

LATVIJAS REPUBLIKAS EKONOMIKAS MINISTRIJA
LATVIJAS ATTĪSTĪBAS AĢENTŪRA

**LATVIJAS MĒBEĻU RAŽOTĀJU
KONKURĒTSPĒJAS NOVĒRTĒJUMS**

Rīga, 2003

PĒTĪJUMU SAGATAVOJA

Voldemārs Skrupskis

Andris Ziemelis

sadarbībā ar Zemkopības ministriju,
Latvijas attīstības aģentūru un
asociāciju “Latvijas mēbeles”

Par vērtīgiem padomiem izsakām pateicību

kokrūpniecības inženieriem:

Aivaram Einausam

Jurim Emsiņam

Jānim Šmitam

Jūlijai Ponomarovai

SATURS

	lpp.
Ievads	5
1. Nozares tirgus izaugsmes iespējas pasaules un Eiropas tirgus izaugsmes kontekstā	8
1.1. Mēbeļrūpniecība īpatsvars ES, ražošanas apjomi un ārējā tirdzniecība	9
1.2. Mēbeļu plūsmas ES iekšienē un uz/no citiem reģioniem	14
1.3. Mēbeļrūpniecība ES kandidātvalstīs	18
1.4. Mēbeļrūpniecības attīstība pārējos pasaules reģionos	26
1.4.1. NVS	26
1.4.2. Āzija	33
1.4.3. ASV	35
2. Mēbeļrūpniecība Latvijā no 1990.gada	38
2.1. Mēbeļu ražošana, tās izvietojums un sortiments	39
2.2. Ārējā tirdzniecība	47
3. Latvijas vispārējās ekonomiskās attīstības ietekme uz mēbeļu ražošanas nozari	57
4. Nozares konkurētspējas raksturojums	65
4.1. Ražošanas faktoru raksturojums	65
4.1.1. Izejmateriāli	65
4.1.2. Cilvēkkapitāls	70
4.1.3. Kapitāla resursi	73
4.1.4. Fiziskā infrastruktūra	75
4.2. Zinātniskā un tehnoloģiskā infrastruktūra un kompetence	76
4.3. Iekšējā pieprasījuma raksturojums, izplatīšana, sezonalitāte, patērētāju viedokļi	77
4.4. Atbalstošo un saistīto nozaru iespaids	87
4.4.1. Transports un sakari	87
4.4.2. Būvniecība	89
4.4.3. Tekstilizstrādājumu ražošana	91
4.4.4. Metālizstrādājumu ražošana	91
4.4.5. Krāsu, laku un citu ķīmisko savienojumu ražošana	92
4.4.6. Mašīnbūve	92
4.5. Uzņēmumu stratēģija, struktūra un konkurence, aptaujas rezultāti	93
5. Ražojumu kvalitātes prasības un citi standarti	97
6. Nozares darbību regulējošie noteikumi un vides prasības	100
7. Mēbeļu dizaina raksturojums	102

8. Veiksmīgu ārvalstu investīciju un eksporta piemēri	104
9. Jomas, kurās visvairāk nepieciešamas investīcijas un valsts atbalsts	106
10. Mēbeļu nozares attīstības galvenās problēmas	107
11. Noslēgums	109
Literatūras saraksts	110
Pielikumi	113

IEVADS

Ar mežiem saistītās apstrādes un pārstrādes nozares izmanto vietējos, dabiski atjaunojošos resursus un jau no pirmajiem Latvijas brīvvalsts gadiem ir kalpojušas par vienu no galvenajiem garantiem valsts ekonomiskās stabilitātes nodrošināšanā. Ar mežu produkcijas apstrādi saistītā kokrūpniecība, tai skaitā arī mēbeļrūpniecība, vienmēr ieņēmušas nozīmīgu vietu Latvijas tautsaimniecībā un vadošo vietu eksportā. Mežu nozaru stabilizējošais faktors izpaužas ne tikai ārējā tirdzniecībā, bet arī sociālo problēmu risināšanā un infrastruktūras attīstībā, Piemēram, 1000 m³ apaļkoku pārstrāde, atkarībā no tās pakāpes, nodrošina 5...20 darba vietas.

Ar mežiem saistītajās nozarēs svarīgu vietu aizņem mēbeļrūpniecība, kura 2002.gadā saražoja 12% no nozares produkcijas, dodot 11,3% meža nozares kopējā eksportā un veidoja 4,5% kopējā Latvijas eksportā. Mēbeļrūpniecībai Latvijā ir senas tradīcijas. Par cik mēbeles ir cilvēku materiālās kultūras neatņemama sastāvdaļa, tās līdz ar sabiedrības attīstību izgājušas daudzus kvalitatīvo pārmaiņu posmus, kuros mainījušas pat savu nozīmi, sākot no primitīviem mājsaimniecībā lietojamiem priekšmetiem, līdz ar sabiedrības attīstību saistītos mākslas un arhitektūras stilus, līdz izpratnei par mēbeli mūsdienu nozīmē, kad veicot utilitāras funkcijas mēbeles kļuvušas par svarīgu interjera elementu un nodrošina komforta sajūtu dzīvojamās un sabiedriskajās telpās.

Mēbeļu ražošana atšķirībā no pārējām kokapstrādes nozarēm raksturojas ar vislielākās pievienotās vērtības radīšanu un tās attīstība varētu uzlabot uzņēmumu saimnieciskās darbības rādītājus. Mēbeļu ražošana visās sabiedriskās formācijās zināmā mērā ir arī attiecīgā laika iedzīvotāju dzīves līmeņa rādītājs un vizītkarte. Mūsdienās biznesa operācijas ir sarežģītas un panākumus gūst tikai tie uzņēmumi, kas apmierina savu klientu, ražojot īsto produktu par īsto cenu, pieejamu īstā vietā un laikā, pie tam nodrošinot šo procesu ar precīzu informāciju. Paredzēt nākotnes vēlmes un vajadzības, stratēģiski plānot, kā šīs vajadzības apmierināt, ir pirmais solis pretī panākumiem. Lai uzsāktu vai turpinātu veiksmīgu uzņēmējdarbību ir nepieciešams daudz informācijas. Informācija pati par sevi vien negarantē panākumus, bet bez tās nevar pieņemt lēmumus, var tikai minēt, kas būtu jādara.

Mēbeļrūpniecības attīstībai nepieciešamais informatīvais nodrošinājums ir nepietiekošs. Ziņas par atsevišķiem mēbeļu ražošanas uzņēmumiem, ārējo tirdzniecību un aktuālām problēmām atrodamas nozares periodiskajos izdevumos "Lietaskoks" un "Baltijas koks" kā arī laikrakstā "Dienas bizness". Tomēr nopietni pētījumi līdz šim nebija veikti nedz valsts ne sabiedrisko

organizāciju līmenī. Pirmās norādes bija atspoguļotas 1995. gadā izstrādātās “Latvijas meža un kokrūpniecības attīstības programma” [27], kurā ieteikts veidot vidēji lielus mēbeļu ražošanas uzņēmumus ar noslēgtu ražošanas ciklu un ražot mēbeles no dažādu koku sugu masīvas koksnes, vienlaikus veicinot mēbeļu dizaina attīstību. Vienīgais apkopojošais izdevums bija Vācijas ārējās tirdzniecības informācijas dienesta BfAI 1998. gada izdevums “Markt in Kürze. Lettland. Möbel” [36], kurā vācu biznesmeņu ievērībai dotas ziņas par lielākiem mēbeļu ražošanas uzņēmumiem, izlaižamās produkcijas veidiem un importu. Pirmais nopietnais apskats dots 2003. gadā. Tas ir firmas “Baltijas Konsultācijas” izstrādātais asociācijas “Latvijas Mēbeles” darbības stratēģiskais plāns [2], kas ietver arī tirgus apskatu, problēmu analīzi un secinājumus par attīstības virzieniem. Zināmu ieskatu par mēbeļrūpniecības attīstības iespējām reģionu līmenī dod firmas “Teak OY” arī 2003. gadā izstrādātais rīcības plāns par kokapstrādes sektora attīstību Latgalē [1].

Lai noskaidrotu iespējamo attīstības virzienu tendences pa ražotās produkcijas veidiem, apjomiem un tirgus iespējām, nepieciešams veikt nopietnākus Latvijas mēbeļu tirgus pētījumus, par kuru sākumu uzskatāms arī šis darbs.

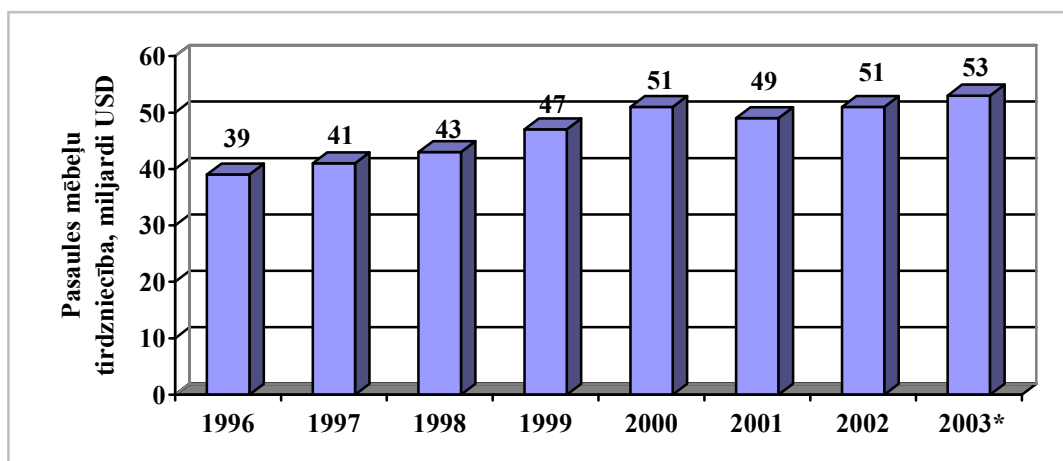
Uzņēmumam, kurš vēlas ienākt tirgū ar kādu produkciju, jābūt pilnīgi skaidram, kam šī produkcija ir paredzēta, kas būs uzņēmuma galvenie klienti, cik daudz saražotās produkcijas uzņēmums varēs pārdot, kādi konkurenti jau ir tirgū, kādā veidā konkurenti realizē savu saražoto produkciju, kas ir konkurentu galvenie klienti, u.t.t. **Lai rastu atbildi uz šiem un vēl daudziem citiem jautājumiem tiek veikts šis pētījums, kura galvenie uzdevumi ir:**

- analizēt mēbeļu ražošanas, patēriņa un tirdzniecības plūsmu tendences pasaulē, Latvijas potenciālos eksporta reģionos, kas var būtiski ietekmēt arī Latvijas mēbeļrūpniecības attīstību;
- analizēt nozares konkurētspējas attīstību;
- parādīt pašreizējo situāciju par mēbeļu ražošanas, patēriņa un ārējās tirdzniecības dinamiku Latvijā un iespējamiem attīstības virzieniem;
- noteikt mēbeļu ražošanas uzņēmumu ģeogrāfisko izvietojumu un attīstības iespējas reģionos;
- apzināt Latvijas mēbeļu ražotāju eksportiespēju un to ieinteresētību investīciju piesaistē;
- noskaidrot problēmu loku, no kuru atrisināšanas ir atkarīgas nozares attīstības iespējas;
- sagatavot 20 uzņēmumu profilus un mēbeļu nozares prezentācijas materiālus.

Pētījumu mērķa sasniegšanai papildus izmantotie informācijas avoti doti 1.pielikumā, kur apskatīta arī informācijas ticamība un uzskaitīti izdarītie pieņēmumi, lai varētu salīdzināt dažādus informācijas avotus vai palielināt ticamības pakāpi, izejot no oficiālās statistiskās uzskaites robežām. Pielikums satur detalizētas statistikas un citus informatīvos materiālus, kas izmantojami katra konkrēta uzņēmuma patstāvīgas un specifiskas analīzes veikšanai.

1. NOZARES TIRGUS IZAUGSMES IESPĒJAS PASAULES UN EIROPAS TIRGUS IZAUGSMES KONTEKSTĀ

Mēbeles pasaulē ražo ~ 200 miljardu USD apjomā tai skaitā ~ 150 miljardu USD patēriņam ražojošās valstīs un ~ 50 miljardus USD starptautiskās tirdzniecības vajadzībām. Galvenie mēbeļu importētāji ir ASV, Vācija, Lielbritānija, Francija, Japāna un Kanāda. Galvenie eksportētāji – Itālija, Vācija, Kanāda, Ķīna ASV un Polija. Laiks no 1995 līdz 2001. gadam raksturīgs ar ļoti lielu importa apjomu pieaugumu ASV – no 6,5 līdz 14,6 miljardiem USD un nelielu pieaugumu dažās Eiropas valstīs, Japānā un Kanādā. Vislielākais eksporta pieaugums bija Ķīnā – 2,8 miljardi USD, arī Kanādā un Polijā. Galvenā strukturālā pārmaiņa, kas izsakās kā importa daļa patēriņā šajos gados, pasaulē palielinājusies no 18,7 % 1995. gadā līdz 26,5 % 2001. gadā. Šī palielināšanās sevišķi izteikta ASV, kur mēbeļu deficīts sastāda ~ 12 miljardus USD gadā, tādā veidā veicinot pasaules mēbeļu eksporta stimulu. Palielinoties pasaules mēbeļu tirgus apjomiem līdz 2000. gadam tie auga straujāk nekā ražošana. 2001. gadā apjomi nedaudz samazinājās un palielinājums atkal iestājās ar 2002. gadu. Paredzams, ka 2003. gadā palielināsies pasaules kopprodukts un līdz ar to mēbeļu tirdzniecības palielināšanos vērtē 4 % apjomā vai ~ 53 miljardus USD.

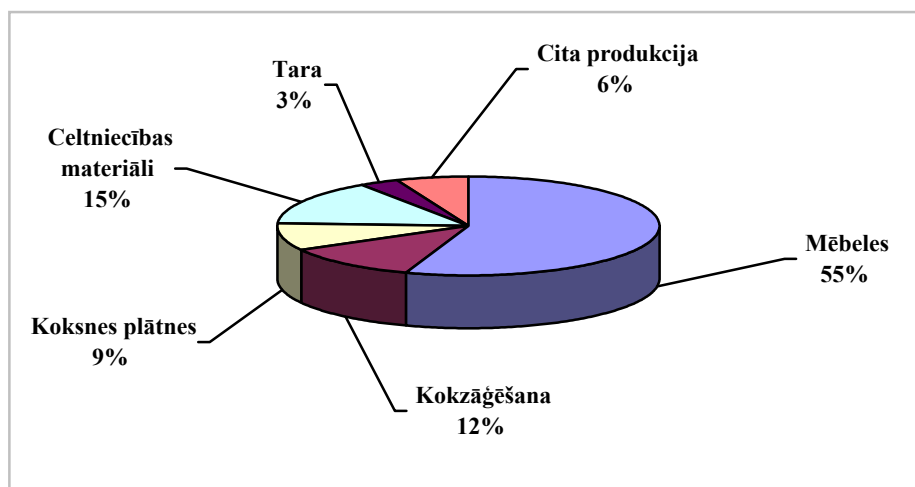

1.1. att. Pasaules mēbeļu tirdzniecība, miljardi USD

Mēbeļu ražošanas stāvokli un attīstības perspektīvas 50 valstīs analizējis CSIL, kā rezultātā sastādīti tā saucamie pasaules mēbeļu indikatori, kas ietver 18 tabulas par pasauli kopumā un 50 atsevišķu valstu tabulas ar datiem par mēbeļu ražošanu, patēriņu, eksportu un importu, to vietu 50 rangū tabulā, importa un eksporta struktūru un saistību ar iedzīvotāju skaitu un IKP.

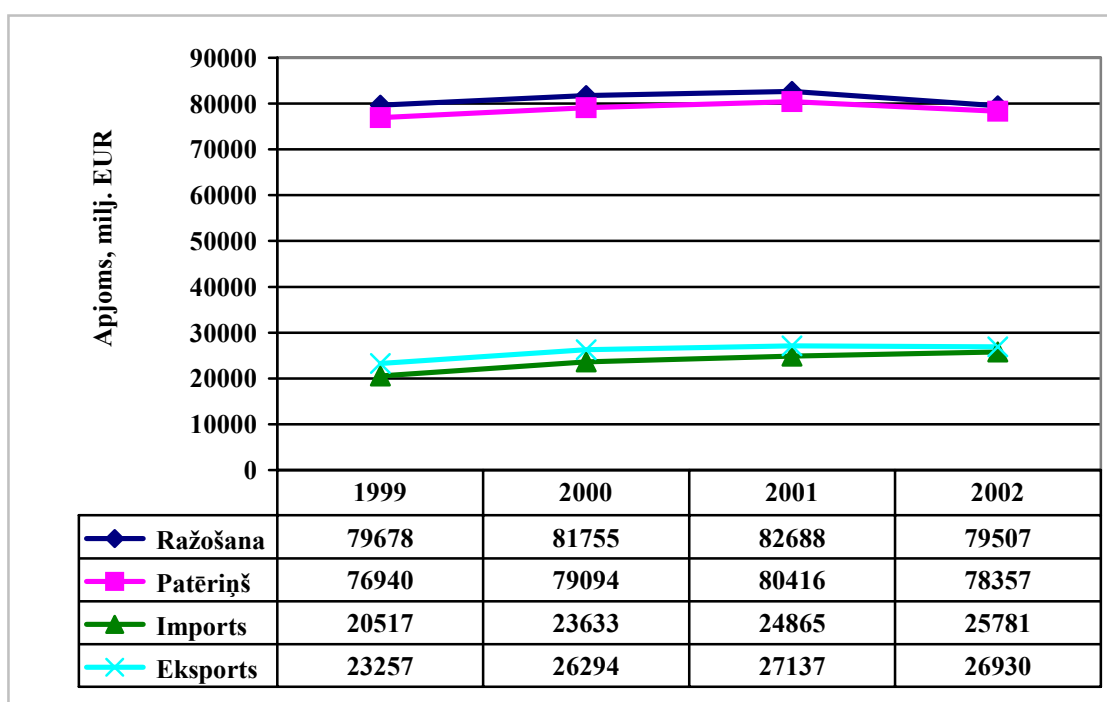
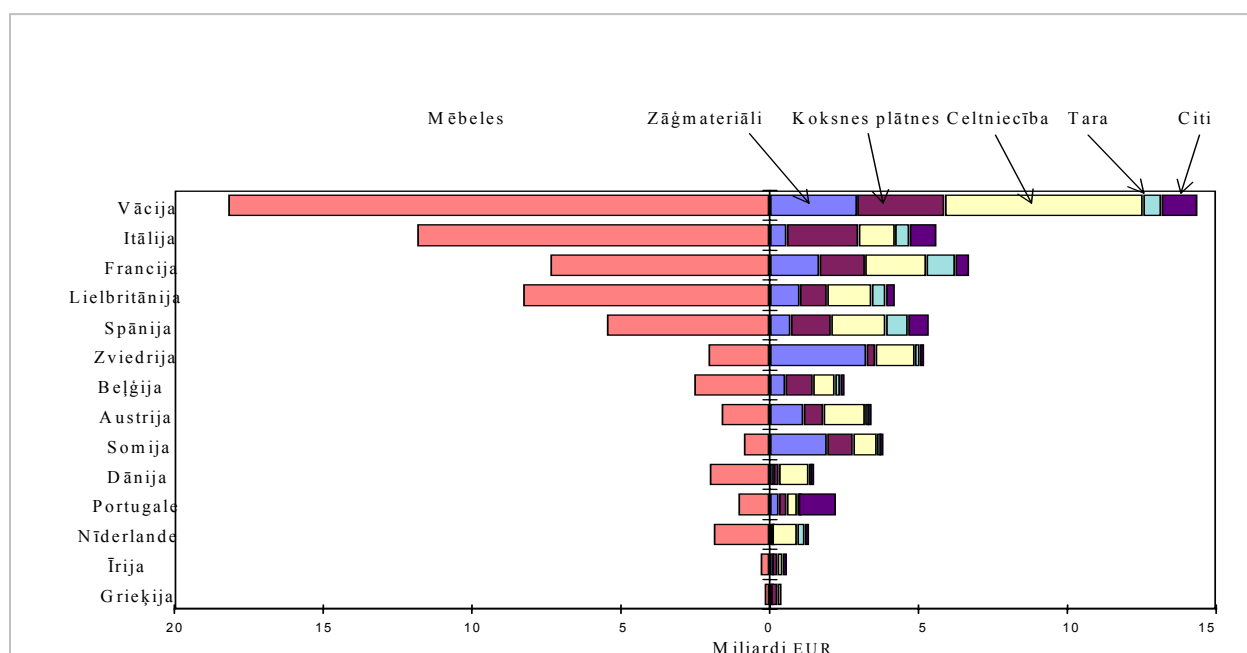
1.1. Mēbeļrūpniecības īpatsvars ES, ražošanas apjomi un ārējā tirdzniecība

Koksnes pārstrādē mēbeļu ražošanas sektors dod vislielāko ražošanas apjomu vērtības izteiksmē, pievienoto vērtību un patērē ievērojamu daudzumu citos sektoros ražoto materiālu. Izejmateriālu vērtība ES 2001. gadā sasniedza 33,3 miljardus EUR. No kopējā saražotā materiālu daudzuma mēbeļrūpniecība izmantoja 7 % stikla, 10 % apdares materiālus, 15 % ādas, 16 % līmes, 20 % zāģmateriālu, 55 % kokskaidu plātņu, 90 % MDF plātņu. No kopējām materiālu izmaksām tekstilijas sastādīja 6,2 %, plastmasas 9 %, metāli 12 %, iepirkās mēbeļu detaļas 15,8 % un saplākšņi 27,8 %. Pēc Eurostat datiem [16] vispārējās ekonomiskās darbības klasifikācijas – NACE grupas 36.10 ietvaros 2001. gadā ES mēbeļrūpniecība ar gada apgrozījumu 82 miljardi EUR kopējā kokapstrādes apgrozījumā 148,3 miljardi EUR deva 55 % (1.2.att.). Mēbeļrūpniecības 8800 uzņēmumos ar vairāk kā 20 nodarbinātiem strādāja ap 600 tūkst. cilvēku un 80 tūkst. uzņēmumos ar mazāk kā 20 nodarbinātiem vēl ap 300 tūkst. (pēc EPF datiem 2001.gadā 902,6 tūkst.), vai 55 % no kopēji kokapstrādē nodarbinātiem. Bez tam vajadzīgo izejmateriālu piegādāšanā bija nodarbināti ap 220 tūkst.

**1.2.att. ES kokapstrādes sektoru ražošanas apjoma vērtības īpatsvars
2001. gadā (pēc Eurostat un EPF datiem)**

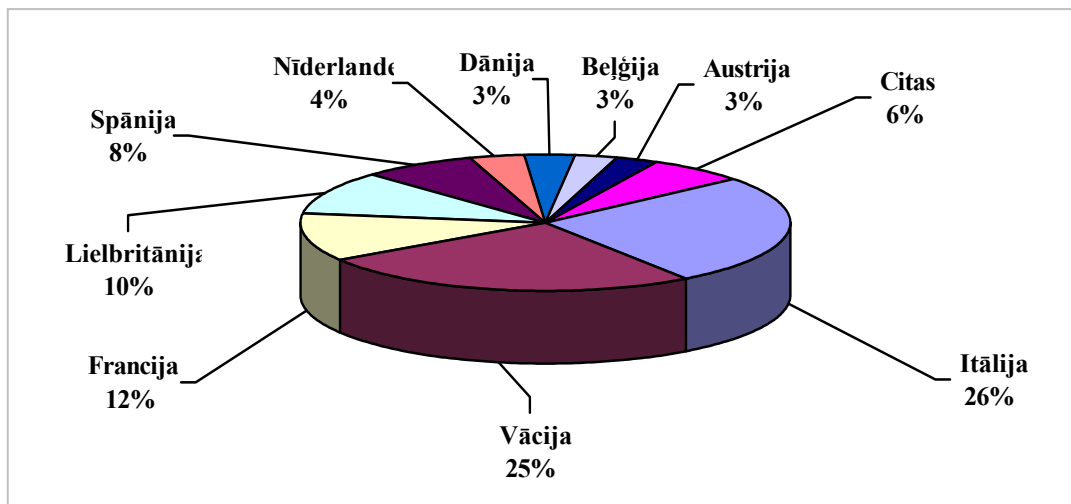
ES kokapstrādes kopējais ražošanas apjoms 2000.gadā pa nozarēm un valstīm atspoguļots 1.3.attēlā.

1.4.att. ES mēbeļu kopējā ražošanas, eksporta, importa un patēriņa dinamika no 1999 – 2002. gadam (miljonos EUR)

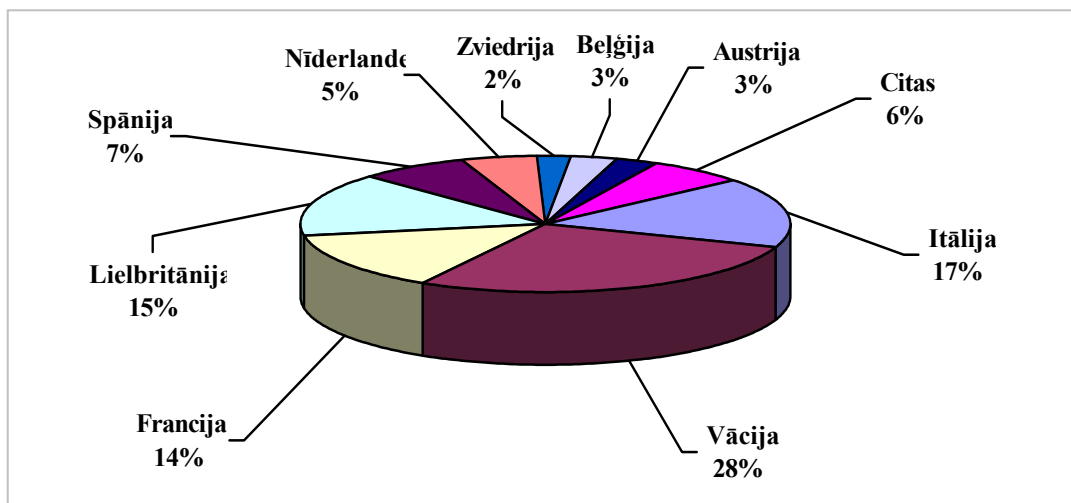
2002. gadā ES mēbeles tika **izgatavotas** 79,5 miljardu EUR vērtībā (1.4.att.), par 3,2 miljardiem vai 3,9 % mazāk kā 2001. gadā un, pēc divu gadu pieauguma, atgriezās 1999. gada līmenī (EPF gadagrāmata 2002. – 2003. atsaucoties uz Eurostat datiem uzrāda atšķirīgus datus – ražošana 1999. – 91,3milj. EUR, 2000. – 95,6 milj. EUR, 2001. – 82 milj. EUR). Ražošana samazinājās

11 valstīs un visvairāk Vācijā – par 9,7 % un Francijā – par 5,1 %. Neliels 1 – 3 % pieaugums bija novērojams Lielbritānijā, Austrijā, Grieķijā un Īrijā. Vadošās valstis mēbeļu ražošanā (1.5.att.) ir Itālija (26 %), Vācija (25 %), Francija 12 %), Lielbritānija (10 %) un Spānija (8%). Tomēr jaunu tehnoloģiju, materiālu un dizaina risinājumu ieviešanā, kā arī ražošanas atbalstam ar apjomīgiem zinātniski – pētnieciskiem darbiem dominē pirmās divas.

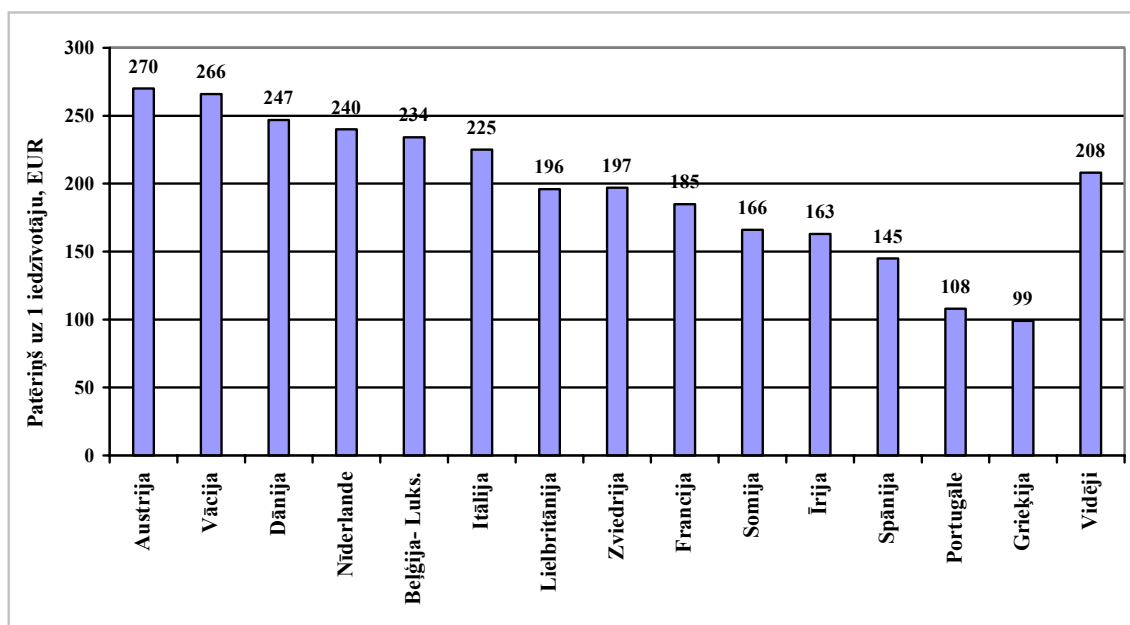
1.5.att. Mēbeļu ražošanas sadalījums ES pa valstīm 2002. gadā

2002. gadā ES mēbeles **patērēja** 78,4 miljardu EUR vērtībā, par 2 miljardiem EUR vai 2,6 % mazāk kā 2001. gadā. Patēriņš samazinājās 9 valstīs, bet visvairāk Vācijā un Dānijā – par 9,6 % un Austrijā – par 9 %. Patēriņa pieaugums bija Īrijā, Grieķijā, Zviedrijā, bet visvairāk - 11,7 % Lielbritānijā. Galvenās mēbeļu patērētājas valstis (1.6.att.) arī ir jau iepriekš minētās ražotājas, mainās tikai to īpatsvars patēriņā: (Vācija 28 %), Itālija (17 %), Lielbritānija (15 %), Francija (14 %) un Spānija (7 %). Ja 1999. gadā vēl bija novērojams 262 milj. liels patēriņa deficīts, tad sākot ar 2000. gadu izpaudās arvien pieaugošs ražošanas apjumu pārsvars pār patēriņu, kas galvenokārt izpaužas Itālijā, Dānijā, Spānijā un Zviedrijā. Neskatoties uz ražošanas un patēriņa samazināšanos potenciālas importa zemes joprojām var būt Lielbritānija, Francija, Vācija un Beniluksa valstis (skat. 5.pielikumu).

1.6.att. Mēbeļu patēriņa sadalījums ES pa valstīm 2002.gadā

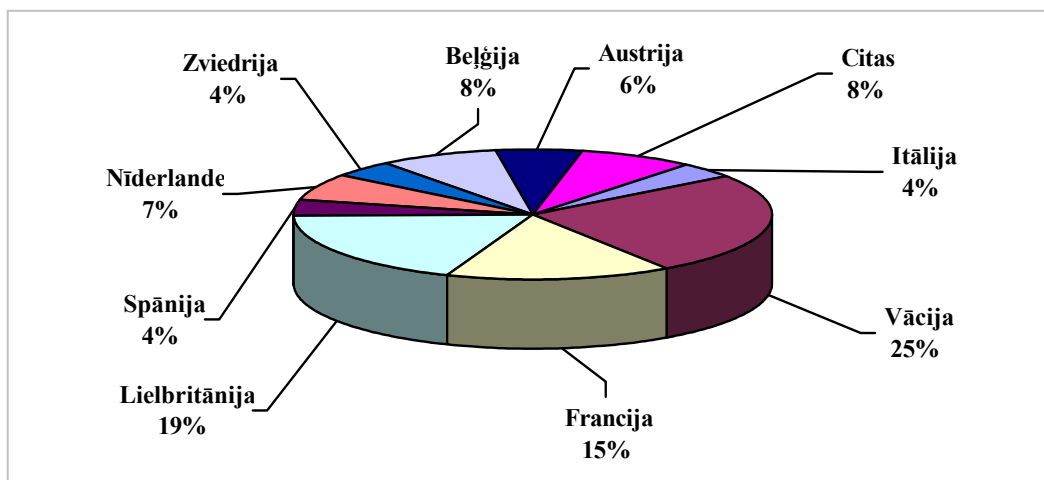
Vidējais mēbeļu **patēriņš uz 1 iedzīvotāju** ES 2002.gadā bija 208 EUR, bet patērētāju cenās par ~ 55 EUR vairāk. Vislielākais (1.7.att.) bija Austrijā – 270, Vācijā – 266 un Dānijā – 247 EUR. Vismazākais Grieķijā – 99, Portugālē – 108 un Spānijā – 145 EUR. Apstiprinās izvirzītais pieņēmums, ka mēbeļu patēriņš vistiešākā veidā saistīts ar cilvēku dzīves līmeni. 1.6.attēls un 5.pielikuma dati rāda, ka pēc mēbeļu patēriņa uz 1 iedzīvotāju valstis pārsvarā grupējas tāpat, kā pēc IKP lieluma.

1.7.att. Vidējais mēbeļu patēriņš EUR uz 1 iedzīvotāju ES valstīs 2002.gadā

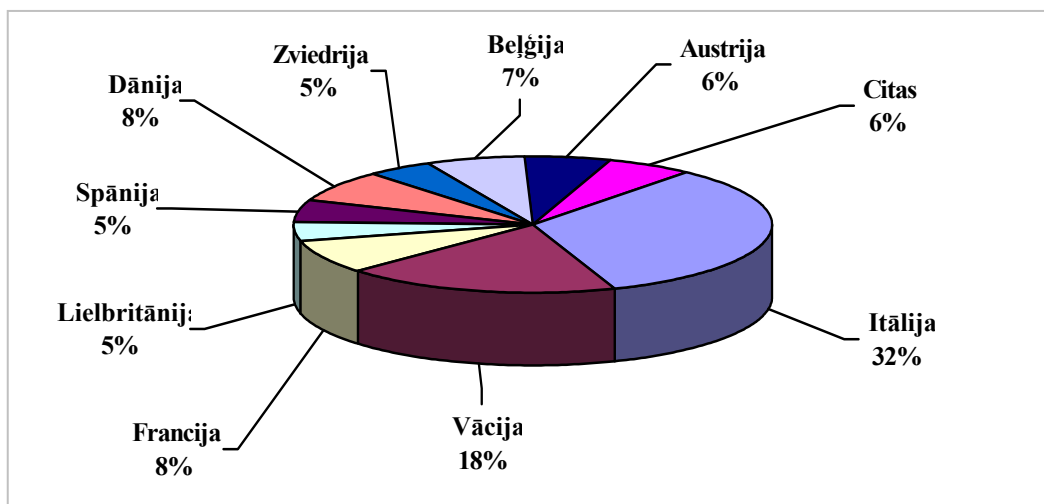
2002. gadā ES mēbeles **importēja** 25,8 miljardu EUR vērtībā, par 0,9 miljardiem EUR vai 3,7 % vairāk kā 2001. gadā. Importu palielināja 9 valstis, visvairāk Grieķija un Zviedrija – par 14,5 % un Lielbritānija – par 23,3 %. Visvairāk importu samazināja Austrija – par 9,8 %. Galvenās mēbeļu importētājas (1.8.att.) ir Vācija (25 %), Lielbritānija (19 %), Francija (15 %) un

Beniluksa valstis (15 %). Potenciālās mēbeļu importa zemes ir Lielbritānija, Zviedrija, Grieķija, Portugāle un Īrija, bet no Latvijas pozīcijām skatoties arī Somija.

1.8.att. Mēbeļu importa sadalījums ES pa valstīm 2002.gadā

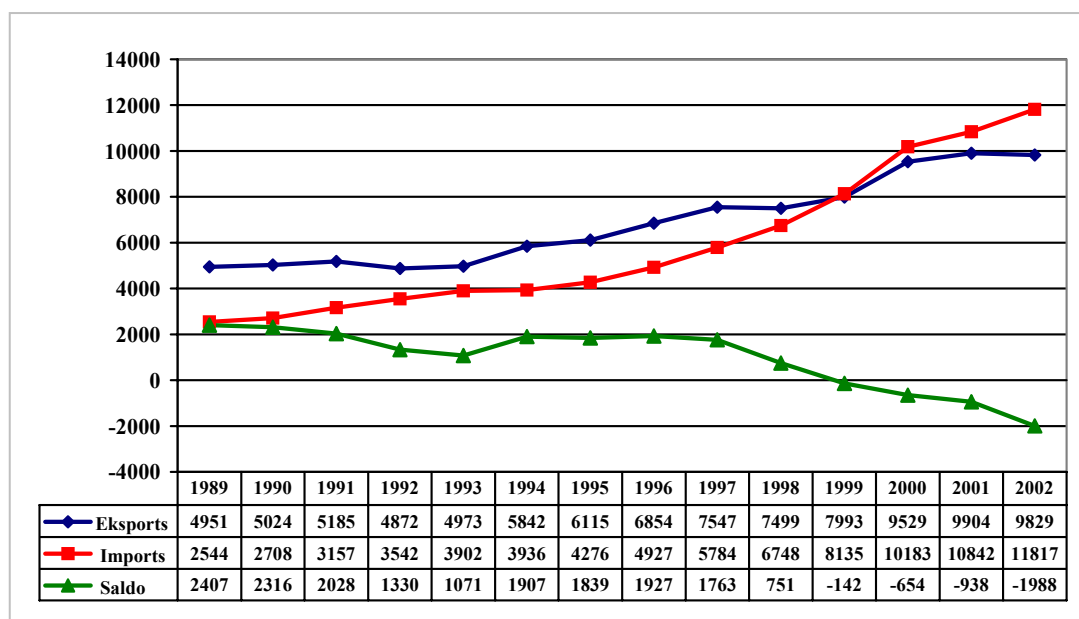
2002. gadā ES mēbeles **eksportēja** 26,9 miljardu EUR vērtībā, par 205 miljoniem EUR vai 0,8 % mazāk kā 2001. gadā. Eksportu samazināja tikai 5 valstis, galvenokārt, par 11,2 % Lielbritānija un par 4,9 % Francija. Eksportu vairāk kā par 10 % palielināja Nīderlande, Grieķija un Portugāle. Galvenās mēbeļu eksportētājas (1.9.att.) ir Itālija (32 %), Vācija (18 %), Francija (8 %), Dānija (8 %) un Beļģija (7 %).

1.9.att. Mēbeļu eksporta sadalījums ES pa valstīm 2002.gadā

ES valstīs arvien pieaug **mēbeļu detaļu** nozīme. 2001 gadā dažāda veida detaļas no masīvas koksnes, kokskaidu plātnēm un MDF plātnēm saražoja 2,9 miljardu EUR un eksportēja par 1,2 miljardiem EUR, par tik pat arī importēja. Detaļu ražošanā kopumā nodarbināti 20,8 tūkst. cilvēku. Galvenās detaļu importējas ir Vācija, Lielbritānija, Francija un Beļģija, bet eksportētājas – Itālija, Zviedrija, Vācija un Francija. Arvien palielinās detaļu imports no Austrumeiropas

valstīm, 2001. gadā kopumā par 10,7 %, bet no Rumānijas par 90 %, Krievijas – 32 %, Horvātijas – 28 % un Polijas – 22 %.

1.10.att. Galvenās mēbeļu ārējās tirdzniecības attīstības tendences starp ES un citiem reģioniem, milj. EUR

No 1.10. attēla redzama apmēram 5 pēdējo gadu galvenā tendence – nepārtrauktais negatīvā saldo pieaugums. 2002.gadā importa pārsvars par eksportu, neskatoties pat uz ražošanas apjomu kritumu par ~ 4 %, pieauga 2,1 reizi. Galvenais cēlonis, kā tas redzams no nākošās nodaļas, meklējams lēto mēbeļu un mēbeļu detaļu importā.

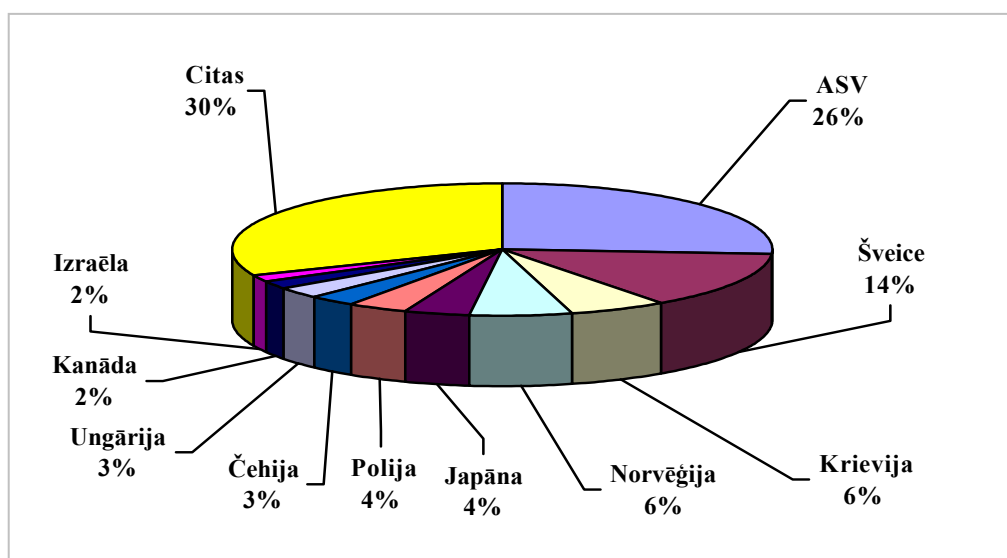
1.2. Mēbeļu plūsmas ES iekšienē un uz/no citiem reģioniem

Tirdzniecības detalizētāks apskats kā starp ES dalībvalstīm, tā ar citiem reģioniem, it sevišķi par importu, uzrāda atšķirīgāku, precīzāku mēbeļu plūsmu ainu, kāda minēta iepriekš. 2002. gadā mēbeļu eksports kā dalībvalstu starpā tā uz citiem reģioniem samazinājies vienādi – par 0,8 %. No kopējā eksporta apjoma rādītājiem **tirdzniecība ES iekšienē** starp dalībvalstīm atšķiras ar to, ka nedaudz samazinās Itālijas, un Zviedrijas īpatsvars, bet pārējo valstu attiecīgi palielinās. Izejot no katras valsts tirdzniecības apjoma, visvairāk pieaugusi mēbeļu iegāde no Grieķijas (69,2 %), Nīderlandes (13,5 %), Īrijas (13,4%) un Portugāles (11,8 %). Tomēr šo valstu kopējais īpatsvars pagaidām ir tikai 4,8 %. Eksportā **ārpus ES** vadošās vietas pēc īpatsvara kopējā apjomā ieņem Itālija (42,4 %) un Vācija (17,9 %). Atsevišķas valsts līmenī eksportu palielinājusi Portugāle (20,3 %), Austrija (15,3 %) un Zviedrija (6,4 %), bet samazinājušas Īrija (26,1 %), Lielbritānija (11,1 %) un Spānija (10,2 %).

Mēbeļu **imports no citiem reģioniem** palielinājies par 9 %, bet ES iekšienē samazinājies par 0,4 %. Atšķirībā no kopējā importa apjoma, **ES iekšienē** ievaduma īpatsvaru palielinājušas Francija – līdz 19,4 %, un Beniluksa valstis – līdz 2,9 %, bet samazinājušas – Vācija – līdz 17,8 % un Lielbritānija – līdz 16,5 %. Atsevišķu valstu līmenī importu visvairāk palielinājušas Zviedrija – līdz 18,8 %, Lielbritānija – līdz 17,1 % un Portugāle – līdz 8,8 %. Importu visvairāk samazinājušas – Austrija (16,8 %), Dānija (13 %) un Itālija (5,6 %).

Importa kopapjoma sadalījumā no **citiem reģioniem** visvairāk izceļas Vācija – 34,7 %, Lielbritānija – 21,6 % un Francija – 10,5 %. Atsevišķu valstu līmenī visas valstis, izņemot Vāciju (- 0,6 %), palielinājušas importu no citiem reģioniem, visvairāk Grieķija (35,5 %), Lielbritānija (29,6 %), Portugāle (21 %), Īrija (17,5 %), Dānija (16,6 %) un Spānija (15,8 %).

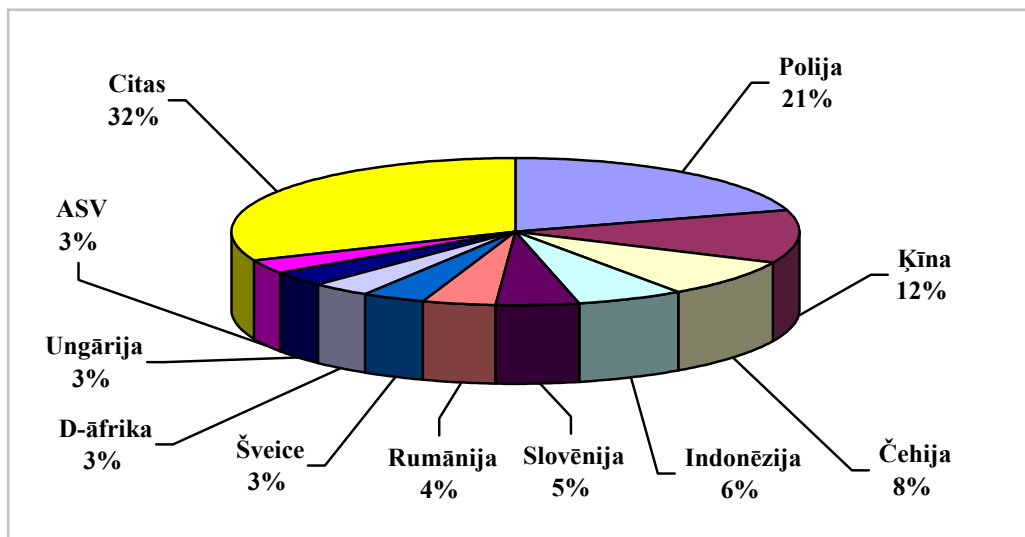
Apskatot ES valstu **eksportu uz citiem reģioniem** redzams, ka no 1998. gada tas palielinājies 1,3 reizes, maksimumu 9,9 miljardus EUR sasniedzot 2001. gadā, un 2002. gadā samazinoties tikai par 0,8 %. Galveno mēbeļu daudzumu izved (1.11.att.) uz ASV – 26 %, Šveici – 14 %, Norvēģiju – 6,2 % un Krieviju – 5,7 % un. Uz **Latviju** eksports pieaudzis 1,7 reizes, sastāda 0,2 % no kopapjoma un attiecībā pret 2001. gadu audzis par 25,5 %. Atsevišķu valstu līmenī visvairāk mēbeļu eksports vēl pieaudzis uz Korejas Republiku (68,2 %), Ķīnu (50, 6 %), Slovākiju (28 %), Horvātiju (22,5 %) un Meksiku (22,2 %). Eksports ievērojami samazinājies uz Brazīliju (32 %), Izraēlu (23,5 %) un Honkongu (21,2 %).

1.11.att. ES eksports uz citiem reģioniem 2002.gadā

Ievadums no citiem reģioniem no 1998. gada pieaudzis 1,8 reizes un sasniedz 11,8 miljardus EUR. Visvairāk ieved (1.12.att.) no Polijas (20,4 %), Ķīnas (11,7 %), Čehijas (8,1 %), Indonēzijas (6,3 %) un Slovēnijas un Rumānijas attiecīgi par 4,5 % no kopapjoma. No 1998.gada **Latvijas** daļa kopapjomā palikusi nemainīga – 0,8 %, bet vērtība augusi par 34,3 milj. EUR vai

69,2 %. Atsevišķu valstu līmenī 2002. gadā imports palielinājās no Lietuvas – par 42,8 %, Ķīnas – par 29 %, Turcijas – par 26,4 %, Slovākijas – par 18,9 %, Igaunijas – par 13,7 % un Rumānijas – par 12,7 %, no Latvijas – par 9,3 %. Imports samazinājies no ASV – par 18,3 %, Taivānas – par 17,8 %, Taizemes – par 14,4 % un Šveices – par 13,7 %.

1.12.att. Imports ES no citiem reģioniem

Noteicošā valsts visā ES mēbeļrūpniecībā ir **Vācija**, kas 2002. gadā saražoja 25 %, patērēja 28 %, importēja 25 % un eksportēja 18 % no kopapjoma. Tās mēbeļrūpniecības attīstības tendences visumā var atsaukties uz Latviju un tāpēc apskatīsim detalizētāk. Ražošanas un patēriņa samazināšanās iezīmējās jau 2001. gadā un 2002. gadā uzrādīja kritumu par ~ 10 %, pie kam uzņēmumu skaits samazinājās par 3,9 % un nodarbināto par 6,2 %. Ražošanas samazināšanās turpinājās arī 2003. gadā, kad 1. pusgadā uzņēmumu samazinājās vēl par 3 % un nodarbināto skaits par 7 %. Ražošanas samazināšanu izsaucis patēriņa pieprasījuma kritums – patēriņš uz 1 iedzīvotāju 2 gadu laikā samazinājies par 31 EUR, kas ir daudz vairāk par Latvijas 1 iedzīvotāja gada vidējo patēriņu. Samazinājās visa veida mēbeļu ražošana, izņemot sēdmēbeles. Ražotās mēbeles pa to galvenajiem veidiem 2003 gada 1. pusgadā vērtības izteiksmē sadalījās šādi: sēdmēbeles – 39 %, biroja un kastu mēbeles – 11 %, virtuves mēbeles – 18 % un pārējās mēbeles – 32 %.

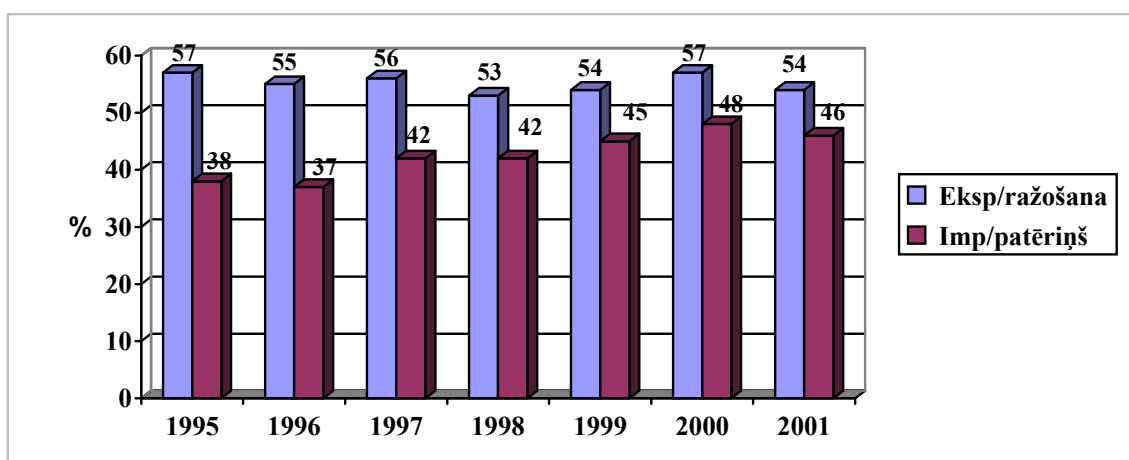
Pēc 2003. gada žurnālu EUWID datiem, kam dota priekšroka, salīdzinājumā ar vecākiem UEA datiem, eksports 2002. gadā samazinājās par 3,9 % (uz ES valstīm par 7 %), bet imports par 6,3 % (no ES valstīm par 17,8 %). Toties no Ķīnas importēja par 16,7 % vairāk. Neskatoties uz ražošanas samazināšanos, 2003. gada 1. pusgadā eksports pieauga par 0,4 % un imports par 4,4 %. Tātad ārējās tirdzniecības deficīts sasniedzis 1 miljardu EUR. Samazinoties importam no ES

valstīm par 7,4 %, tas palielinājās no Polijas par 15,4 %, Ķīnas par 51,1 % un Āzijas kopumā par 33,7 %. Ārējās tirdzniecības balance ar Latviju negatīva. 2002. gadā tā izveda uz Latviju 1363,1 t mēbeles un 61,2 t mēbeļu detaļas, bet ieveda 9888,9 t mēbeles un 6377,5 t mēbeļu detaļas.

Skandināvijas valstis. Šis reģions atrodas vistuvāk Latvijai un tajā atrodošās valstis kopumā ir nopietnāks tirdzniecības partneris kā Vācija. Tirdzniecības balance ir izteikti par labu Latvijai. 2002. gadā naturālā izteiksmē Latvija eksportēja uz šīm valstīm 30 % (20,7 tūkst. t) no mēbeļu un detaļu kopapjoma, bet importēja tikai 16 % (1,1 tūkst. t). Galvenais partneris ir Dānija, kas no Skandināvijas valstīs eksportētā daudzuma paņēma 76 %, bet savukārt ieveda Latvijā 53 %.

Skandināvijas valstis pašlaik patērē par 70 % mēbeļu vairāk kā 1995. gadā. Galvenokārt tas izskaidrojams ar pastāvīgo IKP pieaugumu, kas vidēji sastāda 31600 EUR uz 1 iedzīvotāju. No kopējā ES patēriņa un importa šis reģions attiecīgi aizņem 8 un 10 % un salīdzinot ar 1995. gadu palielinājies par 2 %. Galvenais mēbeļu ražotājs ir Dānija (36 %), tad Zviedrija (32 %), Somija (17 %) un Norvēģija (15 %). Tomēr mēbeles visvairāk patērē Zviedrija (32 %), tad Norvēģija (25 %), Dānija (22 %) un Somija (21 %). Nedaudz līdzīga situācija ir importā – Zviedrija (33 %), tad Dānija (28 %), Norvēģija (28 %) un Somija (11 %). Mēbeļu eksportā dominē Dānija (52 %), tad Zviedrija (33 %), Norvēģija (9 %) un Somija (6 %). Neskatoties uz ievērojamu ražošanas apjomu samazināšanos 2002. gadā tādās valstīs kā Vācija un Francija, šis reģions samazināja ražošanu tikai par 1 – 3 %, bet eksportu pat palielināja par tādu pašu vērtību. Pieauga arī imports, it sevišķi Zviedrijā – par 15 %.

Kopējo mēbeļu eksports/ražošana un imports/ patēriņš attiecību attīstības ainu rāda 1.13 attēls no kura redzams, kad maz mainoties eksporta daļai no saražotās produkcijas apjoma, importa daļa patēriņā augusi par ~10 % un tas jāņem vērā Latvijas ražotājiem.

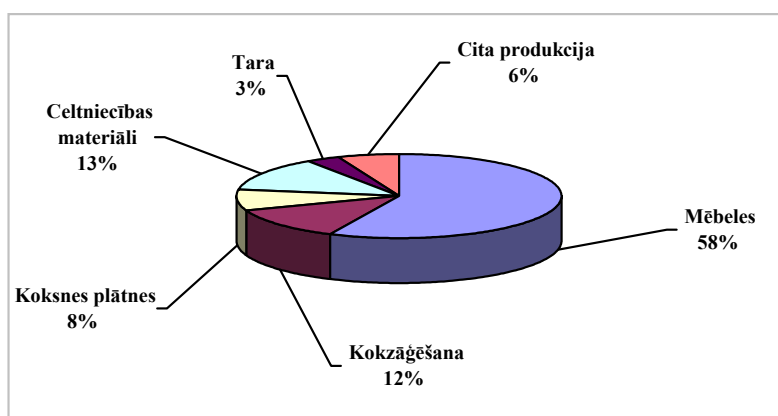
1.13.att. Skandināvijas valstu mēbeļu tirgu komponentu attiecību izmaiņu attīstība, %

No patēriņa un importa viedokļa nākotnē par perspektīvāku tirdzniecības partneri kā Dānija var izrādīties Zviedrija. Tomēr jāņem vērā, ka Zviedrija lielus līdzekļus iegulda zinātniski – pētnieciskos darbos dizaina un konstrukciju izstrādei, kas bija par iemeslu pat līdz 20 % ieveduma samazināšanai no Vācijas. Zviedrijas patērētāji vēlas iegādāties augstas kvalitātes precis un tie ir arī ļoti jutīgi attiecībā uz vides aizsardzības noteikumu ievērošanu. Ir ieviesta “Ziemeļu apkārtējās vides aizsardzības zīme”, kas dod Zviedrijas firmām priekšrocības pārdošanas nosacījumos. Šī zīme ir vispār atzīta Skandināvijas valstīs un Islandē un garantē ražošanas cikla ekoloģisko nodrošinājumu no izejmateriāla līdz gatavai mēbelei. Lai sekmīgi konkurētu šajā tirgū Latvijas ražotājiem jānodrošina izejmateriālu piegāžu ķēdes sertifikācija atbilstoši vismaz FSI kritērijiem.

1.3. Mēbeļrūpniecība ES kandidātvalstīs

ES kandidātvalstīs līdz šim laikam nav vienota statistiskā uzskaitē, atšķiras publicējamo datu apjoms un periodiskums. Tāpēc, izmantojot Eurostat un UEA datu bāzes un atsevišķus literatūras avotus, par apskatāmo rādītāju kompleksu pilnībā datus varēja savākt tikai par 2000. gadu. Vēlāk publicētie dati par atsevišķām valstīm uzrāda izmaiņas, bet attīstības tendence visumā nemainās. ES kandidātvalstu sarakstā nav ņemtas vērā Malta un Kipra.

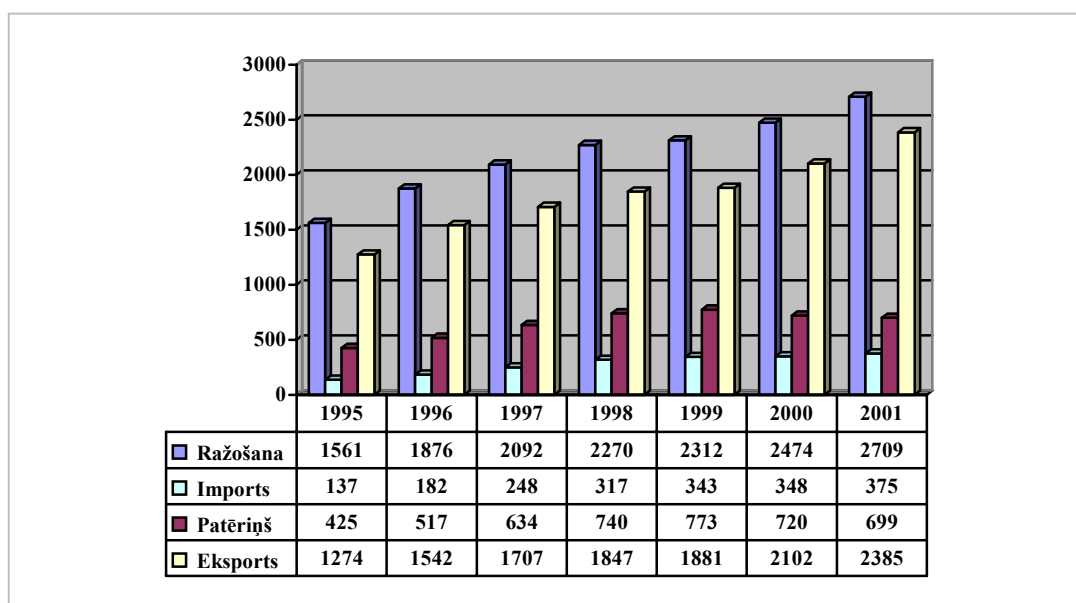
Arī ES kandidātvalstīs mēbeļrūpniecība ir nozīmīgākā kokapstrādes sektora daļa. Laikā no 1996. gada līdz 2000. gadam mēbeļu patēriņš (NACE 36.10 grupa) pieaudzis un tā īpatsvars, visā kokapstrādes sektorā, kā redzams 1.14. attēlā, ir 58 %, eksporta apjoms ir lielāks – 62 %, bet importa mazāks – 48 %. Ja līdz 1998. gadam ārējās tirdzniecības balance bija pozitīva, tad negatīvas tendences iezīmējās 1999. gadā, bet sākot ar 2000. gadu imports jau ievērojami pārsniedz eksportu.

1.14 att. ES kandidātvalstu kokapstrādes sektoru ražošanas apjoma vērtības īpatsvars 2000. gadā (pēc Eurostat datiem)

No iepriekšējās nodaļas un 8. un 9.pielikuma redzams, ka ļoti liels īpatsvars ES mebeļu plūsmās ir Polijai un iespaidu atstāj arī Čehija, Slovēnija, Rumānija, Ungārija. Pēdējos gados palielinās arī eksporta apjomi no Lietuvas un Igaunijas. Tāpēc šīs valstis kā galvenie konkurenti apskatītas sīkāk.

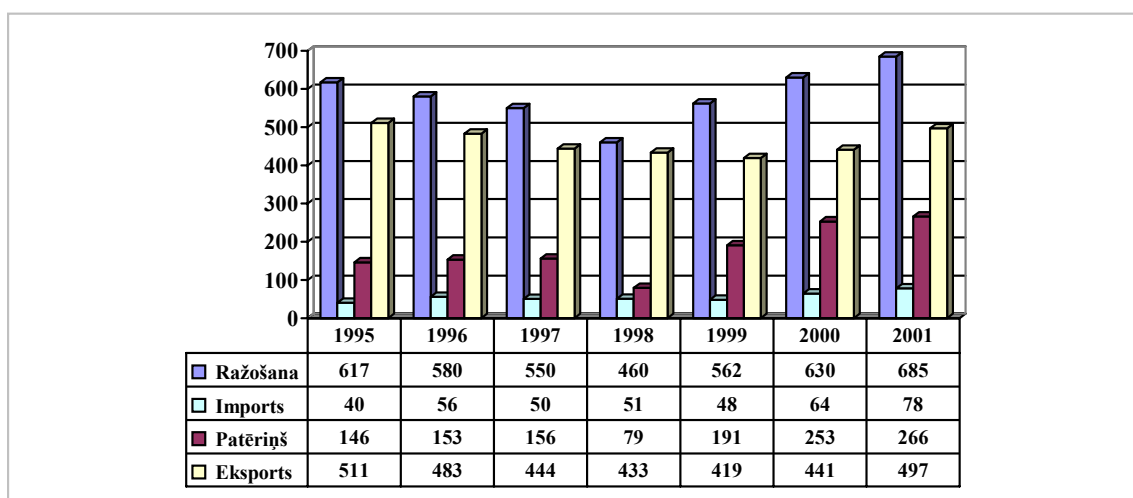
Polija. Pēdējos 5 gados rūpniecība ir pilnībā pārstrukturizēta, galvenokārt uz lētu mēbeļu ražošanu ES tirgum. Strādā ap 20 tūkst. uzņēmumu ar ~ 100 tūkst. nodarbinātiem. Starp tiem 400 ir lielie un vidējie uzņēmumi ar ~ 85 tūkst. nodarbinātiem. No 1995 līdz 2001 gadam Ražošana augusi 1,7 reizes, no 1,6 līdz 2,7 miljardiem USD, bet eksports 1,9 reizes līdz 2,4 miljardiem USD. Uz ES Polija eksportē ~ 85 % no kopējā eksporta, 48 % uz Vāciju, pa 6 % uz Lielbritāniju un Beļģiju un pa 4 % uz Zviedriju un Franciju. Mēbeles importē 375 milj. EUR apmērā: no Itālijas 24 %, Vācijas 22 %, Zviedrijas 12 %, Francijas 7 % un Čehijas 5 %. Ārējās tirdzniecības balance ar Latviju izteikti labvēlīga. 2002. gadā tā izveda uz Latviju 4560,9 t mēbeles un 4511,8 t mēbeļu detaļas, bet ieveda attiecīgi 150,1 t un 1153,7 t. Attīstības dinamiku rāda 1.15.attēls.

1.15.att. Polijas mēbeļrūpniecības attīstība 1995 – 2001, milj. USD

Čehija. Ražošanas apjoms sasniedzis ~ 1,4 miljardi EUR; 85% no tā eksportē un savukārt ~ 80 % no kopējā ES importa. Ar 8,1 % ieņem trešo vietu visā ES importa kopapjomā. Ārējās tirdzniecības balance mēbelēm ar Latviju pozitīva, bet ar mēbeļu detaļām negatīva. 2002. gadā uz Latviju eksportēja 74,6 t mēbeles un 14 t mēbeļu detaļas, bet no tās importēja 15,7 t mēbeles un 275,4 t detaļas.

Rumānija (1.16.att.). Ražošanas apjomi arvien aug sasniedzot 685 milj. USD 2001 gadā. Pieaugums vairāk attiecas uz eksportu, kas palielinājās par 12,7 % sasniedzot 497 milj. USD (73 % no ražošanas apjoma); 88 % eksportē uz ES valstīm un ar 4,4 % ieņem 6 vietu ES importa kopapjomā. Galvenās eksporta valstis Vācija 23 %, Francija 19 %, Nīderlande 12 %, Itālija 10 % un Austrija 8 %. Imports palielinājās par ~ 22 % (kopapjoms 78 milj. USD). Importē no Itālijas 39 %, Francijas 14 %, Vācijas 11 %, Ungārijas 6 % un Čehijas 5 %. Tirdzniecība ar Latviju attīstīta vāji. 2002. gadā uz Latviju eksportēja 8,6 t mēbeles, bet no Latvijas ievada 39 t mēbeļu detaļas.

1.16.att. Rumānijas mēbeļrūpniecības attīstība 1995 – 2001, milj. USD

Slovēnija. Ražošanas apjoms vairāk kā 600 milj. EUR. Eksports uz ES valstīm raksturojas ar augšupejošu tendenci. No 1998. gada palielinājies 1,5 reizes un Slovēnija ar 532,5 milj. EUR pēc īpatsvara ierindojusies 5 vietā ES importa kopapjomā, turpretī imports sastāda tikai 145,5 milj. EUR. Tirdzniecība ar Latviju attīstīta vāji. 2002. gadā uz Latviju eksportēja 41,5 t mēbeles, bet no Latvijas neieveda neko.

Ungārija. Ražosanas apjoms ~ 1 miljardu EUR. Eksports uz ES valstīm arī raksturojas ar augšupejošu tendenci. No 1998. gada palielinājies 1,7 reizes un Ungārija ar 363,8 milj. EUR pēc īpatsvara ierindojusies 9 vietā ES importa kopapjomā, turpretī imports sastāda lielākus apjomus, kā iepriekš minētās valstīs - 272 milj. EUR un pozitīvā tirdzniecības balance ar ES ir tikai 113,3 milj. EUR. Tirdzniecības balance ar Latviju negatīva. 2002. gadā uz Latviju izveda tikai 1,9 t mēbeles, bet ievada no tās 48,9 t mēbeles un 44,1 t mēbeļu detaļas.

Lietuva. Arī šeit ražošana izgāja visas postkomunisma valstīm raksturīgās tendences, tomēr tā labāk spēja pielāgoties jauno ekonomisko apstākļu radītiem nosacījumiem un šodien sasniegusi

ievērojamu attīstības līmeni. 2000. gadā mēbeļu ražošanas fiziskā apjoma indekss, salīdzinot ar 1995. gadu bija palielinājies līdz 130,2 %. Produkcijas apjoms sasniedza 624 milj. LTL vai ~ 94,6 milj. Ls (pēc vidējā kursa 1 LTL=0,1516 Ls) jeb 168,9 miljonus EUR. Regulārai statistikas uzskaitē bija pakļauti 205 uzņēmumi ar 11079 nodarbinātiem. No tiem 14 uzņēmumos ar nodarbināto skaitu virs 200 strādāja 5715 cilvēki vai 52 % no kopējā skaita [35]. Salīdzinot ar 1995.gadu darba ražība cēlusies 1,5 reizes, 1 nodarbinātais vienā stundā deva produkciju par 29,24 LTL (4,45 Ls). 40,7 % no saražotās produkcijas pārdeva vietējā tirgū, pārējo eksportēja. Apskatāmā periodā darba ražība augusi 1,5 reizes un 1 strādnieks 1 st saražoja produkciju par 29,3 LTL vai 4,5 Ls. Mēbeļu ražošanas apjoms 2001. gadā palielinājās par 19 %, bet 2002 gadā vēl par 30 %. Lietuvas vietējā tirgus ietilpība ir 308 milj. LTL, no kuriem 200 milj. LTL dod pašmāju ražotāji.

1.1.tabula

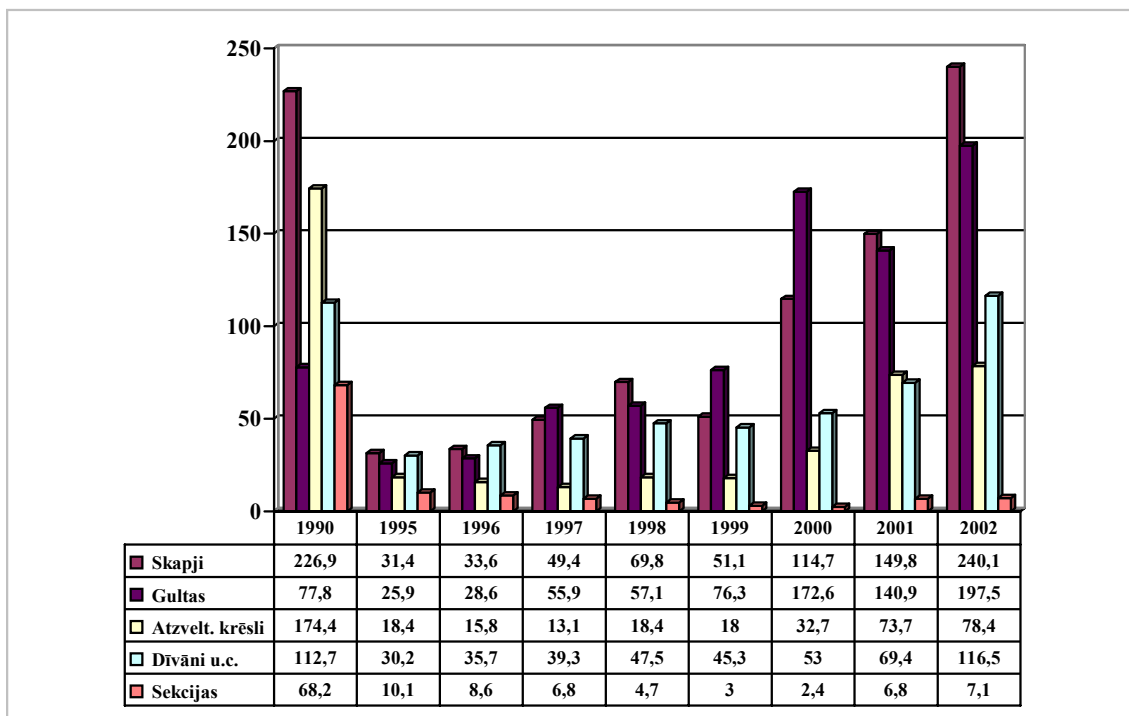
10 lielākie Lietuvas mēbeļu uzņēmumi 2002. gadā (pēc pārdotās produkcijas)

Galvenais mēbeļu veids	Nosaukums	Pārdotā produkcija, milj. LTL	Eksporta daļa, %	Nodarbināto skaits
Guļamistabas	Vilniaus baldi kombinātas	81.3	96	863
Guļamistabas	Klaipēdos baldai	75.1	87	627
Galdi, kumodes	Šilutes baldai	57.7	94	883
Krēsli, galdi	Venta	44.5	97	848
Mīkstās mēbeles	Kauno baldai	36.5	73	560
Biroja, virtuves	Narbutas ir Ko	35.2	57	276
Biroja, guļamistabas	Freda	28.5	95	356
Galdi, skapji	Karige	19.9	92	368
Guļamistabas, virtuves	Dalios baldai	18.6	18	162
Guļamistabas, priekšnamu	Baldai Jums	17.9	93	303
Kopā		415.2		5246

Galveno priekšmetu ražošanas attīstības tendences redzamas 1.17 attēlā. Lielā skaita dēļ tajā nav attēloti krēsli, kuru ražošanas apjoms no 1995 – 2002 gadam palielinājās no 100 līdz 635 tūkst. un galdi, kuru apjoms pieauga no 162 (1990. gadā ražoja 384,3 tūkst.) līdz 711 tūkst. Redzams, ka izņemot sekcijas un atzveltnes krēslus, Lietuva sasniegusi vai pat pārsniegusi 1990 gada

ražošanas apjomus, ko nevar teikt par Latviju. Visumā Lietuvas mēbeļrūpniecības attīstībai raksturīgas šādas galvenās iezīmes, kuras mērķtiecīgi popularizēt arī Latvijā:

- 1993. gadā nodibinātās asociācijas “Lietuvas mediena”, kas apvieno galvenos kokapstrādes t.sk. mēbeļu ražošanas un tirdzniecības uzņēmumus, vadošā loma nozares attīstības stratēģijas izstrādāšanā un realizācijā, kā arī interešu pārstāvēniecībai visos augstākos līmeņos;
- ļoti labs informatīvais nodrošinājums publicējot tādus izdevumus, kā “VMT Naujienus” un “Medienos Ūkis”, kuri satur praktiski visu galveno uzņēmumu saimnieciskās darbības rādītāju uzskaiti un analīzi;
- uzņēmumu korporāciju veidošana. Labs piemērs ir “Libras” grupa, kas apvieno 8 uzņēmumus t.sk. zāģētavu, galdnieku plātņu rūpnīcu, mēbeļu fabriku “Venta” un tirdzniecību;
- specializētu mēbeļu salonu iekārtošana kā Lietuvā, tā ārzemēs, kuri ir arī Latvijā;
- elastīga ražošana, kas iekšzemē orientēta uz “vidējo” pircēju;
- augsts izglītības, menedžmenta un servisa līmenis vadošajos uzņēmumos. Piemēram Viļņas mēbeļu kombinātā no 863 nodarbinātiem tikai 15 % ir vidējā nepabeigtā izglītība, administrācijā strādā 8 %, bet tirdzniecībā un servisā 10 %.

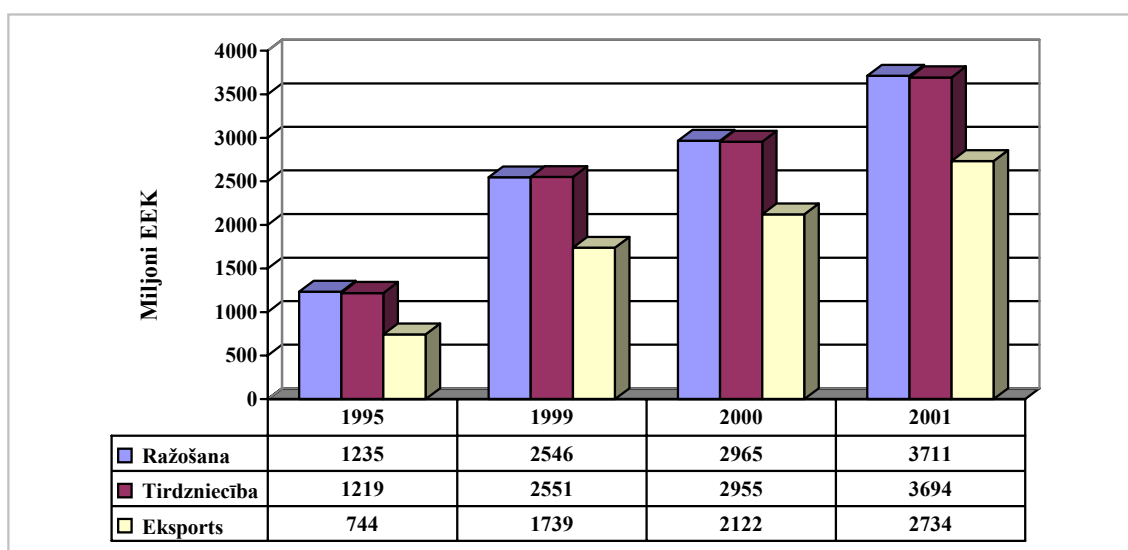

1.17.att. Galveno priekšmetu ražošanas tendences Lietuvā 1995 – 2000
(pēc VMT Naujienas Nr.1, 2002 un VI Ketv. Datim)

Produkciju galvenokārt eksportē uz ES valstīm (~ 70 %) un eksporta apjoms 2002. gadā sasniedza 828,8 milj. LTL vai 139,7 milj. Ls (pēc vidējā kursa 1 LTL=0,1685 Ls) jeb 239,5 miljonus EUR. Kopējā kokapstrādes produkcijas apjomā tā deva 37,7 % (1999 gadā 29,7 %). Galvenie mēbeļu importētāji: Vācija (19,8 %), Zviedrija (17,3 %), Lielbritānija (12,5 %), Francija (10,1 %) un Dānija (9,9 %). Uz ASV eksportē 4,9 %. Lietuva ieveda mēbeles par 158,7 milj. LTL vai 26,7 milj. Ls vai 45,9 milj. EUR. Galvenās valstis no kurām ievēd: Polija (30,9 %), Itālija (16,1 %), Vācija (13,2 %), Zviedrija (6,6 %) un Dānija (5,3 %). Ārējās tirdzniecības balance ar Latviju ļoti labvēlīga. 2002. gadā tā izveda uz Latviju 1827,9 t mēbeles un 23,9 t mēbeļu detaļas, bet ieveda attiecīgi 28,4 t un 3327,9 t.

Igaunija. Ražošanas attīstība izgāja Latvijai līdzīgu ceļu. Pēc straujā apjoma krituma 1995 – 96. gados, ražošana sāka attīstīties un 2001. gadā tās fiziskā apjoma indekss bija palielinājies līdz 155,3 % (1995 = 100) dodot produkciju par 3,7 miljardiem EEK vai ~ 133,6 milj. Ls (pēc Latvijas Bankas vidējā kursa 2001.gadā 1 EEK=0,036 Ls, 2000.gadā 0,0358 Ls) vai ~ 237,3 milj. EUR. Tirdzniecība tikai nedaudz – par 0,6 milj. Ls atpaliek no ražošanas. Apskatāmā periodā darba ražība augusi 2,4 reizes sasniedzot 330 tūkst. EEK gadā uz 1 strādājošo vai 11,9 tūkst. Ls jeb 21,1 tūkst. EUR.

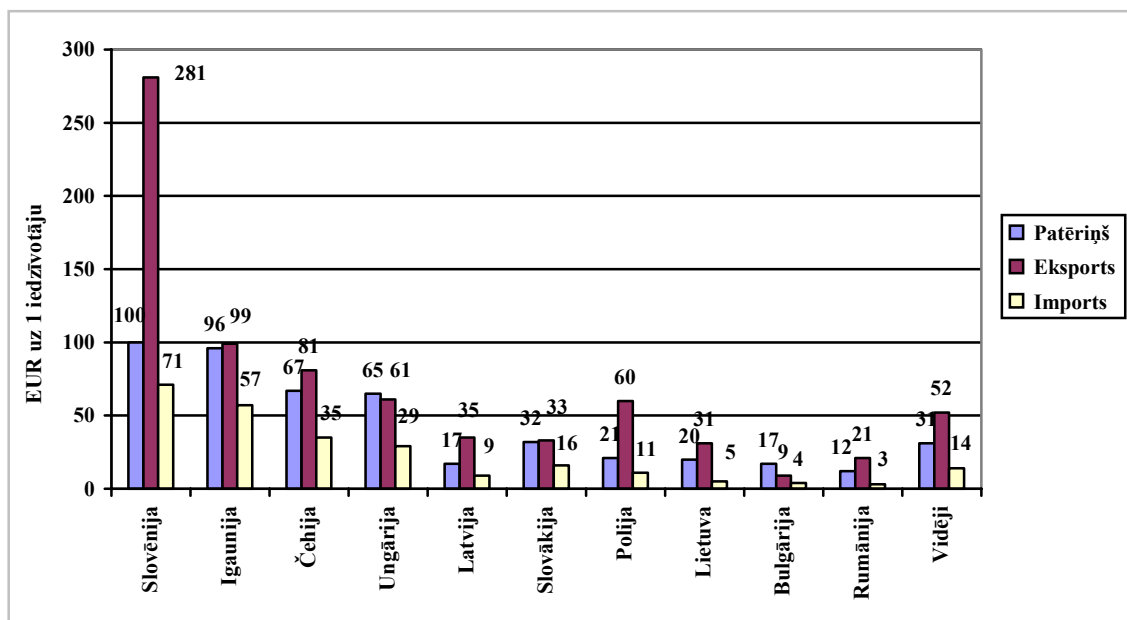
Eksports attiecībā pret 1995. gadu audzis 3,7 reizes, sasniedzot 2,7 miljardus EEK vai 98,4 milj. Ls vai 174,8 milj. EUR un sastāda ~ 74 % no ražošanas kopapjoma. Ārējās tirdzniecības balance ar Latviju izteikti par labu Igaunijai. 2002. gadā tā izveda uz Latviju 427,6 t mēbeles, bet ieveda no tās 138,9 t. Mēbeļu detaļas izveda 142,3 t, bet ieveda 215,7 t. Kopējās attīstības tendences redzamas 1.18.attēlā.

1.18 att. Mēbeļrūpniecības attīstības tendences Igaunijā

Interesantu ainu rāda 1.2.tabulā un 1.19.attēlā redzami dati par Austrumeiropas ES kandidātvalstu mēbeļrūpniecības galvenajiem rādītājiem. Vislielākais **patēriņš** uz 1 iedzīvotāju bija Slovēnijā – 100 EUR, kas pārsniedza viszemāko rādītāju ES valstīs – Grieķiju (89 EUR), bet ~ 2 reizes atpalika no vidējā pa ES – 210 EUR un nav salīdzināms ar augstāko rādītāju – Austrijā – 319 EUR un Vācijā – 297 EUR. Tad seko Igaunija – 96 EUR, Čehijā – 67 EUR un Ungārijā – 65 EUR. Latvijā tas sasniedz 17 EUR, kas ir augstāks tikai par Rumāniju, bet ir 1,8 reizes mazāks par vidējo šajā valstu saimē – 31 EUR. Visi tālākie skaitļi ievērojami atpaliek no ES vidējā rādītāja. Skatoties no šī rādītāja, Polija, kas ražo milzīgu mēbeļu apjomu, patērē tikai 21 EUR uz 1 iedzīvotāju. Vismazākais patēriņš bija Rumānijā – 12 EUR un Bulgārijā - 17 EUR uz 1 iedzīvotāju.

Slovēnija visvairāk arī **eksportē** mēbeles rēķinot uz 1 iedzīvotāju – 281 EUR, kam seko Igaunija ar 99 EUR un Čehija – 81 EUR. Latvija eksportē tikpat cik patērē – 35 EUR uz 1 iedzīvotāju. Vismazāk eksportē Bulgārija – 9 EUR. Rēķinot uz 1 iedzīvotāju **imports** sadalās tāpat: Slovēnija visvairāk – 71 EUR, tad Igaunija – 57 EUR un Čehija – 35 EUR, bet vismazāk Rumānija un Bulgārija, attiecīgi 3 un 4 EUR. Latvija uz 1 iedzīvotāju importē mēbeles par 9,3 EUR, kas ir vairāk kā abās minētās valstīs un Lietuvā, bet atpaliek no vidējā rādītāja 14,4 EUR. Tāpat kā ES valstīs, šie dati vēlreiz apstiprina, ka mēbeļu patēriņš ir cieši saistīts ar nacionālā kopprodukta lielumu un savukārt iespaido ražošanas apjomus.

1.19.att. Vidējais mēbeļu patēriņš, eksports un imports uz 1 iedzīvotāju

ES kandidātvalstīs 2000. gadā

Mēbeļu ražošana ES kandidātvalstīs 2000. gadā, milj. EUR

Valsts	Ražošanas apjoms	Īpatsvars no ES 15 apjoma, %	Īpatsvars no ES 15 + Austrumeiropa, %	Patēriņš	Eksports	Eksporta īpatsvars ražošanas apjomā, %	Imports	Importa īpatsvars ražošanas apjomā, %	Uzņēmumu skaits	Vidējais uzņēmuma lielums (tūkst. EUR)	Strādājošo skaits	Vidējā darba alga mēnesī (EUR)	Produktivitāte EUR/civ.	Iedzīvotāju skaits, milj.	Patēriņš uz 1 iedzīvotāju, EUR	Eksports uz 1 iedzīvotāju, EUR	Imports uz 1 iedzīvotāju, EUR
Polija	2749	3.36	3.09	820	2333	84.9	404	14.7	20000	137.5	116000	300	23698	38.65	21.2	60.4	10.5
Čehija	1164	1.42	1.31	688	831	71.4	355	30.5	6300	184.8	40000	375	29100	10.28	66.9	80.8	34.5
Ungārija	970	1.19	1.09	651	608	62.7	289	29.8	3000	323.3	23500	380	41277	10.04	64.8	60.6	28.8
Rumānija	685	0.84	0.77	277	480	70.1	72	10.5	2100	326.2	97000	80	7062	22.46	12.3	21.4	3.2
Slovēnija	617	0.75	0.69	199	560	90.8	142	23.0	329	1875.4	10318	640	59798	1.99	100.0	281.4	71.4
Slovākija	265	0.32	0.30	171	178	67.2	84	31.7	650	407.7	10464	260	25325	5.40	31.7	33.0	15.6
Igaunija	190	0.23	0.21	132	136	71.6	78	41.1	491	387.0	10490	305	18112	1.37	96.4	99.3	56.9
Bulgārija	180	0.22	0.20	138	77	42.8	35	19.4	2500	72.0	18000	75	10000	8.19	16.8	9.4	4.3
Lietuva	169	0.21	0.19	74	115	68.0	20	11.8	205	824.4	11079	290	15254	3.69	20.1	31.2	5.4
Latvija	101	0.12	0.11	39	84	83.2	22	21.8	272	371.3	5780	275	17474	2.37	16.5	35.4	9.3
Kopā	7090	8.67	7.98	3189	5402	76.2	1501	21.2	35847	197.8	342631	298	20693	104.4	30.5	51.7	14.4

Piezīme. Dati ņemti no publikācijas (37), Igaunijai un Lietuvai koriģēti pēc statistikas gada grāmatām, Latvijai pēc 2.1 tabulas datiem.

Papildus izrēķināts patēriņš, eksports un imports uz 1 iedzīvotāju.

1.4. Mēbeļrūpniecības attīstība pārējos pasaules reģionos

1.4.1 NVS

NVS lielākie mēbeļu ražotāji un patērētāji Krievija, Baltkrievija un Ukraina. Patlaban **Krievijā** atkal sāk attīstīties mēbeļu rūpniecība, kuras augšupejošas tendences novērojamas tikai pēc 1998. gada, kad ražošanas apjoms attiecībā pret 1990. gadu pakāpeniski bija samazinājies 3,7 reizes un produkcijas pārdošanas fiziskā apjoma indekss samazinājās līdz 63 % [51]. Tomēr šī attīstība, salīdzinot ar mēbeļu tirdzniecību ir nenožīmīga un pārdzīvo lielas grūtības. 1998. gadā pārdeva mēbeles par 17946 milj. rub. (~ 598 milj. USD) , bet saražoja par 10625 milj. rub. (~ 354 milj.USD). Šodien mēbeļu tirgus apjomi atkarībā no reģioniem pārsniedz ražošanas apjomus 3 – 8 reizes. 2001. gadā Krievijas uzņēmumu ražošanas apjoms jau sasniedza ~ 750 miljonus USD, bet 2002. gadā mēbeles saražoja 26357 milj. rub. (~ 880 milj. USD) vērtībā, par 19 % vairāk un mēbeļrūpniecības īpatsvars Krievijas mežrūpnieciskajā kompleksā sasniedza 11,5 %. Līdzīga attīstība turpinās arī 2003. gadā, kad pirmajā pusgadā saražotas mēbeles par 14063 milj. rub. (~ 470 milj. USD) vai 21 % vairāk kā 2002. gadā [45]. Galvenais mēbeļu izejmateriāls joprojām ir kokskaidu plātnes. 1998. gadā mēbeļrūpniecībā izmantoja 1,2 milj. m³ plātnes, kas sastādīja gan tikai 37 % no 1990. gada izmantojuma.

Attīstība tomēr nav tik strauja, kā var likties no iepriekšējā vērtējuma naudas izteiksmē. Ja aprēķinus izdara salīdzināmās cenās un ierēķina inflāciju, tad 2002. gadā saražoja tikai 96,2 % no 2001. gada apjoma. 2003. gads uzrāda analogisku situāciju – 1. pusgadā vairāk kā 2002. gada attiecīgā periodā saražoti tikai mīkstie krēsli, gultas un matračī. Visu pārējo mēbeļu sortimentu ražošanas apjoms naturālā izteiksmē samazinājies par 5 – 10 %. Pēc mēbeļu veidiem ražošana apmēram raksturojas ar šādu segmentāciju: sēdmēbeles – 33 %, galdi – 31 %, skapji – 27 %, koka gultas – 6 %, dīvani – 3 %. Pēc preču plūsmas un tirgus konjunktūras pētījumu institūta datiem statistiskā informācija ļoti nepilnīgi atspoguļo mēbeļu ražošanu un tās reālais apjoms pēc speciālistu vērtējuma pārsniedz oficiālos datus 2,7 – 3,2 reizes. No kopējā apjoma visvairāk mēbeles pērk Maskavā un Maskavas apgabalā (~ 23 %) un Sankt Pēterburgā ar Ļeņingradas apgabalu (16 %). Mēbeļu pārdošanas struktūra rāda, ka Maskavā vietējās mēbeles pērk 54 %, Itālijas 18 % un Baltkrievijas 13 %.

Pastāvot arvien augošam pieprasījumam, šodien mēbeļu tirgus apjomi atkarībā no reģioniem pārsniedz ražošanas apjomus 3 – 8 reizes. Kā mēbeļu ražošanai, tā arī importam Krievijā vēl ilgi

būs lielas iespējas, jo tās dzīvojamo istabu potenciālā mēbeļu tirgus ietilpība noteikta 2,4 – 2,8 miljardi USD, bet ofisa mēbeļu 709 milj. USD apmērā.

Mēbeļu ražošanu Krievijas Federācijā nodrošina reģistrētie 5412 uzņēmumi. No tiem tikai 465 uzņēmumi ietilpst lielo un vidējo uzņēmumu kategorijā, pie kam 2 uzņēmumi kontrolē ~ 20 % no vietējā tirgus apjoma, bet 48 vēl 50 %. Labākie uzņēmumi ir “Eļektrogorskmebel” Maskavas apgabalā, Čerepovecas finieru – mēbeļu kombināts Vologdas apgabalā, Inzas kokapstrādes rūpnīca Uljanovas apgabalā un “Interjērs” Maskavā, kuru ražotās mēbeles raksturojas ar sekmīgu dizaina risinājumu un tiek arī eksportētas.

1.3.tabula

Galveno mēbeļu veidu ražošana Krievijā 2003. gada 1. pusgadā [49]

Asortiments	Apjoms, gab.	% pret 2002. gadu
Galdi	1757506	96.5
Krēsli	1422867	94.2
Mīkstie krēsli	197838	103.7
Skapji	1319035	97.2
Dīvani, tahtas	70316	94.2
Dīvani - krēsli	71728	89.7
Gultas	316050	107.0
Matračī	189719	105.0

1.4.tabula

Mēbeļu imports Krievijā 2003. gada 1. pusgadā [49]

Latvijas preču kombinētās nomenklatūras kods	Mēbeļu veids	Imports, tūkst. USD		Izmaiņas, %	1 kg vērtība, USD	
		2002	2003		2002	2003
9401	Sēdmēbeles	35242	40753.3	115.6	2.66	2.74
9402	Medicīnas mēbeles	6467.7	9310.3	144.0	15.1	22.2
9403	Pārējās mēbeles un detaļas	103831.2	108910	104.9	2.07	2.3
Kopā		145540.9	158973.6	109.2		
940350000	Guļamistabas mēbeles	17779.5	16083	90.5	2.04	2.17
940360100	Ēdamistabas mēbeles	27930	28677.2	102.7	1.99	2.14
940360900	Pārējās mēbeles	6069	6692.1	110.3	2.01	2.34
940390300	Mēbeļu koka detaļas	6355.8	8500.1	133.7	1.75	2.18

51 lielākie Krievijas mēbeļu ražotāji apvienojušies Mēbeļu Ražotāju Ģildē, kas risina nozares vispārējās attīstības jautājumus, centralizētu izstāžu rīkošanu, marketinga politiku, sadarbību ar

ārzemēm un eksporta jautājumus. Līdzīgi uzdevumi ir arī Krievijas mēbeļu un kokapstrādes uzņēmumu asociācijas uzdevumi. Problēmu risināšanai Maskavā organizēts mēbeļrūpniecības attīstības centrs.

Vidējā izstrāde uz vienu nodarbināto ~ 7 tūkst. USD, kuru grūti salīdzināt ar vidējo izstrādi ~ 85 tūkst. EUR vidēji pa ES. Atkarībā no ģeogrāfiskā izvietojuma 80 % no apjoma dod Centrālais, Ziemeļrietumu un Pievolgas federālie apgabali. Vidējā uzņēmumu rentabilitāte 12,5 %. Saražotās mēbeles nav kvalitatīvas. Pēc valsts tirdzniecības inspekcijas pārbaūžu datiem 42 % no pārbaudītām mēbelēm izbrāķētas un tām samazināta šķira.

Vidēji Krievijā mēbeļu patēriņš uz vienu cilvēku ir 16,7 USD (Maskavā 78,5 USD, Maskavas apgabalā 45,5 USD, bet Sibīrijā tikai 9,3 USD), salīdzinājumā ar vidējo 207 EUR ražotāju vai 263 EUR patērētāju cenās Eiropas Savienībā.

Eksporta apjomi aug lēni un 2002. gadā sasnējuši ~ 14 % no saražotām mēbelēm vai ~ 120 milj. USD. ~ 20 % eksportē uz citām NVS valstīm. Eksportā dominē Ļeņingradas (40 %) un Novgorodas (20 %) apgabalos izgatavotās mēbeles. Krievijas mēbeles galvenokārt importē Vācija ~ 34 %, Zviedrija ~ 10 % un Francija ~ 5%. Līdzīgi kā Latvijā eksporta struktūrā uz Rietumeiropu pārsvarā (40 %) ir pusfabrikāti un mēbeļu detaļas. Savukārt uz NVS valstīm eksportē galvenokārt no kokskaidu plātnēm izgatavotas mēbeles gatavā veidā.

Dzīves līmenis neatļauj lielākai iedzīvotāju daļai iegādāties dārgas mēbeles. 1998. gada finanšu krīze samazināja importa apjomu līdz 26 % un vietējās mēbeles maksāja divas reizes lētāk. Ārzemju ražotāji to ir ņēmuši vērā un pēdējos trijos gados deklarēto mēbeļu vērtība samazinājusies 1,6 reizes, atmuitošanas izdevumi 2,5 reizes, bet importa kopapjoms pieaudzis. Tomēr līdz ar to būtiski pasliktinās arī importēto mēbeļu kvalitāte. Valsts tirdzniecības inspekcijas pārbaūžu dati rāda, ka izbrāķēto un pazeminātas šķiras mēbeļu īpatsvars pieaudzis no 27 % 1995. gadā līdz 52 % 2000. gadā. Imports aug ļoti strauji. 2002. gadā vien palielinājās par ~ 30 % vērtības izteiksmē un ~ 40 % naturālā izteiksmē. 2003. gada 1. pusgadā tas palielinājies vēl par 9 % - līdz 159 milj. USD. ~ 45 % importē no citām NVS valstīm, galvenokārt Baltkrievijas un Ukrainas. Imports aizņem 50 % no iekšējā tirgus 2003. gada jūnijā jau sasniedzot 54,3 % un bez NVS valstīm tajā dominē Vācijas un Itālijas mēbeles, kuru ieveduma kopapjoms sasniedz ~ 50 %. Visvairāk mēbeles iaved no Baltkrievijas ~ 35 %. Firms "Ikea" aktīvā darbība kāpinājusi Zviedrijas ievedumu līdz ~ 5 %. Pēdējā laikā Krievija nonākusi tādu lētu mēbeļu importētāju redzes lokā kā Ķīna un Polija.

Ārējā tirdzniecībā ar Latviju balance ir par labu Krievijai: mēbeles naturālā izteiksmē (kg) 2002.gadā eksportēja 168 t, detaļas 36 t, bet importēja attiecīgi 51,7 t un 23,3 t.

Lētās mēbeles līdz šim bija Krievijas mēbeļu ražotāju darba lauks. Lielākās uzņēmumu daļas tehniskais stāvoklis bija ļoti zemā līmenī un jaunu iekārtu iegādi apgrūtināja lielie ievadumtaksu tarifi pat uz tādām iekārtām, kuras vietējā rūpniecība neražo. Šie ražotāji, izmantojot lēto darba spēku un izejvielas koncentrējās uz zemo cenu grupas sērijveida mēbeļu ražošanu. Ar gadiem situācija mainījās un turpmāk šāda ražošana ir nopietni apdraudēta ne tikai no importa, bet arī no cenu celšanās tirdzniecības tīklos sakarā ar pašizmaksas pieaugumu. To izsaukusi transporta pakalpojumu un enerģijas sadārdzināšanās, investīciju samazināšanās, vietējo un importēto izejmateriālu cenu kāpums. Tā rezultātā, neskatoties psiholoģiskās barjeras, imports sāk arī materiāli kļūt izdevīgāks par pašu ražotām mēbelēm. Konstatēts, ka neskatoties uz asortimenta paplašināšanos un manāmu kvalitātes uzlabošanos, pie cenu starpības līdz 25 % pircēji labāk iegādājas importa analogus. Cenu starpība starp importa un vietējām mēbelēm vēl vairāk samazināsies Krievijai iestājoties PTO. Jau 2004. gadā paredzēts ievērojami samazināt ievadumtaksu dārgām mēbelēm un no 20 uz 15 % lētām mēbelēm.

Lai stabilizētu nozari izstrādāti stratēģiskās attīstības plāni, kas paredz valsts struktūru atbalstu eksportam un plātņu materiālu, komplektējošo izstrādājumu, furnitūras, plastmasu u.c. ražošanas attīstību tādā konkurētspējas līmenī, lai līdz 2015. gadam pilnībā likvidētu atkarību no importa. Aktīvākie uzņēmumi ar savu daudzveidīgo mēbeļu klāstu, pielietojamiem materiāliem, formu un nomenklatūras daudzveidību un mūsdienu dizaina risinājumiem, piedalās un gūst atzinību starptautiskās izstādēs, tā parādot arvien pieaugošo Krievijas mēbeļrūpniecības attīstību.

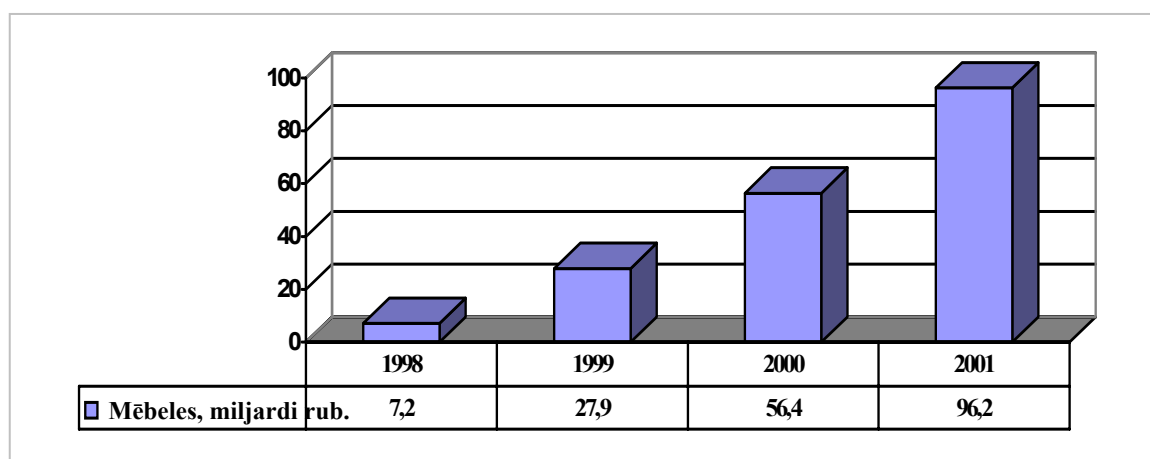
Ukrainas mēbeļu ražošanas problēmas ir ļoti līdzīgas kā Krievijā un ražošanas apjoms sasniedza ~ 900 miljonus EUR. Ražošanas apjomi maksimumu sasniedza 1990. gadā. Pēc tam ražošanas apjomi krītas ļoti strauji un 1999. gadā, kad atkal sākās neliels pacēlums, atkarībā no mēbeļu veidiem, bija samazinājušies 10 – 16 reizes. Ieskatu par Ukrainas mēbeļu rūpniecības apjomu samazināšanos un galveno veidu ražošanu dod 1.5.tabula [53]. 1999. gadā iekšzemes tirgū mēbeļu apgrozība mazumtirdzniecības cenās bija 271,5 milj. grivnas vai ~ 35,3 milj. Ls (1 UAH = ~ 0,13 Ls) vai ~ 56,5 milj. EUR. Tirdzniecības balance ar Latviju par labu Ukrainai. 2002. gadā no Latvijas iveda tikai 0,7 t mēbeles, bet izveda uz to 10,2 t mēbeles un 0,4 t mēbeļu detaļas.

1.5.tabula

Galveno mēbeļu veidu ražošana Ukrainā, tūkst. gab

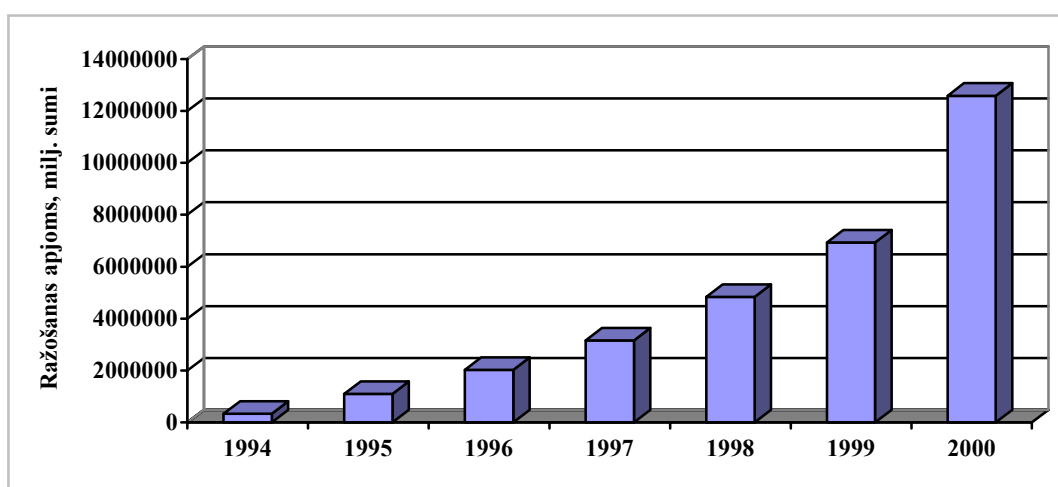
Asortiments	1960	1990	1995	1999	Samazinājums 90/99, reizes
Galdi	1314	4275	713	341	12,5
Krēsli	7255	7908	855	1100	7,2
Skapji	1071	2856	997	247	11,6
Dīvani, tahtas	531	43	13,6	15,8	2,7
Dīvani - krēsli	74,6	1197	166	74,5	16,1
Garnitūras	21,8	1123	361	112,0	10

Baltkrievija. Kā redzams no 1.20.attēla, mēbeļu pārdošanas apjomi strauji kāpuši sākot ar 1999.gadu, sasniedzot 2001 gadā 96,2 miljardi BYR (1000 BYR = ~ 0,458 Ls) vai ~ 42 milj. Ls, un galvenokārt pateicoties ražošanas attīstībai, kas nākošos 2 gados deva iespēju vidēji gadā palielināt arī eksporta apjomu par ~ 12 milj. USD [52]. 2001. gadā Baltkrievija eksportēja mēbeles par 148,7 milj. USD, t. sk. 118 milj. USD vērtībā uz NVS valstīm (uz Krieviju par 113 milj. USD, kur tās īpatsvars mēbeļu ievedumā sasniedza ~ 35 %, pārspējot Vāciju un Itāliju). Tirdzniecības balance ar Latviju no Baltkrievijas viedokļa ļoti laba. 2002. gadā no Latvijas ievada tikai 0,5 t mēbeles, bet izveda uz to 427,t t mēbeles un 26,4 t mēbeļu detaļas, kas kopā sastādīja ~ 5 % no Latvijas importa, bet mazāk par 1/100 daļu no Latvijas kopējā eksporta.

1.20.att. Mēbeļu pārdošanas apjomi Baltkrievijā

Uzbekistāna. Ar šo valsti mēbeļu ārējās tirdzniecības jomā Latvijai pagaidām nav kontakti. Pesimismu acīm redzot radījis lielais attālums un 2001.gadā uzliktā muitas nodeva uz gatavām mēbelēm 10 – 25 % apmērā. Tomēr, pēc analogijas ar arvien pieaugošo apdarīto kokskaidu plātņu izvedumu uz turieni, kuras galvenokārt izmanto mēbeļu ražošanai, mēbeļu, bet pārsvarā detaļu un mezglu ievedums varētu būt perspektīvs. Uzbekistāna ievēd 90 – 95 % izejmateriālu

mēbeļu ražošanai un pēc analogijas ar arvien pieaugošo apdarīto kokskaidu plātņu importu, kuras galvenokārt izmanto mēbeļu ražošanai, mēbeļu, bet pārsvarā detaļu un mezglu imports varētu būt perspektīvs. Bez tam Krievija, kura vēl ~ 5 gadus izjutīs nopietnu kokskaidu plātņu un mēbeļu deficītu, šajā reģionā nebūs nopietna konkurence. Ražošanas tehniskā bāze attīstās lēni, jo pārāk mazā eksporta apjoma dēļ ar valūtu pat grūti nodrošināt izejmateriālu iepirkšanu. Mēbeļu ražošanai tomēr raksturīga augoša tendence (1.21. att.), un 2000. gadā apjoms sasniedza 12,6 miljardus sumu vai ~ 10,7 milj. Ls (1000 UZS = ~ 0,85 Ls). Vislielāko apjomu sastādīja sadzīves mēbeles – 48 %, skolu mēbeles – 35 % un virtuves – 6,2 %. Tomēr absolūtie daudzumi priekš Uzbekistānas mērogiem (~ 24 milj. iedzīvotāju) nav lieli. 2000 gadā ražoja 19,3 tūkst. garnitūras, 9,5 tūkst. gultas, 57,6 tūkst. skapjus, 157,5 tūkst. krēslus un 84,8 tūkst. galdus.

1.21 att. Mēbeļu ražošanas dinamika Uzbekistānā 1994 – 2000.

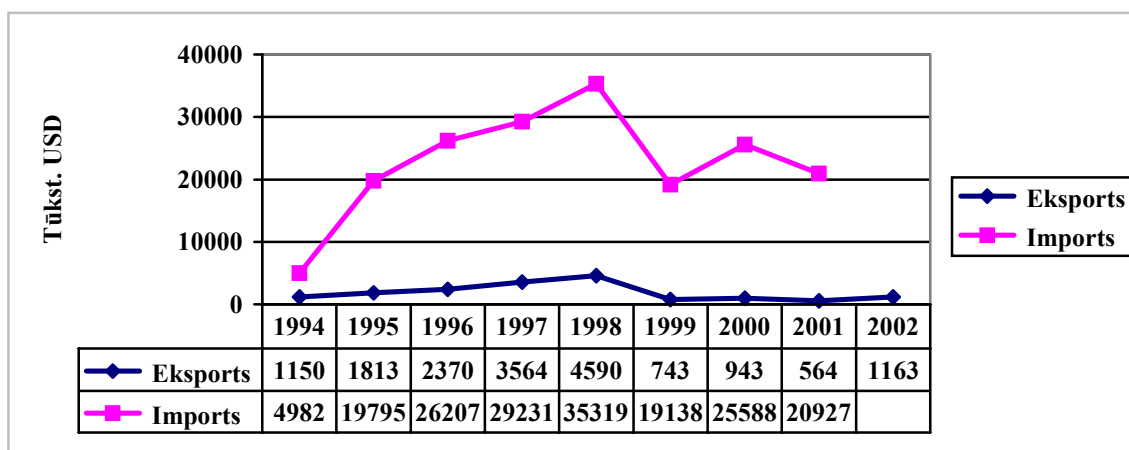
(Pēc Uzbekistānas Minmakroekonomstata datiem, neieskaitot individuālos uzņēmumus)

Pēc līdzdalības vietējā tirgū uzņēmumus nosacīti var iedalīt piecos sektoros. Ap 30 % aizņem mēbeles, kuras ražo holdinga kompānijas “Faiz” 26 mēbeļu fabrikas no kurām 8 izvietotas Taškentā. Šie uzņēmumiem ir viduvējs tehniskais nodrošinājums, bet toties elastīgi organizēta ražošana un labi izveidots izplatīšanas tīkls, kas balstīts uz vietējā tirgus un patērētāju gaumes analīzi. Tikpat lielu daļu aizņem mazie un vidējie uzņēmumi, kuri pārsvarā izmanto novecojušas iekārtas un roku darbu un ražo vienkāršas un lētas mēbeles. Šie uzņēmumi nav perspektīvi valsts un ārvalstu investīcijām un līdzīgi kā Latvijā daļa no tiem bankrotē, daļa atrodas uz izdzīvošana robežas un tikai neliela daļa attīstās pateicoties operativitātei individuālo pasūtījumu izpildīšanā. Trešo sektoru aizņem ~ 30 bijušie valsts uzņēmumi, kas pēc VAS “Uzbekmēbeļ” likvidācijas atdoti vietējiem uzņēmējiem. Arī tiem nav valūtas rezervju ražošanas tehniskai pārkārtošanai. Daudzi atrodas likvidācijas stadijā, bet citi attīstībā gājuši atpakaļ uz visvienkāršāko mēbeļu – krēslu, galdu, lādu vai pat tikai pusfabrikātu ražošanu. Par šiem uzņēmumiem ārvalstu investori

neinteresējas. Ceturtais sektors ir neliels un to sastāda uzņēmumi, kam mēbeles nav galvenais saimnieciskās darbības veids, bet tieksme izmēģināt savas iespējas pārsvarā specializētu mēbeļu ražošanā. Pēdējo grupu pārstāv kopuzņēmumi pirmais no kuriem “Sov – plastital”, kas ražo plastmasas mēbeles, organizēts jau pārkārtošanās sākumā. Šie uzņēmumi raksturojas ar jaunu tehnoloģiju ieviešanu, modernu dizainu, laikmetīgu pieeju menedžmenta un marketinga jautājumiem un tie ar laiku kļūs par vadošiem nozarē.

2000. gadā Uzbekistāna importēja mēbeles par ~ 27 milj. USD, kas sastādīja 35 – 40 % no tirgus apjoma. Importam raksturīgas divas iezīmes. Pirmo pārstāv speciāli mēbeļu saloni, kuros cilvēki ar lieliem un superlieliem ienākumiem iegādājas dārgas stila mēbeles. Pārējās mēbeles pēc apjoma ir ievērojami vairāk, tās ir lētākas, bet tomēr līdz 50 % dārgākas par vietējām, un tās var iegādāties pat universālveikalos.

Kirgizstāna. Mēbeļrūpniecības attīstība galvenajos vilcienos domājams ir līdzīga kā Uzbekistānā. Arī ar šo valsti mēbeļu ārējās tirdzniecības jomā Latvijai pagaidām nav kontakti, bet vismaz tuvākos 5 gadus, kamēr Krievija varēs nopietni iespieties Vidusāzijas valstu tirgos, arī šī valsts varētu būt potenciāla partnere it sevišķi mēbeļu detaļu ievējumā. Kirgizstāna nav arī nonākusi nopietnā Ķīnas uzmanības lokā, lai gan tām ir tieša robeža. Tomēr Takla Makana tuksneša un kalnu iespaidā iespējami tikai auto pārvadājumi, kuru izmaksas var būt ievērojamas. Diemžēl uzrādītajos informācijas avotos nav sastopami pilnīgi dati par mēbeļrūpniecības stāvokli un ārējo tirdzniecību. Nedaudzie sastopamie dati raksturo sekojošo. 2002. gadā mēbeles saražoja 208241,9 tūkst. somu vai 2,64 milj. Ls (1 KGS = ~ 0,0127 Ls), bet 2003. gada 10 mēnešos 149544,4 tūkst. somu apmērā. Kirgizstānas visu preču kopējais eksports 2001. gadā bija 476,2 milj. USD apjomā. No tā uz Eiropu eksportēja preces par 292,6 milj. USD, bet uz Latviju par 3,4 milj. USD vai 0,7 % un tā ieņēma 12 vietu 50 valstu skaitā. Imports attiecīgi bija 467,2 milj. USD apmērā, no Eiropas 164,4 milj. USD, no Latvijas 0,6 milj. USD vai 0,1 %. Kopējo koksnes un koksnes izstrādājumu ārējās tirdzniecības attīstību rāda 1.22. attēls.

1.22.att. Meža un kokrūpniecības izstrādājumu eksporta un importa attīstība Kirgizstānā

Ievērojama ārējās tirdzniecības apjomu samazināšanās notika 1999. gadā, kad kopējais eksports samazinājās par 12 % (līdz 453,8 milj. USD) un imports par 29 % (līdz 599,7 milj. USD), kas zināmā mērā izskaidrojama ar politisko nestabilitāti, kuru radīja mudžahedu grupējumu ielaušanās un savstarpējās politisko grupējumu nesaskaņas. Kopējā tirdzniecības samazināšanās atstāja arī iespaidu uz meža un kokrūpniecības izstrādājumiem, kā tas redzams 1.attēlā. Nelabvēlīgo sociāli – ekonomisko un politisko apstākļu ietekmē vēl pagājušo gadu ar mežiem saistīto nozaru importa un eksporta apjomi sasniedzuši tikai 1994 – 95. gadu līmeni.

1.4.2. Āzija

Lielākie mēbeļu ražotāji un eksportētāji ir Ķīna, Honkonga, Filipīnas, Indonēzija, Malaizija, Taizeme, Korejas Republika un Taivāna. Visas šīs valstis, izmantojot ļoti lētu darba spēku ražo pasaulē vislētākās sērijveida mēbeles, kā rezultātā pēdējos gados novērojams šo mēbeļu apjoma būtisks pieaugums Eiropas un ASV tirgos.

Ķīna

Galvenā nozīme šajā reģionā ir **Ķīnai**, kuras mēbeļu ražošanas apjoms sasniedzis 17 miljardus EUR un eksports 5 miljardus. Kā jau minēts, pēdējos 4 gados Ķīna palielinājusi savu eksportu uz ES valstīm 3,5 reizes sasniedzot 1,4 miljardus EUR vai 11,7 % no kopapjoma. Sīkāk Ķīnas mēbeļu invāziju galvenajās Eiropas mēbeļu patērētājās valstīs un ASV raksturo šādi dati. **Vācijā** Ķīnas mēbeļu ievedums 2002. gadā palielinājās par 16,7 % un sasniedza 236,6 milj. EUR, bet 2003. gada 1. pusgadā auga jau par 51 % sasniedzot 179 milj. EUR vai 5 % no kopapjoma. Eksports uz **Dāniju** pieauga par 61 % sastādot 57,2 milj. EUR, bet 2003. gada 1. pusgadā auga par 98 % sasniedzot 49 milj. EUR vai 11,3 % no kopapjoma. Eksports uz **Beļģiju** pieauga par 39

% sastādot 43 milj. EUR vai 2,9 % no kopapjoma. Eksports uz **Spāniju** pieauga par 64 % sastādot 72,3 milj. EUR vai 11,7 % no kopapjoma. Eksports uz **ASV** pieauga par 35,4 % sastādot 6,2 miljardus USD, bet 2003. gada 1. pusgadā auga par 28 % sasniedzot 4 miljardus USD vai 41,7 % no kopapjoma. Eksports uz **Japānu** 2002.gadā pieauga par 23 % sastādot 35,2 miljardus jēnas vai 33 % no kopapjoma. 2002.gadā uz Latviju Ķīna izveda 87 t mēbeles, kas sastādīja 0,7 % no Latvijas importa kopapjoma, bet ievada no Latvijas 42,5 t mēbeļu detaļas. Ķīnas mēbeļu ietekmi vēl vairāk pastiprinājusi Honkongas pievienošana, kas 2002.gadā eksportējusi mēbeles par 8,9 miljardiem HKD vai ~ 712 milj. Ls (1 HKD = ~ 0,08 Ls), t. sk. uz ASV par 6,2 miljardiem HKD vai ~ 496 milj. Ls).

Pārējo minēto valstu kopējais ražošanas apjoms sasniedza ~ 14 miljardus EUR.

Japāna

2001. gadā Japāna importēja mēbeles par 371,4, bet 2002. gadā par 377,6 miljardiem JPY, t.sk. koka mēbeles par 158,8 miljardiem un mēbeļu detaļas par 38,5 miljardiem JPY vai attiecīgi 776,5 un 188,3 milj. Ls (100 JPY ir ~ 0,489 Ls). Lielākie importētāji Āzijas valstis – 274,2 miljardi, t.sk. Ķīna – 113,7 miljardi. Eiropas valstis importēja par 54,8 miljardiem JPY. 2003. gada 1. ceturksnī kopējais importa pieaugums bija 5,8 %. Neskatoties uz tālāku importa pieaugumu no Ķīnas un Korejas Republikas, pēdējā laikā ievērojami, kopumā par 26 %, audzis mēbeļu imports no Eiropas, turpretī par 23 % samazinājies no ASV. It sevišķi liels pieprasījums ir Lielbritānijas, Vācijas, Austrijas, Itālijas un Dānijas mēbelēm. Nākotnē tas var dot vielu pārdomām arī Latvijas mēbeļu ražotājiem, kāpēc dots šis nelielais apskats. Sīkāki dati par atsevišķu valstu īpatsvaru 2003.gada 1.ceturksnī doti 1.6.tabulā.

Ievedumā no Eiropas dominē Itālija, no kuras importē ~ 32 % no visa Eiropas importa, tai seko Vācija ar ~ 20 %, Lielbritānija ar ~ 10 %, Austrija ar 9 % un Dānija ar ~ 8 %. Latvijas tirdznieciskie sakari ar Japānu pagaidām ir ļoti niecīgos apjomos. 2002. gadā uz Japānu izveda tikai 2,4 t mēbeles un 2,2 t mēbeļu detaļas, kas kopā sastādīja 0,01 % no Latvijas kopējā eksporta.

Apskatāmā periodā koka mēbeles sastādīja tikai pusi no visa importa – 53,1 miljardi jēnas, bet to daudzums palielinājies par 3,1 %. Par 44,7 miljardiem JPY importē no Āzijas valstīm, t.sk. par 19 miljardiem no Ķīnas. Eiropas daļa bija 6,4, bet Ziemeļāmērikas 1,2 miljardi JPY. Metāla mēbeļu imports samazinājās par 4,5 % līdz 21,7 miljardiem JPY. Arī šo mēbeļu lielākais importētājs ir Ķīna (9,52 miljardi), Eiropas valstis par 3,4 miljardiem. Mēbeļu detaļas importēja par 27,8 miljardiem JPY. Šajā pozīcijā dominē ASV – 6,9 miljardi un Ķīna – 6 miljardi JPY.

1.6.tabula

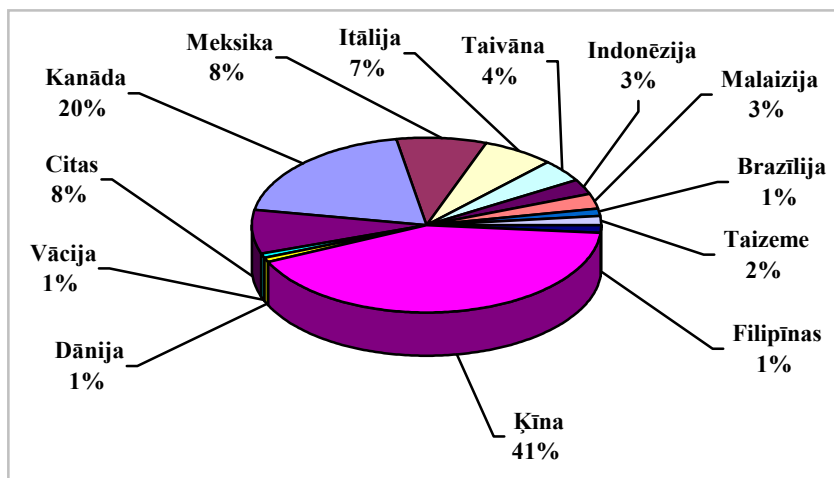
Mēbeļu imports Japānā 2003. gada 1. ceturksnī, tūkst. JPY

Valstis	Janvāris - Marts 2003		02/03, %
	2003	2002	
Ķīna	35203412	28616038	23.02
Taivāna	10844459	13503905	-19.69
Taizeme	10427964	10944908	-4.72
Indonēzija	6568498	6817343	-3.65
Malaizija	6324944	6832981	-7.44
Vjetnama	4610192	4537067	1.61
Korejas Republika	1741972	1333233	30.66
Pārējās	1953633	1675556	16.60
Āzija	77675074	74261031	4.60
Itālija	5230900	4410432	18.60
Vācija	3273703	2275281	43.88
Lielbritānija	1594282	953277	67.24
Austrija	1489506	1154427	29.03
Dānija	1373968	1157753	18.68
Francija	839102	702620	19.42
Spānija	515479	512901	0.50
Norvēģija	502371	375043	33.95
Pārējās	1687089	1553362	8.61
Eiropa	16506400	13095096	26.05
ASV	8751870	11399299	-23.22
Kanāda	405590	387070	4.78
Pārējās	2451878	258248	849.43
Ziemeļamērika	11609338	12044617	-3.61
Okeānija	114849	156064	-26.41
Pārējās	535893	1007437	-46.81
Kopā	106441554	100564245	5.84

1.4.3. ASV

ASV ir lielākā mēbeļu patērētāja un importētāja. Imports 2002.gadā pieauga par 12,5% un sastādīja 15,9 miljardus USD. Imports turpināja pieaugt arī 2003.gadā un 1. pusgadā palielinājās par 16,8% sasniedzot 9,6 miljardus USD (1.23.att.), turpretī eksports sastādīja nepilnu miljardu USD. 2002.gadā 54,4 % no importa kopapjoma aizņēma Āzijas valstis: Ķīna, Taivāna, Indonēzija, Malaizija, Taizeme, Filipīnas, Honkonga, Vjetnama, Koreja un Indija. 2003.gada 1.pusgadā šo valstu apjoms pieauga līdz 56,3 %, pie kam tikai Ķīnas daļa vien bija 41 % no kopapjoma. Relatīvi vislielākos panākumus guvusi Meksika, kas 2003. gada 1. pusgadā

palielinājusi ievadumu par 63 % un tās kopapjoms visa gada griezumā pārsniegs 1 miljardu USD.

1.23.att. Imports ASV pa galvenajām valstīm 2003. gada 6 mēnešos

No importa 1. pusgadā 1,11 miljardu USD aizņēma ofisa mēbeles un to apjoms bija samazinājies par 0,8 %. Toties dzīvojamo istabu koka un metāla mēbeļu imports palielinājās par 17,4 % un sasniedza 6,61 miljardus USD. Dzīvojamo istabu koka mēbeļu imports auga par 13,1 % līdz 3,97 miljardiem USD, bet metāla mēbeļu imports straujāk – par 35,9 % sasniedzot 1,41 miljardus USD. Mīksto mēbeļu imports pieauga par 18,4 % un sasniedza 816,4 milj. USD.

Tirdzniecībā ar Latviju bilance negatīva. 2002.gadā uz Latviju izveda 58,4 t mēbeles, bet iveda no tās 2552,7 t mēbeles un 3246 t mēbeļu detaļas. ASV ieguldījums Latvijas mēbeļu importā naturālā izteiksmē bija 5,2 % no koka mēbeļu un 8,1 % no mēbeļu detaļu kopējā eksporta.

ASV mēbeļu tirgus kļūst arvien atvērtāks importam. Importa daļa patērīnā pieaugusi no 15 % 1995. gadā līdz 26 % 2003. gadā un prognozes rāda, ka 2004. gadā tā sasniegs 28 % un kopējais importa apjoms pārsniegs 20 miljardus USD. Tajā pašā laikā ražošana, sakarā ar novecojošo rūpnīcu likvidāciju, pat nedaudz samazināsies. Bez 1.20 attēlā parādītiem galvenajiem importētājiem paredzams ievaduma palielinājums no tādām valstīm kā Vjetnama un Indija, kā arī Polijas, Rumānijas un Slovēnijas. Jāņem vērā šo valstu pieredze, jo Polija 2003. gada 1. pusgadā palielinājusi ievadumu par 12 % sasniedzot ~ 36 milj. USD, Slovēnija par 16 % sasniedzot 27 milj. USD un Rumānija pat par 40 % sasniedzot 27 milj. USD.

Apskatot pasaules, ES, ES kandidātvalstu, NVS un citu reģionu, kā arī vadošo valstu mēbeļrūpniecības ražošanas un tirdzniecības attīstības virzienus kopumā, vērojamas šādas galvenās tendences, kuras būtu nepieciešams tālāk pētīt:

Mēbeļu kalpošanas laika ievērojama samazināšanās: ražojot nekvalitatīvas un neizturīgas, bet ļoti lētas un labā dizainā noformētas mēbeles, vai arī ražojot augstas kvalitātes, dārgas mēbeles, kuras masu sabiedriskās apziņas ietekmēšanas rezultātā reklāmu formētās “modes” ietekmē jau drīz pēc to izlaišanas tiek pasludinātas par novecojušām. Lētās mēbeles iegādājas simtiem miljonu lielie iedzīvotāju slāņi, bet dārgās mazskaitlīgā elitārā sabiedrība. Abi reizē samērā ātri spiesti mainīt mēbeles – pirmie, kad mēbeles vairs nepilda savu funkcionālo uzdevumu, otrie, lai saglabātu prestižu savu aprindu acīs;

Uz iepriekš minēto tendenci operatīvi reaģējuši Āzijas valstu, galvenokārt Ķīnas, kā arī Polijas, Itālijas, Vācijas, Dānijas, Rumānijas, Meksikas, Brazīlijas u. c. valstu mēbeļu ražotāji. Sevišķi izceļas Ķīnas un Polijas mēbeles, kas burtiski pārpludina pasaules tirgu. Savukārt minēto valstu elitāro slāņu vajadzības pastiprinājušas dārgo mēbeļu importu no Eiropas un ASV.

2. MĒBEĻRŪPNIECĪBA LATVIJĀ NO 1990.GADA

Pēc neatkarības atjaunošanas Latvija tāpat kā citās uz sabrukušās PSRS bāzes radušās valstīs izveidojās dziļa saimnieciskā krīze. Rūpniecības kopapjoms 1996. gadā sastādīja tikai 40,4 % no 1990. gada apjoma. Kokrūpniecībā aina tomēr ir savādāka un šis kritums attiecas tikai uz galdniecības un papīrrūpniecības izstrādājumu ražošanu un mēbeļrūpniecību.

Salīdzinājumā ar pārējām kokapstrādes nozarēm mēbeļrūpniecība cieta vissmagāk. To izsauca šādi galvenie apstākļi:

- tirgi PSRS ekonomiskos reģionos uz kuriem izveda vairāk par 70% no saražotās produkcijas, politisku un ekonomisku iemeslu dēļ praktiski tika slēgti;
- bija sabrukusi centralizētā valsts pasūtījumu sistēma un milzīgie uzņēmumi bija spiesti ievērojami samazināt ražošanas apjomus ne tikai par zaudēto PSRS reģionu daļu, bet arī sakarā ar iedzīvotāju pirktspējas strauju krišanos;
- Rietumu tirgus turpretī bija pārsātināts ar mēbelēm un eksports 90. gadu sākumā pārsvarā izpaudās mēbeļu detaļu un dažādu sagatuvju veidā;
- eksportu sākumā bremsēja pārāk lēna ārējās tirdzniecības funkciju deleģēšana uzņēmumiem; pilnīgs informācijas trūkums par pircējiem un konkurentiem; starptautiskās tirdzniecības noteikumu, kontraktu sastādīšanas un dokumentu formēšanas nezināšana; marketinga pamatu neizpratne, kā rezultātā uzņēmumi nespēja noorganizēt ne tikai tradicionālo, bet arī normālu mēbeļu noietu;
- masveida dzīvokļu celtniecības apstāšanās;
- strauja iedzīvotāju noslāņošanās, vispārējai labklājībai palielot viszemākā līmenī. 1996. gadā valsts iedzīvotāju daļa, kas dzīvoja zem nabadzības sliekšņa sasniedza maksimumu – 68 %;
- ražošana, sakarā ar PSRS iedzīvotāju vienkāršotām vajadzībām, pārsvarā bija orientēta uz mazgabarīta un vairogveida mēbelēm, kuras nepretendēja uz dizainu šā vārda nopietnā nozīmē. Šīs mēbeles pat mazturīgu pircēju acīs nespēja konkurēt ar pēc ārējā izskata kārdinošiem, paraugiem Rietumu katalogos vai tikko atklātos salonos;
- neviessmīga, uzņēmumus neatbalstoša un neizprotoša privatizācija valstī.

Šo apstākļu ietekmē, aptuveni līdz 1997. gadam, kad sākās tikko manāma materiālā stāvokļa uzlabošanās, izveidojās paradoksāla situācija. Jaunizceptie bagātnieki pieprasīja pārsmalcināta dažādu stilu jaukuma mēbeles no tropisko koku sugām, bet lielākā iedzīvotāju daļa nespēja

iegādāties pat visvienkāršākās mēbeles. Rezultātā izveidojās pirmajai Latvijas brīvvalstij raksturīga situācija. Ne tikai uz lielo uzņēmumu bāzes, bet galvenokārt autonomi radās ļoti daudzi privātie uzņēmumi, kas ar amatnieciskām metodēm ražoja arī dārgās mēbeles. Neskatoties uz roku darbu, lētā darba spēka iespaidā šīs mēbeles veiksmīgi konkurēja ar lielo uzņēmumu produkciju, jo jūtīgi reaģēja uz pastāvīgi mainīgo pieprasījumu, to kvalitāte bija augstāka un piegādes politika efektīvāka. Galvenā viņu priekšrocība – individuāla pieeja katram klientam izgatavojot nestandarta mēbeles pēc pasūtījuma, ātrāks izgatavošanas laiks un zemas cenas.

Latvijas mēbeļrūpniecībai vissmagākais bija laika posms no 1991. līdz 1996. gadam, kad produkcijas fiziskā apjoma indekss attiecībā pret 1990. gadu pakāpeniski bija samazinājās līdz 57 %. Šajā laikā tika iznīcinātas visas dizaina iestādes un kadri. Vecie pieredzes bagātie kadri aizgāja pensijā, bet jaunie pārorientējās uz interjeristiem u.c. Šie seši gadi būtībā pagāja pārorientējoties uz ražošanu jauno ekonomisko un politisko nosacījumu radītos apstākļos. Līdztekus tradicionālo mēbeļu ražošanai iezīmējās šādi virzieni:

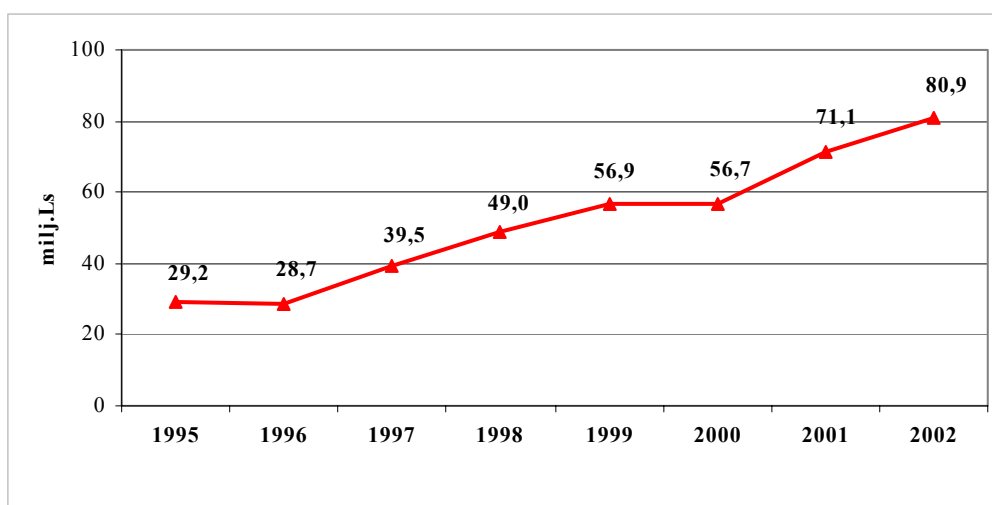
- augstas kvalitātes, bet vidēja līmeņa mēbeļu ražošana no masīva priedes koka, kuru piegādāja rietumu pasūtītāji;
- dizaina nozīmes pastiprināšana un mēbeļu iekļaušana kopīgā gaumīgā telpu interjerā;
- uzņēmumu dziļa specializācija pa mēbeļu veidiem (virtuves, biroja, bērnu, koridora, mīkstās u.c.);
- ekskluzīvu mēbeļu izgatavošana pārsvarā ar roku darbu;
- mēbeļu izgatavošana tikai no saplākšņiem;
- īpašas nozīmes piešķiršana individuālo pasūtījumu izpildīšanai.

Šāda ražošanas pārorientācija deva iespēju mēbeļu ražošanas īpatsvaru kopējā Latvijas rūpniecības produkcijas apjomā noturēt ~ 1,6 % robežās un tikpat arī kopējā eksportā. Savukārt visas mežu nozares jomā mēbeļu ražošanas īpatsvars ir ~ 12 %, bet eksports 11,3 %.

2.1. Mēbeļu ražošana, tās izvietojums un sortiments

Informācijas avotos publicēto statistiskai uzskaitē pakļauto uzņēmumu ražošanas apjomi un saražoto mēbeļu daudzumi pēc to veidiem, neatspoguļo patieso stāvokli un ir ievērojami zemāki par faktiskajiem. Tāpēc, ņemot par pamatu CSP publicētos datus un analizējot tos kopsakarībā ar CSP 1997. gada pētījumiem, ekspertu slēdzieniem un pietiekošas ticamības pakāpes datiem par eksportu, izskaitot no kopapjoma mēbeļu detaļu vērtību, kas sastāda 35 – 45 %, izrēķināti

palielinājuma koeficienti, kas objektīvāk raksturo mēbeļu ražošanas kopapjomu. Šo koeficientu iespaidā statistikas dati 1995. un 1996.gadā ir palielināti 1,2 reizes, jo šajos gados mēbeļu ražošanā sāk iesaistīties zemnieku saimniecības, kas ir investējušas dziļākā koksnes pārstrādē. 1997 un 1998.gada dati ir palielināti divas reizes, jo eksporta palielinājums salīdzinot ar iepriekšējiem diviem gadiem ir pieaudzis gandrīz par trešdaļu. Turpmākajos gados sakarā ar 1999. gada krīzi tik strauja kāpuma nav un process ir nostabilizējies, kaut gan iesaistīto zemnieku saimniecību un mazo uzņēmumu ir vairāk - tāpēc palielinājums - 1,5 reizes. Mēbeļu ražošanas dinamika šādā skatījumā rāda šādu attīstības ainu (2.1.att.).

2.1.att. Mēbeļu ražošana, ieskaitot detaļas

2.1.tabula

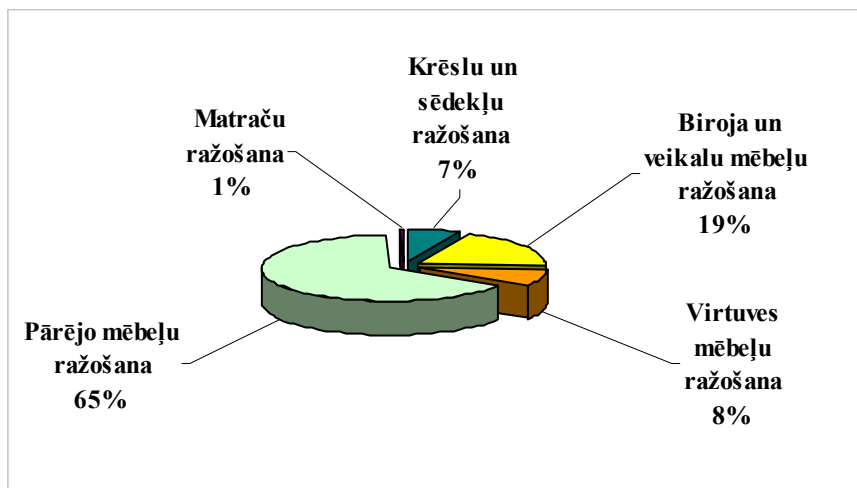
Mēbeļu ražošana, eksports un imports

Gads	Ražots, neieskaitot detaļas (CSP)	Eksports	Imports	Ražots (eksperti)	Palielinājuma koeficients	Realizēts vietējā tirgū	Eksporta palielinājums pret iepriekšējo gadu	Koeficients	(Ražots) ņemot vērā koeficientu
1993		14,3	2,6						
1994	24,3	17,2	4,4	21,5	0,9	8,7	1,2		
1995	24,3	21,9	6,0	27,4	1,1	11,5	1,3	1,2	29,2
1996	23,9	23,1	6,1	28,8	1,2	11,8	1,1	1,2	28,7
1997	19,7	31,8	7,1	39,7	2,0	15,0	1,4	2,0	39,5
1998	24,5	39,7	10,1	49,7	2,0	20,1	1,3	2,0	49,0
1999	37,9	44,9	11,0	56,1	1,5	22,3	1,1	1,5	56,9
2000	37,8	47,1	12,1	58,9	1,6	23,9	1,0	1,5	56,7
2001	47,4	55,9	14,8	69,8	1,5	28,8	1,2	1,5	71,1
2002	53,9	63,8	18,6	79,8	1,5	34,6	1,1	1,5	80,9

No 1994.gada, kad var sākt izsekot mēbeļu ražošanas apjomus, līdz 2002.gadam tie palielinājušies no 29,2 līdz 80,9 milj.Ls. Šāds ražošanas apjoms kopā ar mēbeļu detaļu

izgatavošanu ļāvis palielināt eksportu 3,7 reizes un pamazām izvedis mēbeļrūpniecību no smagās krīzes, ar 1997.gadu sākās ražošanas pieaugums un 2002.gadā naudas izteiksmē jau saražoja 2,8 reizes vairāk kā 1995.gadā. Tomēr joprojām visa veida produkcijas ražošana atpaliek no sasniegtā pirms 1990.gada. Pamatā ir Krievijas tirgus zaudēšana, uz kuru tagad eksportē tikai 0,1 % no mēbeļu kopeksporta.

Mēbeļu ražošanas uzņēmumu īpatsvars visā mežu nozaru sastāvā ir 19 %, bet pa mēbeļu veidiem sadalās šādi (2.2.att.).

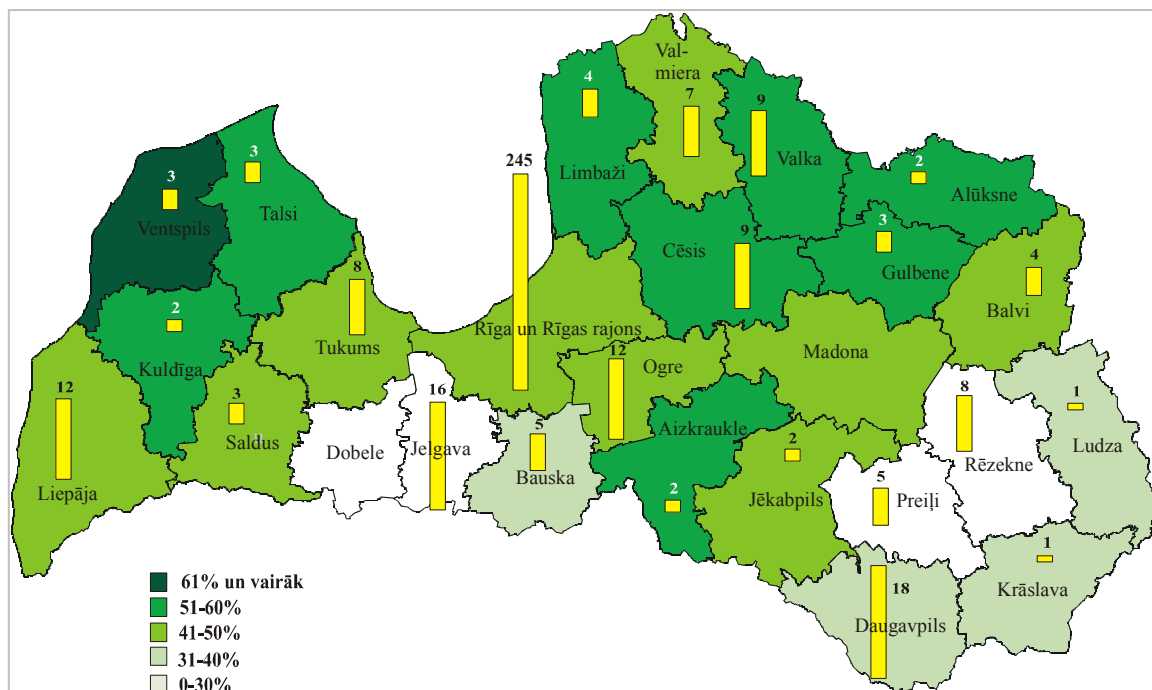

2.2.att. Mēbeļu ražošanas uzņēmumu īpatsvars pēc skaita, 2002

Minēto mēbeļu ražošanas apjomu nodrošina 2002.gadā Latvijā uzskaitītie 391 uzņēmumi, kuros nodarbināti 9595 cilvēki (uz 01.01.2002.), un salīdzinājumā ar 2000.gadu uzņēmumu skaits pieaudzis par 109 un nodarbināto skaits par 3815. Savukārt uz 01.01.2003. ir nodarbināto pieaugums uz 10600 cilvēkiem. Šie dati ņemti no Ekonomikas ministrijas uzskaites, kas neskatoties uz dažām neprecizitātēm, uzskatāmi par pilnīgākiem, salīdzinot ar citiem informācijas avotiem.

Pēc nodarbināto skaita 2003. gadā 12 % bija nodarbināti sēdmēbeļu, 9 % biroja, 3 % virtuves un 76 % pārējo mēbeļu ražošanā.

Uzņēmumu un tajos nodarbināto skaits pa ražoto mēbeļu veidiem visās Latvijas pilsētās un rajonos dots 2.2.tabulā un 2.3.attēlā, no kuras redzams, ka Rīgā, Rīgas rajonā un Jūrmalā izvietoti ~ 62 % uzņēmumu ar ~ 60 % nodarbinātiem. Pēc nodarbināto skaita tālākās vietas aizņem Rēzeknes – 6 %, Valkas - 4,5 %, Jelgavas - 4,1 %, Tukuma - 3,2 %, Liepājas – 3,1 % un Krāslavas – 3,0 % rajoni.

2.3.att. Mēbeļu ražošanas uzņēmumu skaits un mežainums, 2002

Mēbeļu ražošana pa reģioniem, uz 01.01.2002.

Rajons	Krēslu un sēdekļu ražošana		Biroja un veikalu mēbeļu ražošana		Virtuves mēbeļu ražošana		Pārējo mēbeļu ražošana		Visa veida mēbeļu ražošana			
	Skaits	Nodarbinātie	Skaits	Nodarbinātie	Skaits	Nodarbinātie	Skaits	Nodarbinātie	Skaits	%	Nodarbinātie	%
Rīgas pilsēta	17	924	38	414	17	210	145	2887	217	55.5	4435	46.2
Kurzeme												
Tukuma			1	12			7	293	8	2.0	305	3.2
Liepājas	1	5	2	16	2	6	7	270	12	3.1	297	3.1
Saldus			1	5			2	163	3	0.8	168	1.8
Ventspils					1	16	2	67	3	0.8	83	0.9
Jūrmala			2	11			5	29	7	1.8	40	0.4
Talsu					1	5	2	64	3	0.8	69	0.7
Kuldīgas							2	22	2	0.5	22	0.2
Kopā	1	5	6	44	4	27	27	908	38	9.7	984	10.3
Vidzeme												
Rīgas	1	2	8	154	2	29	17	1139	28	7.2	1324	13.8
Valmieras			1	6			6	241	7	1.8	247	2.6
Valkas	2	16					7	416	9	2.3	432	4.5
Cēsu	1	76	1	15			7	126	9	2.3	217	2.3
Ogres			1	1	1	6	10	114	12	3.1	121	1.3
Aizkraukles					1	6	1	4	2	0.5	10	0.1
Jēkabpils			1	26			1	3	2	0.5	29	0.3
Limbažu			2	19			2	114	4	1.0	133	1.4
Gulbenes			2	10			1	2	3	0.8	12	0.1
Alūksnes							2	6	2	0.5	6	0.1
Kopā	4	94	16	231	4	41	54	2165	78	19.9	2531	26.4
Zemgale												
Jelgavas	2	53	3	36	2	4	9	303	16	4.1	396	4.1
Bauskas	2	33			1	5	2	46	5	1.3	84	0.9
Kopā	4	86	3	36	3	9	11	349	21	5.4	480	5.0
Latgale												
Daugavpils			9	92	2	14	7	112	18	4.6	218	2.3
Rēzeknes			4	26			4	550	8	2.0	576	6.0
Preiļu			1	3			4	63	5	1.3	66	0.7
Balvu							4	7	4	1.0	7	0.1
Ludzas							1	9	1	0.3	9	0.1
Krāslavas							1	289	1	0.3	289	3.0
Kopā	0	0	14	121	2	14	21	1030	37	9.5	1165	12.1
Latvija	26	1109	77	846	30	301	258	7339	391	100.0	9595	100.0

Pēdējos trijos gados mēbeļrūpniecības attīstībā iezīmējušās šādas tendences:

- ražošanas apjomu pieaugums,
- uzņēmumu skaita un tajos nodarbināto skaita pieaugums, kas arvien vairāk izpaužas kā mazo un mikro uzņēmumu skaita palielināšanās,
- uzņēmumu un nodarbināto skaita īpatsvara palielināšanās ārpus Rīgas esošajos reģionos, sevišķi Latgalē.

No visiem mēbeļrūpniecības uzņēmumiem tikai 10 ir lielie (virs 250 nodarbinātiem) uzņēmumi, bet tajos strādā 39 % no visā nozarē nodarbinātiem (skat. 2.3.tabulu), 25 vidējie (50 – 249 nodarbinātie) – 26 % - un 109 mazie (10 – 49 nodarbinātie) – 25 %. Pārējie 247 ir mikro uzņēmumi (līdz 10 nodarbinātie) kuros strādā tikai 10 % nodarbināto.

2.3.tabula

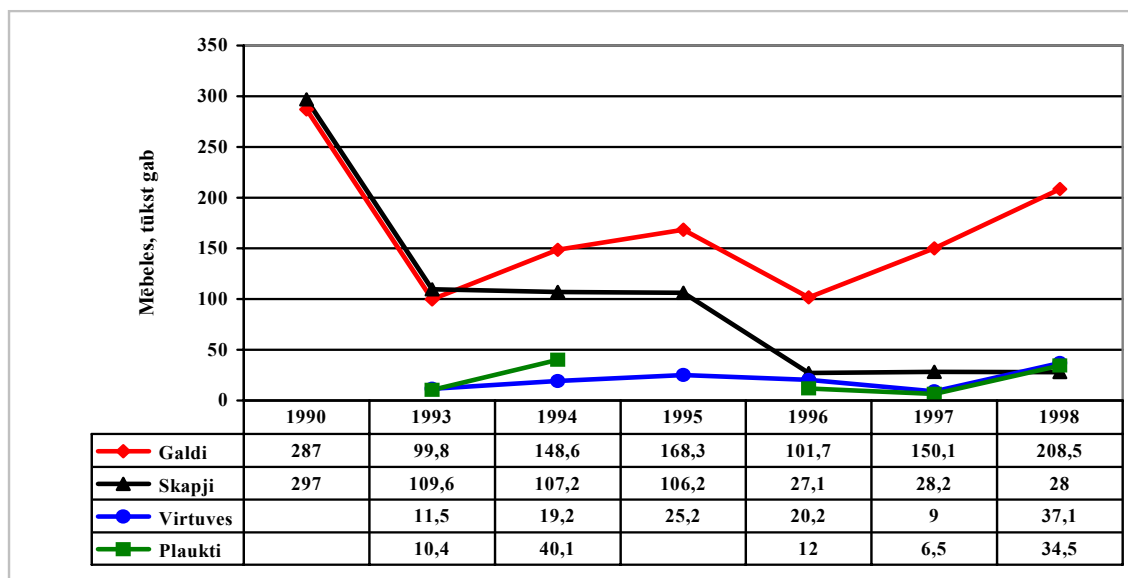
10 lielākie Latvijas mēbeļu un to detaļu uzņēmumi 2002. gadā (pēc strādnieku skaita)

Galvenā nozare (NACE kods)	Nosaukums	Strādnieku skaits	Neto apgrozījums milj.Ls
3614	“LAIKO” SIA	572	4,1
3614	“DAIĻRADE-KOKS” SIA	571	5,39
3614	“VEREMS” Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas SIA	532	4,8
3614	“MALTEKS” SIA	369	6,04
3614	“AMBER FURNITURE” SIA	333	5,79
3611	“SĀGA” SIA	298	2,58
3611	“RONDEKS” SIA	289	3,01
3614	“KREBSAR” kopuzņēmums, SIA	289	1,58
3614	“KRISTBERGS” SIA	252	1,6
3614	“TROLL NURSERY” SIA	250	1,82
3614	“AVOTI” Z/S	220	4,2
Kopā		3755	

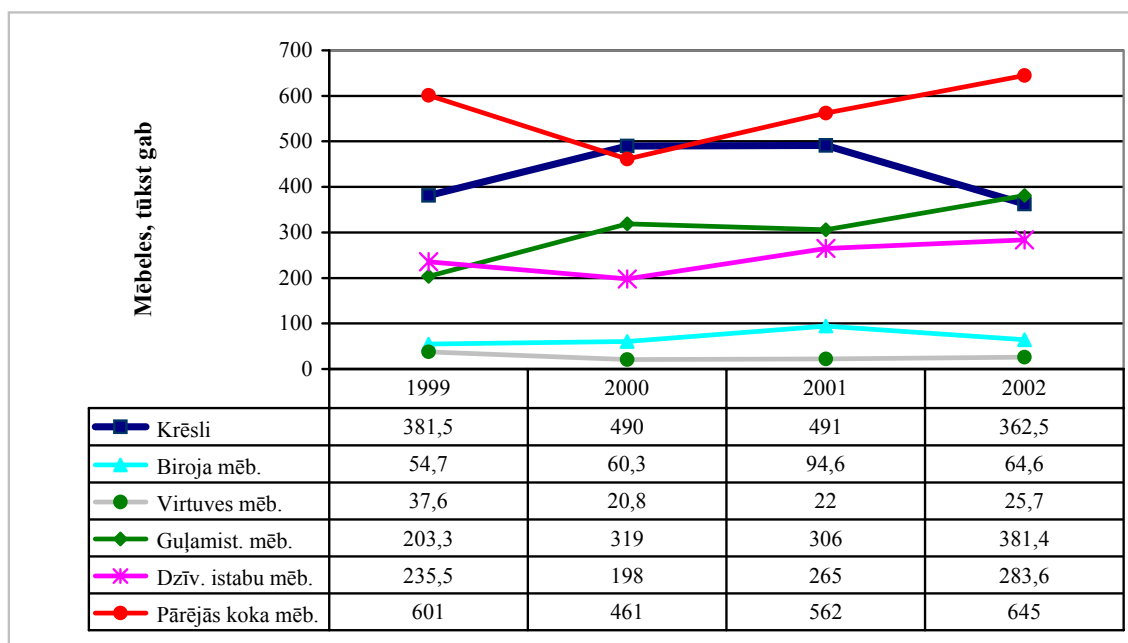
21 mēbeļu ražošanas uzņēmumi t. sk. tādi Latvijas tirgū plaši pazīstamie, kā “Malteks”, “Rondeks”, “Daiļrade koks”, “Latvijas finieris”, “Oak”, “Arta Telpa”, “Kristbergs”, “Erke”, “Eibe”, “Valmieras mēbeles”, “Tuko-T”, “Bolderāja serviss” u. c. ir apvienojušies asociācijā “Latvijas Mēbeles”, Sāgas grupa, kurā kopēji risina mēbeļu rūpniecības svarīgākos tekošos un attīstības jautājumus. Daudzi no viņiem savukārt darbojas arī “Asociācija Latvijas koks” sastāvā,

tādējādi piedaloties arī visas kokapstrādes nozares problēmu izskatīšanā un lēmumu pieņemšanā. Asociācijas “Latvijas Mēbeles” uzņēmumi 2002. gadā saražoja 38 % no visas ražošanas kopapjoma. Vidēji katrs uzņēmums eksportē ~ 75 % no produkcijas, bet kopējais ieguldījums Latvijas mēbeļu eksportā ir ~ 36 %.

Mēbeļu ražošanas dinamika un vidējā realizācijas cena pa to veidiem statistiskai uzskaiti pakļautajos uzņēmumos pa sortimentiem no 1990.gada līdz 2002.gadam dota 2.4 – 2.6 attēlos un to procentuālais sadalījums no 1999. līdz 2002.gadam 7.pielikumā. Kā jau atzīmēts, pārtraukumu analīzē rada 1999.gadā izmainītais mēbeļu sortimentu uzskaites veids.

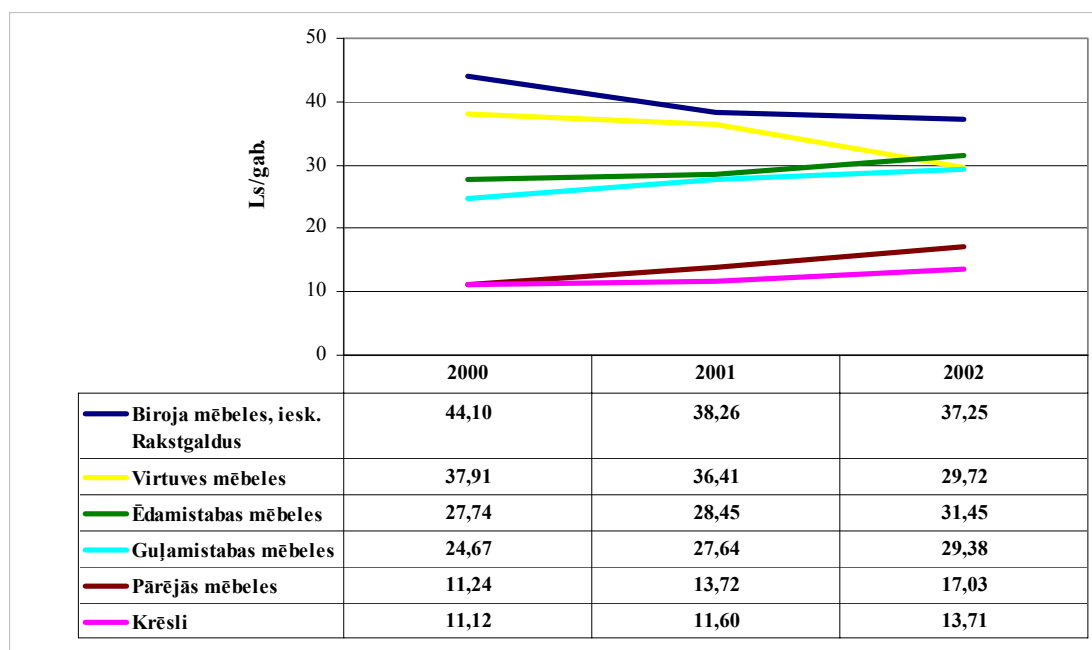

2.4.att. Galveno mēbeļu veidu ražošana no 1990 – 1998. gadam

2.5.att. Galveno mēbeļu veidu ražošanas tendences no 1999 – 2002.gadam

Saražoto mēbeļu vidējā realizācijas cena dota 2.6.attēlā, bet ražotāju cenu pārmaiņas 2000. – 2003. gadā 18.pielikumā.

2.6.att. Saražoto mēbeļu vidējā realizācijas cena

Trūkstot datu par mēbeļu ražošanas konkrētiem apjomiem iespējama patēriņš Latvijas tirgū ņemot vērā 1999. - 2002.gada ražošanas apjomu svārstības, uz 2004.gadu varētu būt šādos minimālos daudzumos: krēsli ~ 400 tūkst., biroja mēbeles ~ 100 tūkst., virtuves mēbeles ~ 20 tūkst., guļamistabas mēbeles ~ 400 tūkst., ēdamistabas un dzīvojamā istabu mēbeles ~ 280 tūkst., pārējās mēbeles ~ 700 tūkst. gab. Patreiz lielākoties ražojam lētas masīvā koka mēbeles no priedes, arī mēbeļu garnitūras praktiski neražojam, izņemot SIA “Oak”. Ir zaudētas pozīcijas arī finierēto un kombinēto mēbeļu ražošanā.

Pēc publicētajiem 2001. gada datiem izrēķināta izstrāde EUR uz vienu strādājošo mēbeļu un to detaļu ražošanā (2.4.tabula). Diemžēl to nevarēja paplašināt galvenokārt datu trūkuma dēļ par nodarbināto skaitu ES valstīs vispār un ES kandidātvalstīs pēc 2000. gada. Iegūtie dati ir ļoti interesanti un vedina uz daudziem secinājumiem:

- ES valstīs vidēji ir ļoti augsta izstrāde mēbeļu detaļu ražošanā un mēbeļu ražošanu tā pārsniedz par 53,5%, tas nozīmē, ka detaļas ir ar lielu gatavības pakāpi, t.i. ar augstu pievienoto vērtību un mēbeļu detaļas tiek izgatavotas uz modernām mašīnām, tātad ar nelielu cilvēku skaitu;
- turpretī Polijā un it sevišķi Latvijā izstrāde mēbeļu un to detaļu ražošanā ir: Polijā – 4,4 reizes zemāka par ES vidējo līmeni un 6,8 reizes zemāka kā Vācijā, bet Latvijā – 4,2 reizes zemāka nekā vidēji ES valstīs kopumā un 6,5 reizes zemāka kā Vācijā;

➤ Latvijā:

- ražojam ļoti lētas skuju un mīksto lapu koku mēbeles ar zemu apstrādes līmeni arī mēbeļu detaļas;
- daudz cilvēku piedalās ražošanā;
- zems mehanizācijas un automatizācijas līmenis;
- par ļoti zemu cenu pārpircējiem pārdodam savas mēbeles un mēbeļu detaļas;
- liels mēbeļu detaļu īpatsvars mēbeļu eksportā.

2.4.tabula

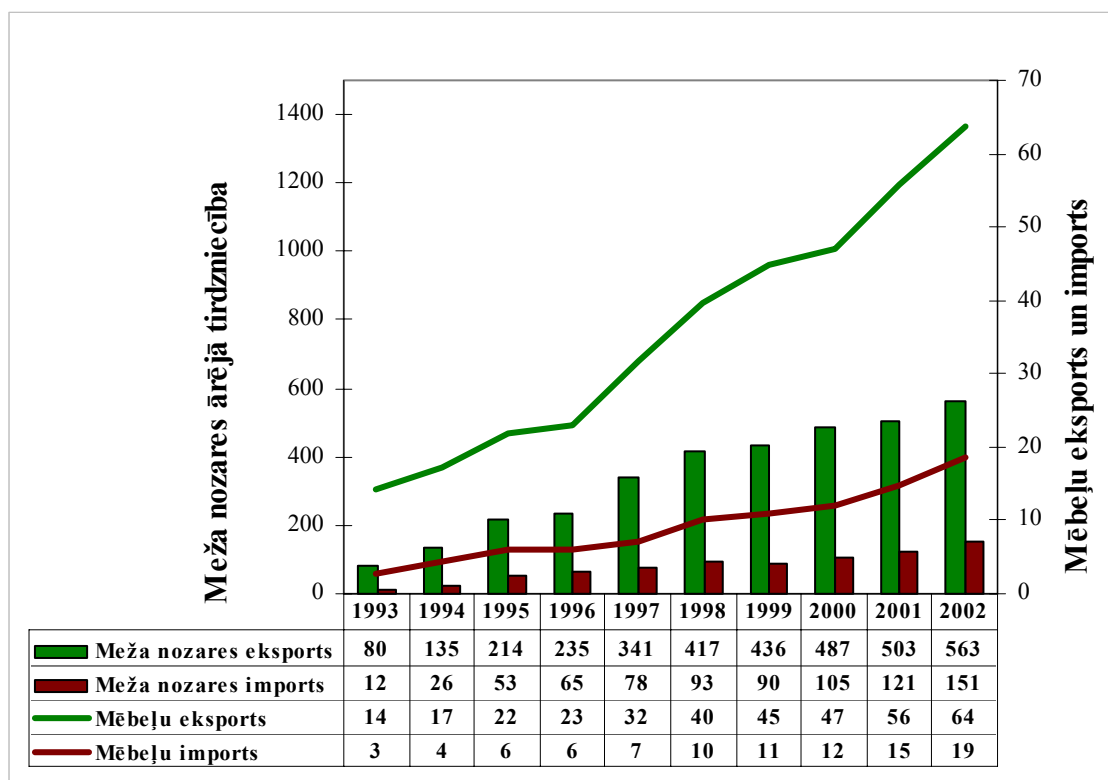
Izstrāde Eiro uz vienu nodarbināto mēbeļu un to detaļu ražošanā, 2001

Nr. p. k.	Reģiona vai valsts nosaukums	Ražotais mēbeļu apjoms, milj. EUR	Nodarbināto skaits	Izstrāde uz vienu cilvēku, EUR
1.	Eiropa, mēbeļu ražošana	82688	902556	91615
2.	Eiropa, mēbeļu detaļu ražošana	2924	20800	140600
3.	Polija, mēbeļu ražošana	2428.6	116000	20936
4.	Vācija, mēbeļu ražošana	22450	157412	142619
5.	Latvija, mēbeļu un to detaļu ražošana	126.3	5786	21828

Piezīmes: nodarbināto skaits ES mēbeļu ražošanā ņemts no EPF gadagrāmatas 2002 – 2003; mēbeļu detaļu, kā arī Polijas mēbeļu ražošanas apjoms no žurnāla CSIL izdotā žurnāla “World Furniture”; Latvijas mēbeļu ražošanas apjoms pēc tabulas 2.1 datiem; Polijas mēbeļu ražošanas apjoms pēc žurnāla “World Furniture”, pārreķinot izmantots, ka 2001. gadā vidēji 1 USD=0.8965 EUR. Salīdzināšanai izstrāde ES kandidātvalstīs 2000. gadā dota 1.2 tabulā.

2.2. Ārējā tirdzniecība

Ārējās tirdzniecības apskatā ņemtas vērā tikai tās Latvijas kombinētās preču nomenklatūras sadaļas, kas saistītas ar koka mēbelēm (skat. 19.pielikumu). Mēbeles, kas izgatavotas no citiem materiāliem vairāk raksturīgas importam, bet par cik to nozīme nākotnē nav izslēdzama, to ilustratīvs apskats dots 21. – 24.pielikumos. Mēbeļu ārējās tirdzniecības nozīme kopējā meža nozaru produkcijā un attīstības tendences redzamas 2.7.attēlā.

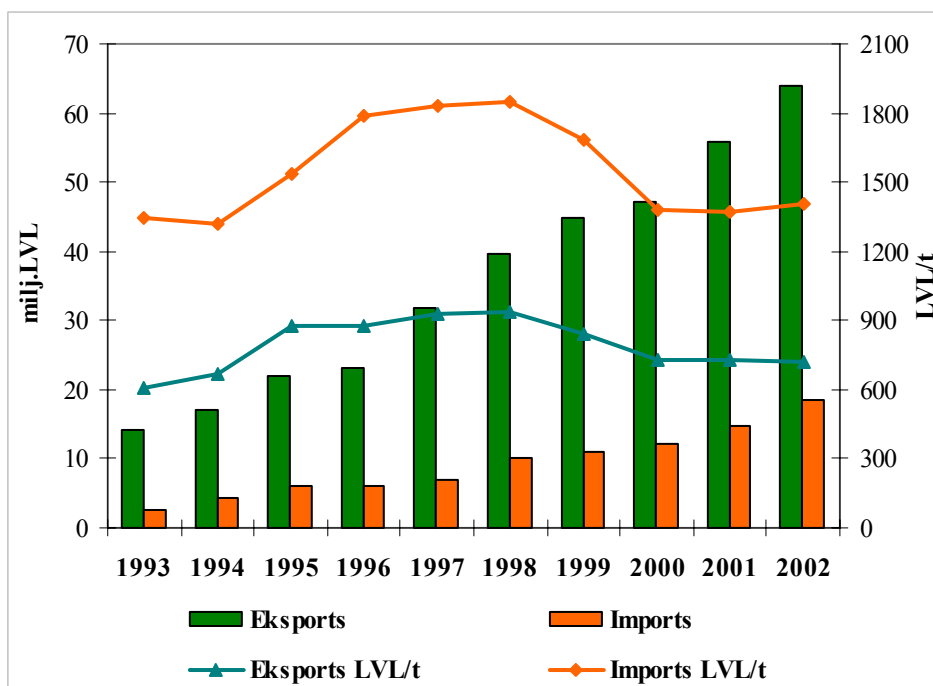
2.7.att. Eksports un imports, milj.LVL

Kopējā meža nozaru produkcijas eksportā 2002. gadā koka mēbeļu un detaļu īpatsvars bija 11,5 %, bet importā 12,4 %. Salīdzinājumā ar 2001. gadu eksports pieauga par 14,2 % vai 7,9 milj. Ls, bet imports par 25,8 % vai 3,8 milj. Ls. Eksports pārsniedza importu par 45,2 milj. Ls, vai 4,1 milj. Ls vairāk kā 2001. gadā. Ārējās tirdzniecības attīstības tendences redzamas no 2.5 tabulas un 2.8 attēlā.

2.5.tabula

Mēbeļu eksports un imports

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Eksports										
kg	23 389	25 768	24 982	26 252	34 333	42 396	53 606	64 644	76 792	88 776
	335	814	237	539	737	399	798	579	115	897
Ls	14 324	17 249	21 937	23 057	31 772	39 725	44 914	47 100	55 863	63 808
	143	868	911	621	266	771	138	595	734	797
Ls/kg	0,61	0,67	0,88	0,88	0,93	0,94	0,84	0,73	0,73	0,72
Imports										
kg	1 967 425	3 330 486	3 898 859	3 391 797	3 855 954	5 491 580	6 539 224	8 759 836	10 812 297	13 221 833
Ls	2 641 578	4 378 920	6 003 020	6 051 672	7 063 252	10 138 589	11 032 125	12 112 439	14 802 642	18 626 473
Ls/kg	1,34	1,31	1,54	1,78	1,83	1,85	1,69	1,38	1,37	1,41

2.8 att. Mēbeļu ārējās tirdzniecības attīstība

Ārējās tirdzniecības bilancei ir ļoti izteikts pozitīvais saldo. Koka mēbeļu eksports naturālā izteiksmē 2002. gadā pārsniedza importu 6,7 reizes, bet naudas izteiksmē 3,4 reizi sasniedzot 63,8 milj. Ls. Mēbeļu ārējā tirdzniecība ar katru gadu uzrāda augšupejošu tendenci un salīdzinājumā ar 1993. gadu eksports naudas izteiksmē palielinājies 4,5 reizes, imports 7,1 reizi.

Koka mēbeļu īpatsvars visu mēbeļu **eksportā** 2002. gadā sastādīja 95,5 %. **Vislielāko apjomu – 45 % sastāda mēbeļu detaļas, turpretī importā tikai 4%.** Tas samazina iepriekšējo rādītāju optimistisko nozīmi un norāda, ka Latvijas mēbeļu rūpniecība apgādā ar izejvielām Rietumeiropas mēbeļu rūpniecību un daļa no ražotām detaļām atgriežas Latvijā mēbeļu sastāvā. Arvien palielinās 1 t eksportējamo mēbeļu pievienotā vērtība, kas norāda uz apstrādes ievērojamu padziļināšanos, lai gan cena nemainās vai pat samazinās. Tāda pat tendence novērojama importētām mēbelēm. Tomēr importa mēbeļu 1 t vērtība visu laiku ir augstākā salīdzinot ar līdzīgu Latvijas eksporta produkciju (2.8.att.).

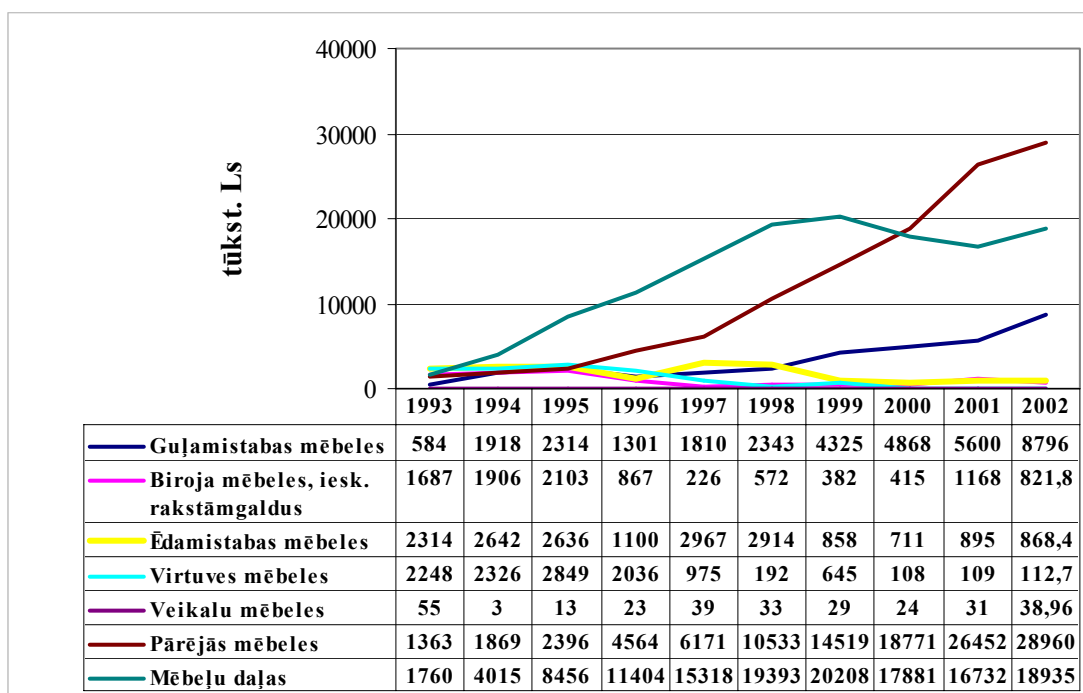
Šāda vispārēja informācija praktiski izmantojama tikai makroekonomiskiem apsvērumiem nozares līmenī. Lai ieinteresētie uzņēmumi varētu sīkāk novērtēt mēbeļu eksporta un importa attīstības tendences pa mēbeļu grupām un tirdzniecības partneriem un to varbūtējo ietekmi uz konkrētā ražošanu sīkākai mēbeļu tirgus izpētei veikta visu pieejamo datu tālāka analīze.

Mēbeļu grupu un detaļu īpatsvars

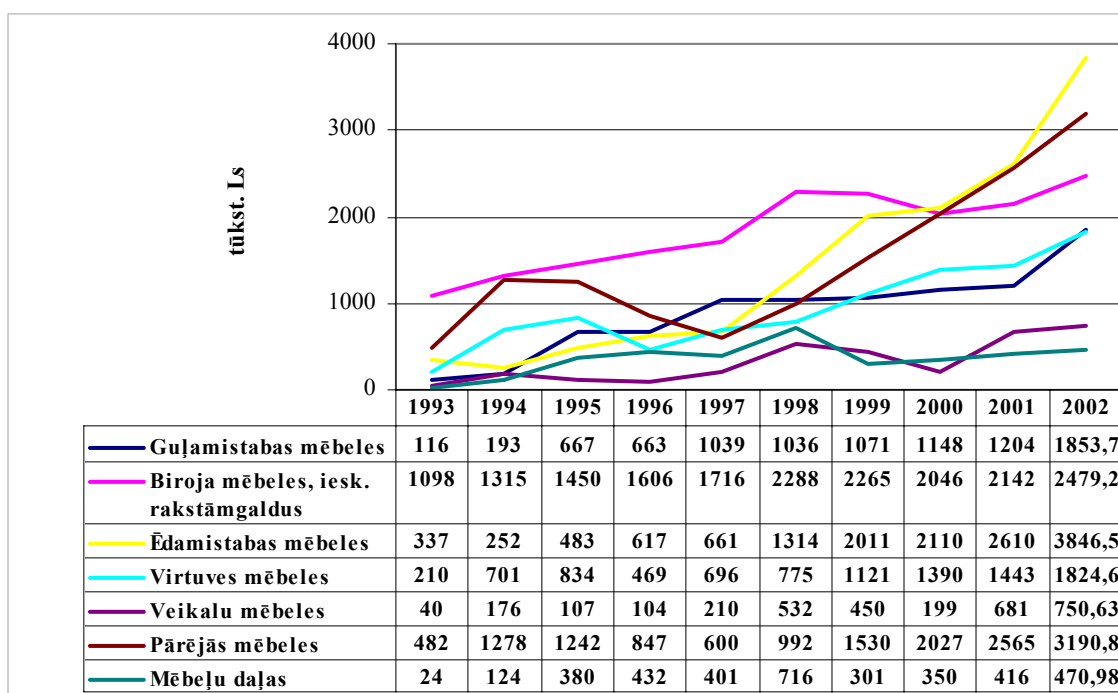
Pa mēbeļu grupām eksports sadalījās šādi: dažāda veida mēbeles (Latvijas preču kombinētās nomenklatūras kods 9403 60) 41,4 %, guļamistabas mēbeles 9,5 %, sēdmēbeles 2,3 %, biroja mēbeles 1,0 %, ēdam- un viesistabas mēbeles 0,7 %, virtuves mēbeles 0,1 %, pārējo daļu – 45 % sastāda mēbeļu detaļas. Importā šī aina ir daudz savādāka: ēdam- un viesistabas mēbeles 28,4 %, dažāda veida mēbeles 20 %, sēdmēbeles 14,2 %, biroja mēbeles 12,5 %, guļamistabas mēbeles 11,2 %, virtuves mēbeles 9,7 %, bet detaļas tikai 4,1 %. Tātad joprojām dominē sagatavju izvešana un gatavu izstrādājumu ieviešana.

Kopējā mēbeļu eksportā koka mēbeļu un detaļu īpatsvars gan naudas izteiksmē, gan pēc svara praktiski ir vienāds – 95 – 97 % un nav mainījies kopš 1999. gada. Detaļu īpatsvars koka mēbeļu daudzumā palielinājies līdz 45 % pēc svara, saglabājot 34 % no vērtības. Tas norāda, ka mēbeļu detaļas kļuvušas lētākas. Kopumā eksportētas ~ 40 tūkst. t mēbeļu detaļas par 21,9 milj. Ls vai par ~ 7 tūkst. t vairāk kā 2001. gadā.

Mēbeļu imports uzrāda pilnīgi pretēju ainu. Koka mēbeļu un detaļu īpatsvars sastāda tikai 65 % no svara un 58 % no vērtības. Pārējās ir tādas mēbeles, kuras gandrīz netiek ražotas un imports apmierina tikai pieprasījumu: plastmasas, metāla un stikla mēbeles, kā arī lidmašīnu un automašīnu sēdmēbeles; grozāmās sēdmēbeles; sēdmēbeles no niedrēm, lūkiem un līdzīgiem materiāliem; sēdmēbeles ar metāla karkasu, kā arī minēto sēdmēbeļu daļas. Mēbeļu eksporta un importa absolūto daudzumu attīstības dinamika pa veidiem no 1993. līdz 2002. gadam parādīta 2.8 un 2.9 attēlos. Sīkāki dati par ārējo tirdzniecību ar sēdmēbelēm un savukārt par to veidiem doti 25. un 26.pielikumā. 22.pielikumā dots arī koka un pārējo materiālu ārējās tirdzniecības salīdzinājums, kā arī kopēja tabula 20.pielikumā par ārējās tirdzniecības bilances rādītājiem tirdzniecībā ar katru valsti pa koka mēbelēm, mēbeļu detaļām un kopējā. Neskatoties uz kopējo ievērojamo pozitīvo saldo ārējās tirdzniecības bilance ar tādiem galvenajiem konkurentiem iekšzemes tirgū, kā Polija, Lietuva, Itālija, Igaunija un Baltkrievija, kuru kopējais devums importā naturālā izteiksmē (kg) ir 65 %, ir izteikti negatīva kopā sastādot 7633 t.

2.9.att. Koka mēbeļu, izņemot sēdmēbeles, eksports pa to veidiem

2.10.att. Koka mēbeļu, izņemot sēdmēbeles, imports pa to veidiem

Ļoti nepievilcīgu ainu joprojām uzrāda tādas īpatnējās vienības kā 1 kg mēbeļu importa un eksporta muitas vērtību salīdzinājums, kas redzams 2.8.attēlā. Izņemot daļu no biroja un virtuves mēbelēm, bērnu gultiņas, ēdamistabas un viesistabas mēbeles, kas kopumā dod tikai 1,1 % no

eksporta, visu pārējo mēbeļu, kā arī detaļu eksporta 1 kg muitas vērtība ir 1,5 – 2 reizes mazāka nekā līdzīgu importa priekšmetu muitas vērtība. Tas norāda, ka Latvijas mēbeļrūpniecība savu attīstību eksporta vajadzībām pagaidām bāzējusi uz zemām cenām, bet ne augstas kvalitātes. Eksporta un importa muitas vērtību analīze var kalpot par vērtīgu izejmateriālu tālākām patstāvīgām analīzēm, tāpēc pa atsevišķiem mēbeļu veidiem tās dotas 27. – 32.pielikumos.

Tirdzniecības partneri

Latvijas mēbeļu ražotāji 2002. gadā savus izstrādājumus eksportējuši uz 39 valstīm, bet tirgotāji mēbeles iepirkuši 45 valstīs. Galvenos tirdzniecības partnerus un līdz ar to apgrozījumu plūsmu galvenos virzienus pa atsevišķām mēbeļu grupām naturālā izteiksmē (kg) raksturo šāda aina.

Koka mēbeles kopumā:

- eksports: Dānija 24,1 %, Vācija 20,2 %, Zviedrija 12,9 % un Lielbritānija 11,7 %,
- imports: Polija 35,7 %, Lietuva 14,5 %, Vācija 10,8 % un Dānija 8,4 %.

Sēdmēbeles:

- eksports: Dānija 40,3 %, Vācija 27,4 %, Lielbritānija 9,2 %, un Francija 7,1 %,
- imports: Lietuva 22,6 %, Vācija 15,5 %, Polija 15,4 % un Baltkrievija 10,4 %.

Biroju mēbeles:

- eksports: Somija 37,8 %, Lietuva 29,7 %, Norvēģija 17,4 % un Francija 8,5 %,
- imports: Lietuva 31 %, Zviedrija 14,5 %, Polija 12,9 %, un Dānija 9,3 %.

Virtuves mēbeles:

- eksports: Dānija 60,4 %, Lietuva 14,4 %, Francija 13,4 % un Zviedrija 9,4 %,
- imports: Polija 49,4 %, Lietuva 18,1 %, Itālija 14,7 % un Vācija 7,8 %.

Guļamistabas mēbeles:

- eksports: Francija 25 %, Dānija 22,2 %, Lielbritānija 15,3 % un Vācija 14,4 %,
- imports: Polija 22,8 %, Lietuva 21,1 %, Itālija 10,8 % un Vācija 9,9 %.

Ēdam- un viesistabas mēbeles:

- eksports: Dānija 42,4 %, Zviedrija 24,3 %, Vācija 18 % un Lielbritānija 5 %,
- imports: Polija 60,8 %, Dānija 12,4 %, Vācija 8,9 % un Itālija 5,9 %.

Pārējās mēbeles:

- eksports: Dānija 23,7 %, Vācija 21,7 %, Zviedrija 15,8 % un Lielbritānija 11,4 %,
- imports: Polija 29,4 %, Vācija 15,8 %, Dānija 10,8 % un Lietuva 10,7 %.

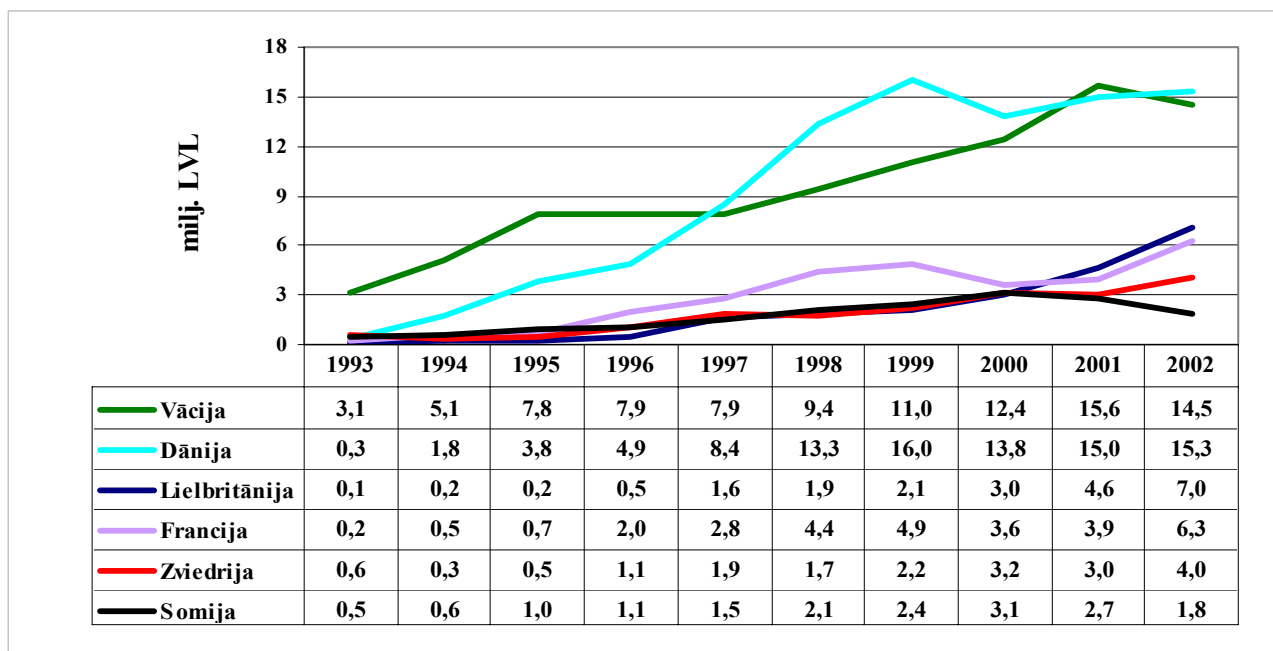
Mēbeļu detaļas:

- eksports: Lielbritānija 18,3 %, Vācija 15,9 %, Dānija 10,1 % un Francija 9,6 %,
- imports: Igaunija 26,2 %, Dānija 13 %, Vācija – 11,2 % un Polija 9 %.

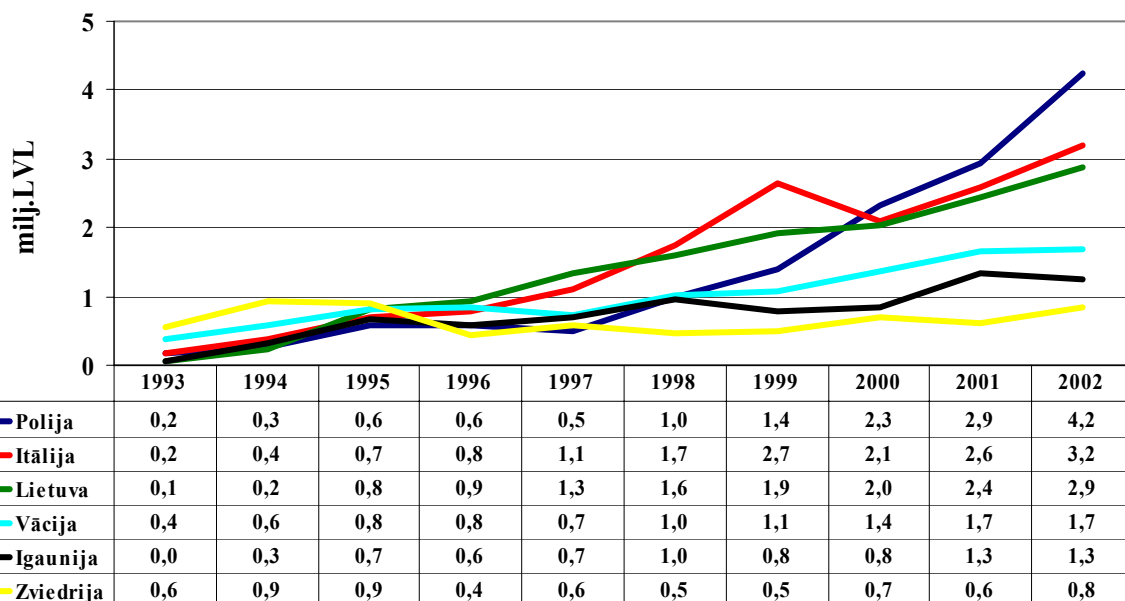
Mēbeļu eksporta attīstības dinamika pa galvenajiem tirdzniecības partneriem dota 2.11. attēlā, bet importa 2.12. attēlā.

Salīdzinot ar 2001. gadu ārējās tirdzniecības struktūrā novērotas šādas galvenās izmaiņas:

- pa mēbeļu grupām: par 18 % samazinājies biroja mēbeļu eksports, bet par 45 % audzis guļamistabas mēbeļu un 22 % mēbeļu detaļu eksports. Par 32 % audzis virtuves mēbeļu, 36 % guļamistabas, 50 % ēdam- un viesistabas mēbeļu un 45 % mēbeļu detaļu importa apjoms;
- pa tirdzniecības partneriem: eksporta apjoms audzis uz Lielbritāniju 1,3 reizes, Zviedriju, Franciju un Kanādu 1,5 reizes, Igauniju 1,8 reizes, ASV 2 reizes un Itāliju 2,3 reizes. Eksports samazinājies uz Somiju, Vāciju un Nīderlandi. Krievija joprojām vēl nav nopietna tirdzniecības partnere – eksports uz turieni sastāda tikai 0,1 % vai 75 t no mēbeļu un detaļu kopapjoma. Imports pieaudzis no Igaunijas, Vācijas un Itālijas 1,2 reizes, Lietuvas 1,4 reizes, Zviedrijas 1,5 reizes, Polijas 1,6 reizes un Dānijas 1,7 reizes. Rezultātā Latvijas mēbeļu tirgū, kura iespējas nav sevišķi lielas, nelielo pieprasījuma pieaugumu daudz straujāk nosedz piedāvājums, it sevišķi imports, kas pamazām novedis pie pārsātināta tirgus nevēlamām tendencēm.

2.11. att. Mēbeļu eksports sadalījumā pa valstīm

2.12. att. Mēbeļu imports sadalījumā pa valstīm

Mēbeļu eksporta un importa patstāvīga analīze pa galvenajiem tirdzniecības partneriem atkarībā no mēbeļu veidiem var būt atsevišķas analīzes objekts atsevišķiem to ražotājiem uzņēmumiem un to attīstības dinamika dota 33. – 60.pielikumos.

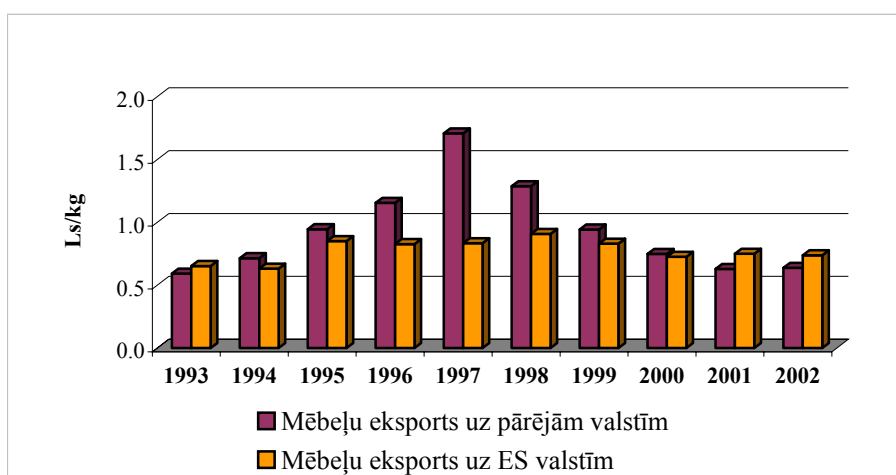
Latvijas mēbeļu produkcijas galvenais tirdzniecības partneris ir ES. Ārējās tirdzniecības kopējās attīstības tendences raksturo 2.6 un 2.7 tabulas un 2.13 un 2.14 attēli. No 1993. līdz 2002. gadam eksports uz ES valstīm naudas izteiksmē pieaudzis 10,4 reizes sasniedzot 53,1 milj. Ls, bet naturālā izteiksmē 9,1 reizi vai 71,9 tūkst. t. Audzis arī imports – naudas izteiksmē 4,3 reizes sasniedzot 8,7 milj. Ls, bet naturālā izteiksmē 4,7 reizes sasniedzot 5 tūkst. t. 2002.gadā ārējās tirdzniecības balance par labu Latvijai – 44, 4 milj. Ls.

2.6.tabula

Mēbeļu eksports uz ES salīdzinājumā ar kopējo apjomu

Gads	Mēbeļu eksports kopā			Mēbeļu eksports uz ES valstīm			Mēbeļu eksports uz citām valstīm		
	Ls	kg	Ls/kg	Ls	kg	Ls/kg	Ls	kg	Ls/kg
1993	14324143	23389335	0.61	5130986	7863334	0.65	9193157	15526001	0.59
1994	17249868	25768814	0.67	8834741	13992174	0.63	8415127	11776640	0.71
1995	21937911	24982237	0.88	14976298	17616605	0.85	6961613	7365632	0.95
1996	23057621	26252539	0.88	18290408	22125260	0.83	4767213	4127279	1.16
1997	31772266	34333737	0.93	25644463	30745044	0.83	6127803	3588693	1.71
1998	39725771	42396399	0.94	35480053	39097272	0.91	4245718	3299127	1.29
1999	44914138	53606798	0.84	41368392	49845116	0.83	3545746	3761682	0.94
2000	47100595	64644579	0.73	40845946	56284898	0.73	6254649	8359681	0.75
2001	55863734	76792115	0.73	46894063	62530819	0.75	8969671	14261296	0.63

2002	63808797	88776897	0.72	53059225	71921509	0.74	10749572	16855388	0.64
------	----------	----------	------	----------	----------	------	----------	----------	------

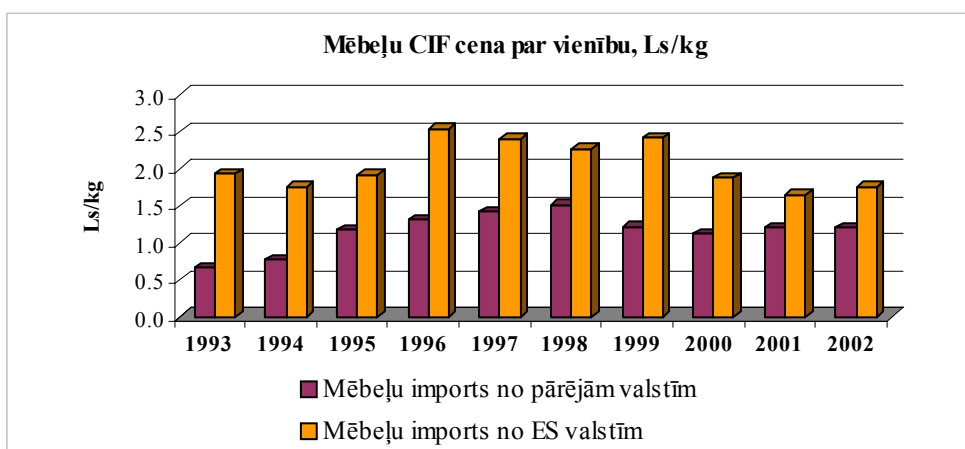

2.13.att. Mēbeļu FOB cena par vienību, Ls/kg

2.7.tabula

Mēbeļu imports no ES salīdzinājumā ar kopējo apjomu

Gads	Mēbeļu imports kopā			Mēbeļu imports no ES valstīm			Mēbeļu imports no citām valstīm		
	Ls	kg	Ls/kg	Ls	kg	Ls/kg	Ls	kg	Ls/kg
1993	2641578	1967425	1.34	2044864	1055528	1.94	596714	911897	0.65
1994	4378920	3330486	1.31	3238161	1837436	1.76	1140759	1493050	0.76
1995	6003020	3898859	1.54	3665537	1909987	1.92	2337483	1988872	1.18
1996	6051672	3391797	1.78	3315027	1304597	2.54	2736645	2087200	1.31
1997	7063252	3855954	1.83	3884241	1609851	2.41	3179011	2246103	1.42
1998	10138589	5491580	1.85	5496531	2418176	2.27	4642058	3073404	1.51
1999	11032125	6539224	1.69	6144904	2533537	2.43	4887221	4005687	1.22
2000	12112439	8759836	1.38	5729295	3046303	1.88	6383144	5713533	1.12
2001	14802642	10812297	1.37	6682743	4049210	1.65	8119899	6763087	1.20
2002	18626473	13221833	1.41	8681538	4952414	1.75	9944935	8269419	1.20

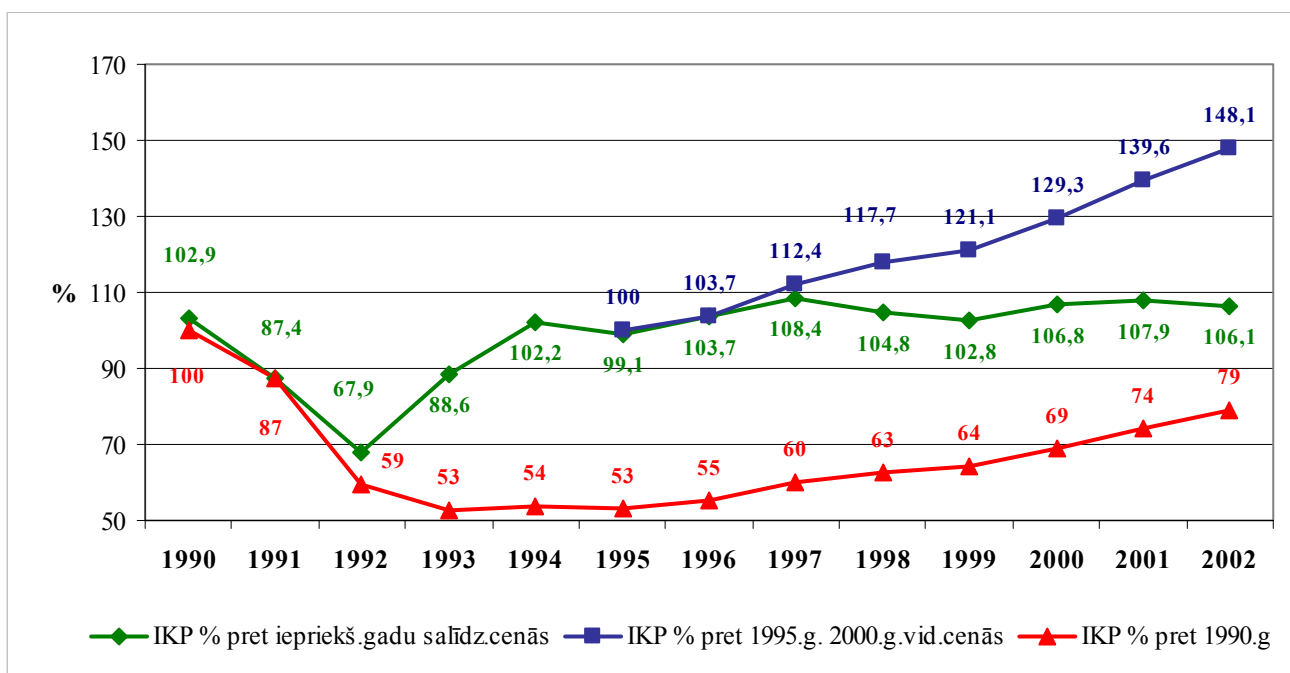
2.14. att. Mēbeļu CIF cena par vienību, Ls/kg

2003. gada novembrī notikušajā EPF sanāksmē, tās dalībnieki tika iepazīstināti ar firmas “Jaakko Pöyry Consulting” jaunākiem pētījumiem un prognozēm par kokrūpniecības attīstību Eiropā, kā arī izstrādātām prognozēm līdz 2010 gadam. Attiecībā uz mēbeļu patēriņu tās paredz stagnāciju Rietumeiropā un ekspansiju Austrumeiropā. Pie vidējā patēriņa kāpuma 2005 gadā attiecībā pret 2002 gadu 2,6 %, Austrumeiropā tas paredzams 10,7 %, bet Rietumeiropā 2,3 %. 2010 gadā attiecībā pret 2005 gadu tas augs vidēji vēl par 2,3 % - Austrumeiropā 7,9 %, Rietumeiropā 1,9 %. Mēbeļu ražošanai paredzēta līdzīga attīstība. Pie vidējā apjoma kāpuma 2005 gadā attiecībā pret 2002 gadu 2,0 %, Austrumeiropā tas paredzams 9,7 %, bet Rietumeiropā 1,4 %. 2010 gadā attiecībā pret 2005 gadu tas augs vidēji vēl par 1,1 % - Austrumeiropā 7,6 %, Rietumeiropā 0,4 %. Kā rāda pieredze, prakse prognozēs ienes būtiskas korekcijas, tomēr saglabā uz rūpīgas analīzes pamata noteiktās tendences. Kā tas redzams no līdzšinējās attīstības, arī turpmākos gados Rietumeiropā, praktiski neattīstīsies ražošana, bet patēriņa pieaugumu nodrošinās imports, t. sk. no ievērojamā ražošanas pieauguma Austrumeiropas valstīs.

3. LATVIJAS VISPĀRĒJĀS EKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS IETEKME UZ MĒBEĻU RAŽOŠANAS NOZARI

Mēbeļrūpniecība, kā jebkura cita nozare nevar attīstīties pati par sevi – vakuumā. To lielā mērā ietekmē arī valsts ekonomiskais stāvoklis, ekonomiskā attīstība un politika.

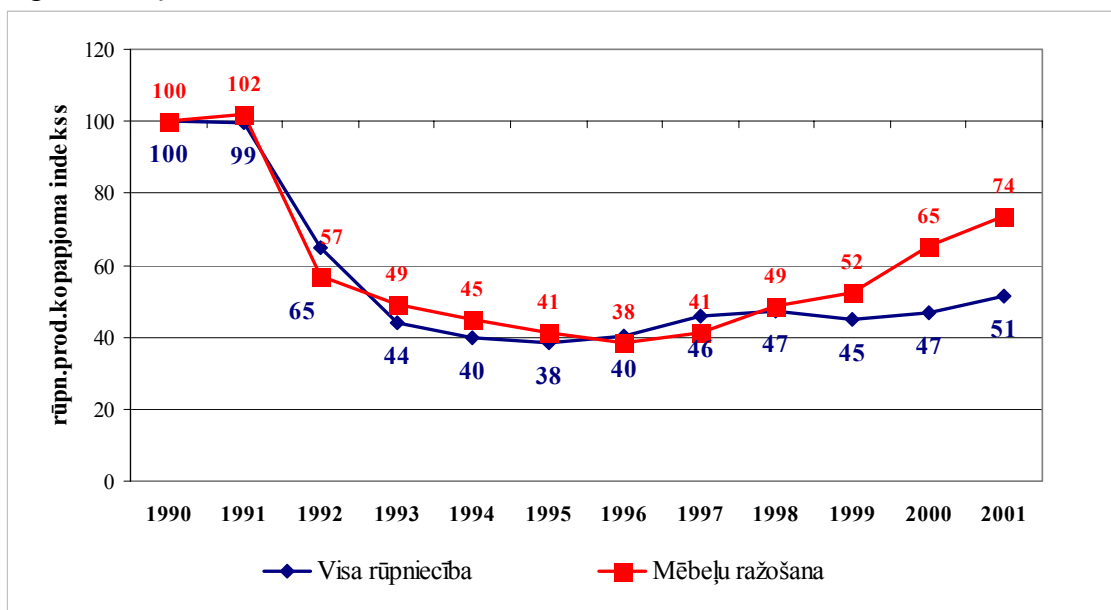
Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas notika lielas izmaiņas valsts ekonomikā un politikā, Latvija pakāpeniski pārgāja uz tirgus ekonomikas attiecībām. Pirmajos neatkarības gados līdz pat 1993. gadam bija vērojama strauja tautsaimniecības lejupslīde. Iekšzemes kopprodukts strauji samazinājās un 1993.gadā tas veidoja tikai 53% no 1990.gada līmeņa. Pirmās atveseļošanās pazīmes tautsaimniecībā parādījās jau 1994.gadā, kad IKP salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pieauga par 2,2%, bet 1995.gadā Latvijas ekonomiku iedragāja banku krīze, kura nopietni samazināja iedzīvotāju uzkrājumu līmeni. Iekšzemes kopprodukts 1995. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās par 0,9%. 1996.gadā situācija nedaudz uzlabojās, tomēr ekonomikas attīstības tempi bija samērā lēni. (3.1.attēls)

3.1.att. Iekšzemes kopprodukta izmaiņas, procentos

Līdzīgi procesi norisinājās arī mēbeļu rūpniecībā. Sākot ar 1992.gadu līdz pat 1996.gadam ir vērojama strauja mēbeļu rūpniecības nozares lejupslīde (3.2.attēls). Lejupslīde turpinājās līdz pat

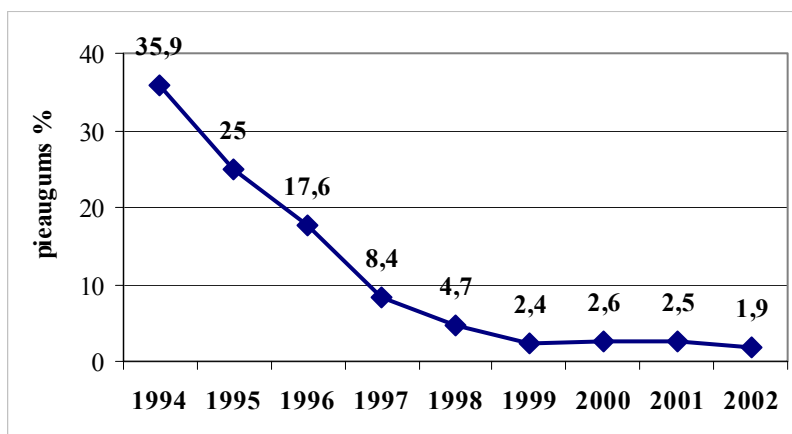
1996.gadam, kad mēbeļu ražošanas apjoms salīdzināmajās cenās veidoja vairs tikai 38,3% no 1990. gada līmeņa.

3.2.att. Rūpnieciskās produkcijas kopapjoma indeksi
(salīdzināmajās cenās, 1990=100)

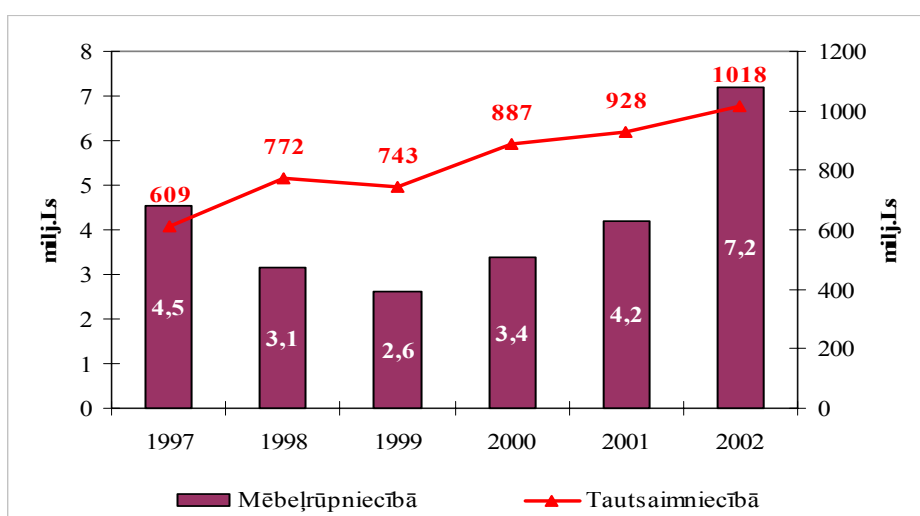
Mēbeļu rūpniecībā šajā periodā notika lielas pārmaiņas – lielie uzņēmumi, kuru profils bija masveida ražošana neveiksmīgi tika privatizēti un pēc tam sadalīti mazākos privātuzņēmumos. Parādījās nepieciešamība mainīt un pilnveidot ne tikai tehnoloģijas, bet arī uzskatus. Mēbeļu dizainu, apdares materiālus, kvalitāti un daudz ko citu vajadzēja piemērot Rietumu tirgus prasībām.

Pirmie neatkarības gadi Latvijā iezīmējās arī ar strauju inflāciju, kas visaugstāko pakāpi sasniedza 1992.gadā, kad vidējais patēriņa cenu pieaugums, salīdzinot ar iepriekšējo gadu bija jau 951,2%. Nākamajos gados inflācija būtiski samazinājās un 1997. gadā patēriņa cenu pieaugums bija vairs tikai 8,4%, kas liecināja par ekonomikas stabilizāciju. (3.3.attēls)

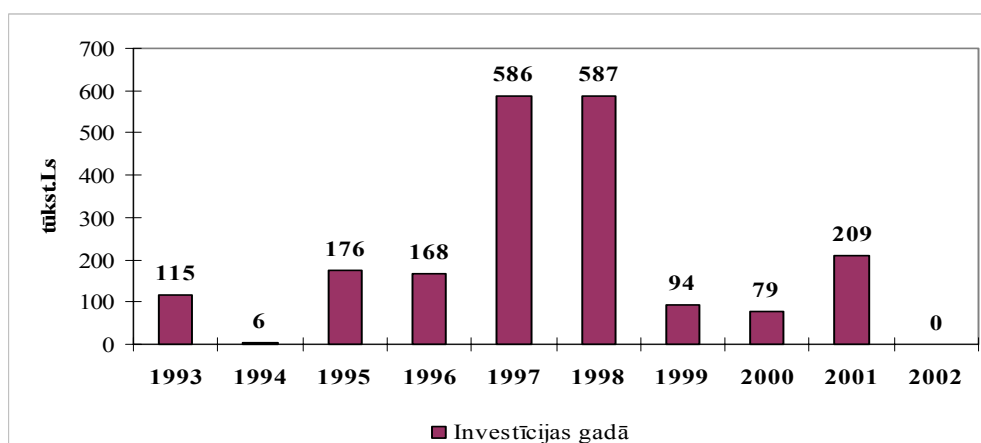
3.3.att. Patēriņa cenu izmaiņas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu

1997.gadā bija vērojama strauja ekonomiskā stāvokļa uzlabošanās, nozīmīgi pieauga eksports. Strauji t.i. par 8,4% pieauga iekšzemes kopprodukts. Ekonomikas stabilizācija veicināja investīciju apjoma palielināšanos, gan tautsaimniecībā kopumā, gan arī mēbeļu rūpniecībā. 1997.gadā veiktās nefinanšu investīcijas mēbeļu rūpniecībā bija lielākās 1997-2000.gada periodā. (3.4.att.). Pētījumā minētās nefinanšu investīcijas ietver ieguldījumus pamatlīdzekļos (iegādei, uzlabošanai vai izveidošanai pašu spēkiem), kā arī ilgtermiņa nemateriālos ieguldījumus (t.i.pētniecības un uzņēmumu attīstības izmaksas, par samaksu iegūtās tiesības lietot patentus, licences, preču zīmes, datorprogrammas un tamlīdzīgas tiesības).

3.4.att. Nefinanšu investīcijas mēbeļu rūpniecībā (milj.Ls)

Līdz ar ekonomiskā stāvokļa uzlabošanos 1997.gadā un privatizācijas procesu, pieauga ārvalstu investoru interese ieguldīt Latvijā. Straujš ārvalstu investīciju pieaugums bija vērojams arī mēbeļu rūpniecībā, kur salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu investīciju apjoms, ko ārvalstu investori ieguldīja nozares uzņēmumu pamatkapitālā, palielinājās pat 3,5 reizes. Augsts šo ārvalstu investīciju apjoms saglabājās arī 1998.gadā. (3.5.attēls).

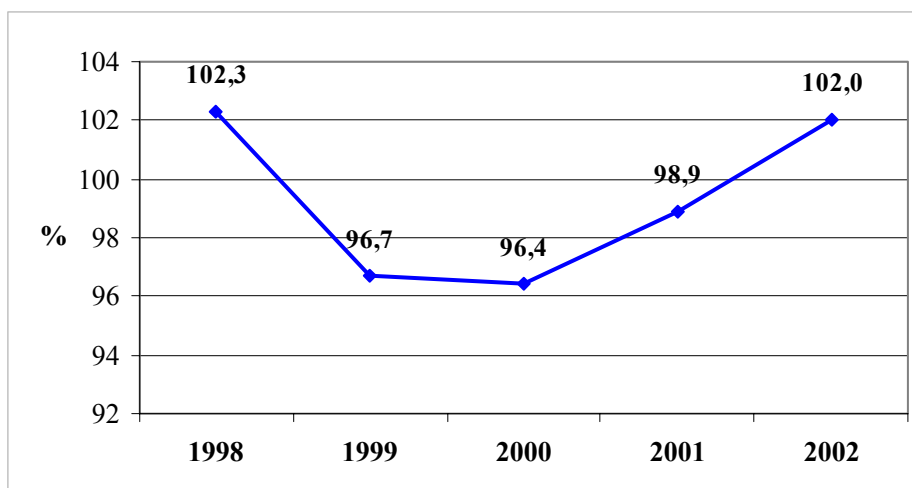

3.5.att. Ārvalstu investīcijas Latvijas Republikā reģistrēto mēbeļu rūpniecības uzņēmumu pamatkapitālā

Ieplūstot ārvalstu kapitālam un pārorientējot savu noieta tirgu uz rietumiem daļa no nozares uzņēmumiem samērā veiksmīgi atsāka savu darbību un uzsāka attīstīt ražošanu. Nozīmīgas ārvalstu investīcijas mēbeļu rūpniecības uzņēmumu pamatkapitālā 1995. un 1996.gadā ienāca no Zviedrijas, 1997.gadā – no Dānijas un ASV, bet 1998.gadā - Vācijas. Zīmīgi, ka eksports uz šīm valstīm veido lielu daļu no mēbeļu rūpniecības kopeksporta. Tomēr uz visas tautsaimniecības fona mēbeļu ražošanas uzņēmumu pamatkapitālā ieguldīto ārvalstu investīciju apjoms ir visai mazs. Kumulatīvi 2002.gada beigās tas bija 2,1 milj Ls jeb 0,2% no kopējā apjoma tautsaimniecībā. Arī pēdējos gados ārvalstu investīcijas nozares uzņēmumu pamatkapitālā bija mazas, bet 2002.gadā nozares uzņēmumu kapitālā ārvalstu investīciju ieplūde nebija vērojama.

1998. un 1999.gadā Latvijas ekonomiskās izaugsmes tempi palēninājās. Attīstības tempu palēnināšanās iemesls bija Krievijas finansu krīze, kas sākās 1998.gada vasarā, kā arī attīstības tempu samazināšanās ES, it īpaši Vācijā. Samazinājās vācu markas kurss, kas atstāja negatīvu iespaidu uz to mēbeļu rūpniecības uzņēmumu saimnieciskās darbības rezultātiem, kuri samaksu par savu produkciju saņēma vācu markās.

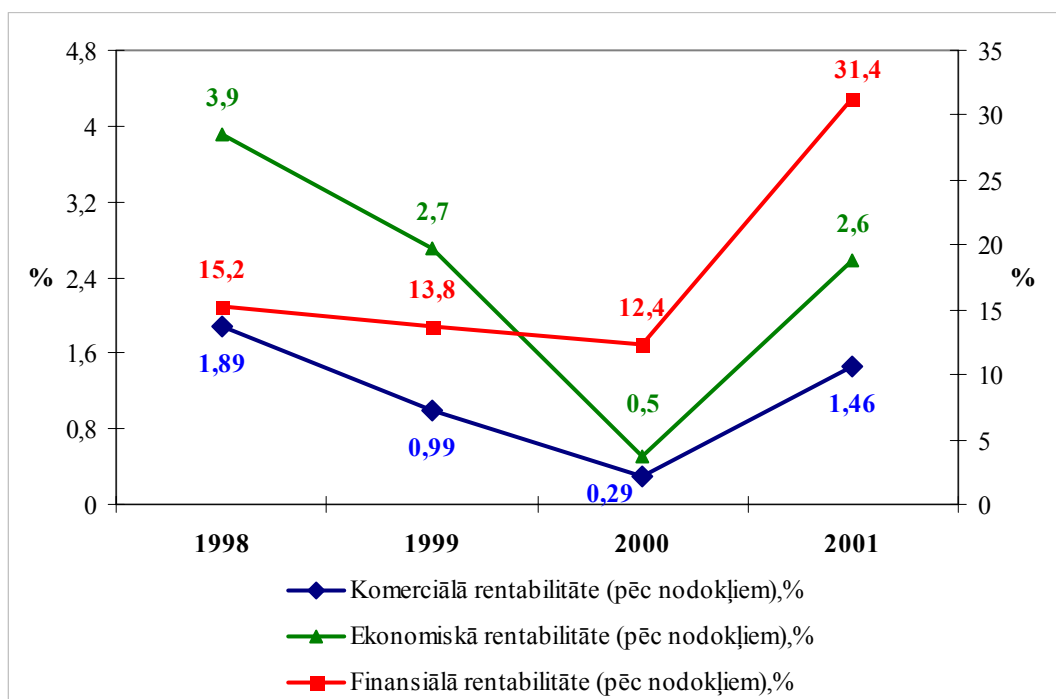
Ražotājcenu dinamika periodā no 1999-2001.gadam bija neizdevīga nozares uzņēmumiem (3.6.attēls).

3.6.att. Ražotāju cenu indeksi mēbeļu ražošanā (% pret iepriekšējo gadu)

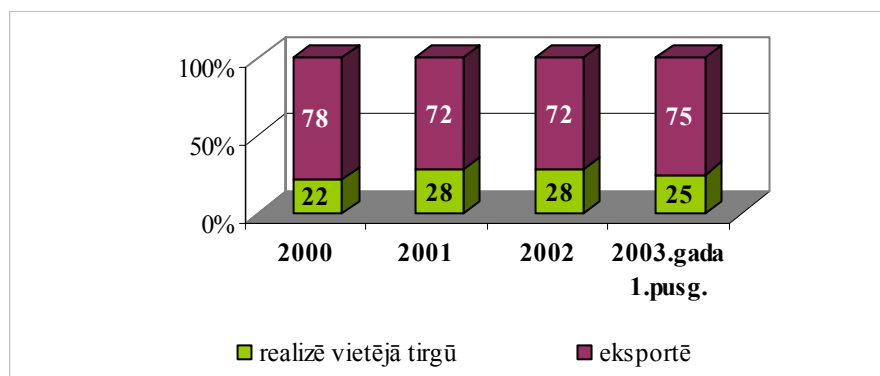
Sakarā ar ražotāju cenu krišanos uzņēmumi neguva cerētos ieņēmumus, līdz ar to pasliktinājās arī nozares uzņēmumu rentabilitātes rādītāji 1999. un 2000.gadā. Šo divu gadu periodā par 1,6 procentu punktiem samazinājās komerciālā rentabilitāte jeb gūtās peļņas apjoms uz neto

apgrozījuma vienību, par 3,4 procentu punktiem kritās ekonomiskā rentabilitāte, bet finansiālā rentabilitāte (jeb gūtās peļņas apjoms uz katru uzņēmuma ieguldīto latu) samazinājās par 2,8 procentu punktiem. 2001.gadā rentabilitātes līmenis atkal pieauga (3.7.att).

**3.7.att. Mēbeļu rūpniecības rentabilitātes rādītāju dinamika
1998-2001.gadā (mediāna)**

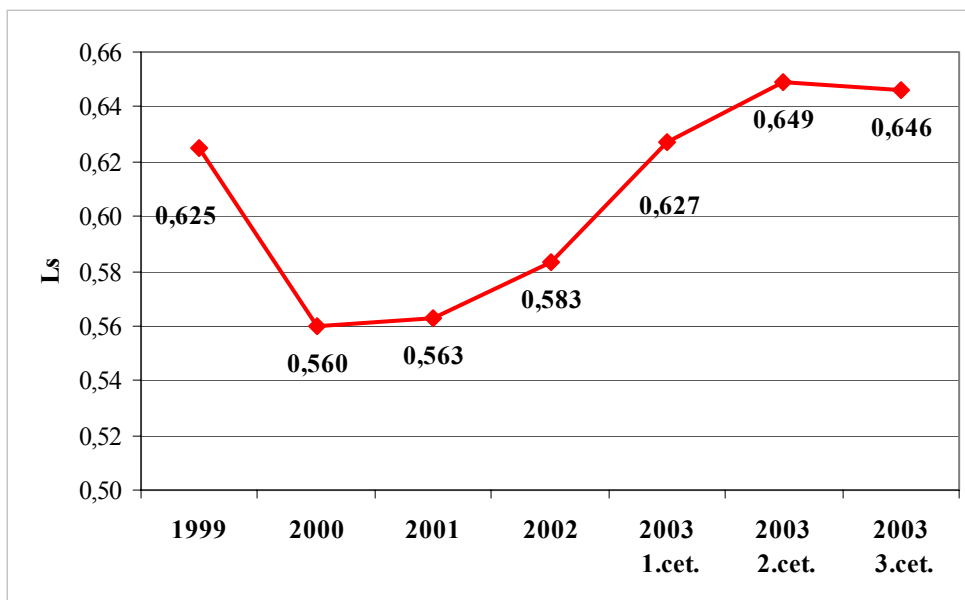
Latvijas iekšējais tirgus ir šaurs un piesātināts, tāpēc lielākā daļa no saražotās produkcijas tiek eksportēta (3.8.att).

**3.8.att. Eksportētās un vietējā tirgū pārdotās produkcijas
īpatsvars kopējā realizētajā produkcijā**

Svarīgs uzņēmējdarbības starptautiskās vides rādītājs ir valūtas maiņas kurss, no kura ir atkarīga mūsu valsts preču konkurētspēja pasaules tirgū, gan arī eksporta un importa apjomi. Latvijas mēbeļu tirgi pamatā ir eiro zonas valstis – uz tām tiek eksportēta nozīmīga daļa no visas

eksportētās produkcijas (2002.gadā 42%). Tādejādi lielu iespaidu uz mēbeļu rūpniecību atstāj eiro vērtības izmaiņas. 2000.gadā iezīmējas ļoti straujš eiro kursa kritums (3.9.att.). Viena eiro vērtība attiecībā pret latu nokritās no 0,625 Ls līdz pat 0,560 Ls. Šī straujā eiro kursa krituma dēļ cieta zaudējumus tie mēbeļu rūpniecības uzņēmumi, kuri par izejvielām maksāja latos, bet norēķinus par pārdoto gatavo produkciju saņēma eiro, jo apmainot tos pret latiem, eiro kursa krituma dēļ tie guva mazākus ienākumus latu izteiksmē.

3.9.att. Lata kurss pret 1 EIRO, vidējais [Avots:CSP]

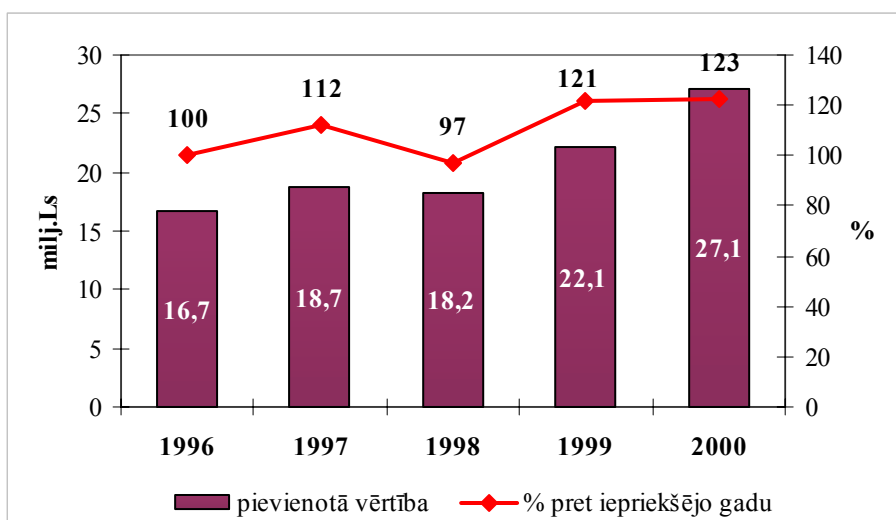
Pretēja situācija izveidojās 2002. un šī gada pirmajā pusgadā, kad eiro vērtība pieauga. Mainot eiro pret latiem, pie lielākas eiro vērtības Latvijas uzņēmēji guva papildus ienākumus. Līdz ar eiro kursa pieaugumu, paaugstinājās arī Latvijas mēbeļrūpniecības produkcijas konkurētspēja eiro- zonas valstu tirgos.

Pēdējos gados strauji samazinājās kredīta procenta likmes (plašāk pētījuma 4.1.3.sadaļā), arī inflācijas līmenis pēdējos gados ir zems un svārstās 2-3% robežās, kas samazina investīciju risku. Tas viss, kā arī nozares uzņēmumu rentabilitātes rādītāju paaugstināšanās sekmēja investīciju pieaugumu mēbeļu rūpniecībā 2002.gadā. Nefinansu investīcijas nozarē pieauga par 71%.

Lai rūpniecības nozares sekmīgi attīstītos, ir nepieciešami ieguldījumi ražošanas modernizācijā un jaunas tehnikas un tehnoloģiju ieviešanai. Naudas līdzekļi, ko uzņēmumi var atvēlēt šādiem mērķiem ir cieši saistīti ar uzņēmumu uzkrājumiem, kuri savukārt ir atkarīgi no uzņēmumu peļņas pēc nodokļiem. Valstī pēdējos divus gadus tiek veikti pasākumi, lai uzturētu

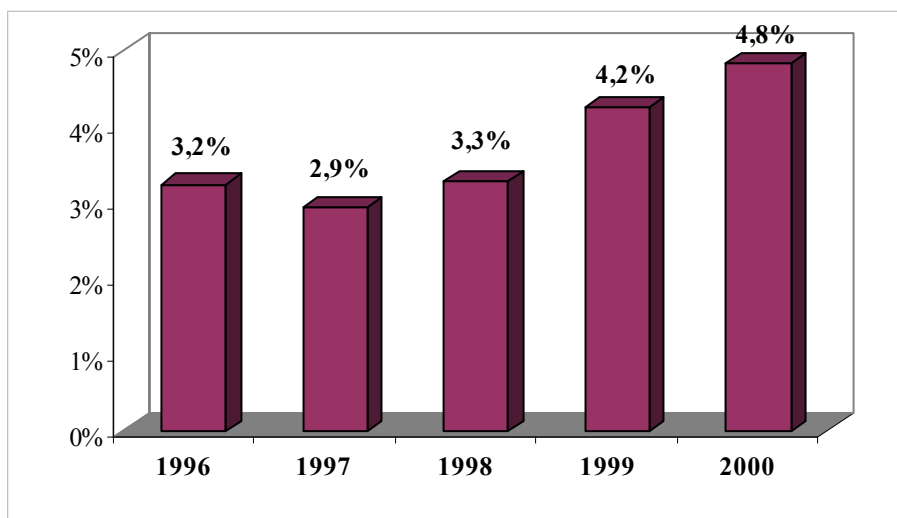
uzņēmējdarbības sektorā augstāku rentabilitātes līmeni un radītu piemērotu vidi ienākumu reinvestēšanai. No 2002.gada 1.janvāra ir uzsākta uzņēmumu ienākumu nodokļa likmes samazināšana. Uzņēmumu ienākumu nodokļa likme samazinājās no 25% (2001.gadā) līdz 22%(2002.gadā), bet no 2003.gada 1.janvāra šī likme ir 19%, nākotnē – 15%.

Mēbeļrūpniecības pievienotā vērtība faktiskajās cenās salīdzinājumā ar 1996. gadu ir pieaugusi par 62% un 2000.gadā sasniedza 27,1 milj. Ls. (3.10.att.)

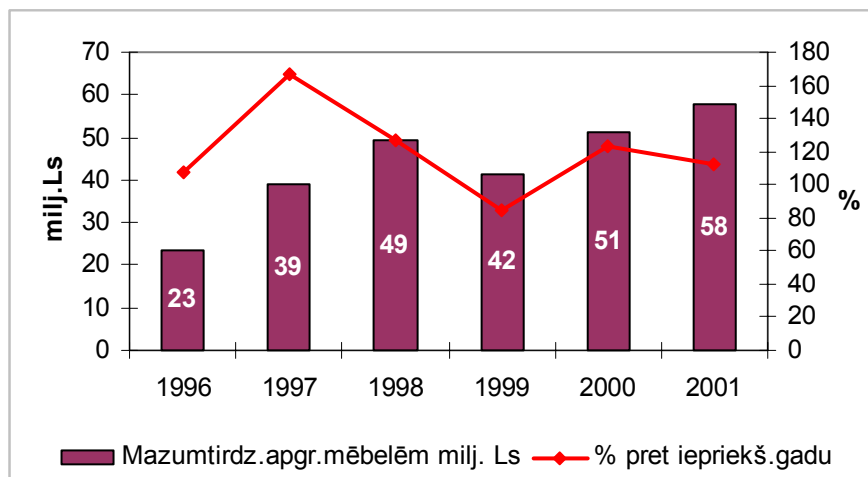
**3.10.att. Mēbeļu rūpniecības pievienotās vērtības dinamika
1996-2000. gadā milj.Ls (faktiskajās cenās)**

Pievienotās vērtības pieaugums faktiskajās cenās šajā periodā bija par 53 procentu punktiem straujāks nekā apstrādes rūpniecībā, tādēļ nozīmīgi ir pieaugusi nozares loma apstrādes rūpniecības pievienotajā vērtībā (3.11. attēls).

3.11.att. Mēbeļu rūpniecības īpatsvars apstrādes rūpniecības pievienotajā vērtībā

Ir pieaudzis mazumtirdzniecības apgrozījums mēbelēm (3.12.att.). Salīdzinājumā ar 1995.gadu tas palielinājies 2,6 reizes un 2001.gadā veidoja 57,6 milj.Ls. Visstraujākais pieaugums pret iepriekšējo gadu bija vērojams 1997.gadā, kad IKP pieauguma temps bija vislielākais, bet 1999. gadā, kad ekonomiskās izaugsmes temps palēninājās, par 15,5 % saruka arī mēbeļu mazumtirdzniecības apgrozījums.

3.12.att. Mazumtirdzniecības apgrozījums mēbelēm

Iekšzemes pieprasījums uz mēbelēm lielā mērā ir atkarīgs no iedzīvotāju labklājības līmeņa. Ja tas ir zems, tad rīcībā esošie ienākumi tiek tērēti galvenokārt pārtikai un citām pirmās nepieciešamības precēm, kā arī tekošajiem maksājumiem. Savukārt mājsaimniecību rīcībā esošajiem ienākumiem pieaugot, pieaug tā līdzekļu daļa, kuru mājsaimniecības var atlicināt tādu preču, kā mēbeļu iegādei.

Saskaņā ar Olģerta Krastiņa veikto pētījumu “Noslāņošanās – deviņdesmito gadu sasniegums vai posts” un CSP informatīvo biļetenu “Dzīves apstākļu apsekojums Latvijā 1999.gadā”, tikai 2,3% no apsekotajām mājsaimniecībām uz jautājumu – “vai jūs varat atļauties nomainīt lietotās mēbeles?” - ir sniegušas atbildi - varam atļauties, 77,2% no apsekotajiem atbildēja, ka nevar atļauties, 8,6% - ka var atļauties, bet ar grūtībām, savukārt 11,8% - atbildēja, ka tas viņiem nav vajadzīgs. Saskaņā ar šo pašu pētījumu 2000.gadā 75% no mājsaimniecībām dzīvoja zem iztikas minimuma. Lai palielinātos iekšzemes pieprasījums pēc mēbelēm ir ļoti svarīgi, lai samazinātos iedzīvotāju polarizācija, trūcīgie iedzīvotāji kļūtu turīgāki un pieaugtu tās sabiedrības daļas īpatsvars, ko mēdz dēvēt par sabiedrības vidusslāni.

4. NOZARES KONKURĒTSPĒJAS RAKSTUROJUMS

4.1. Ražošanas faktoru raksturojums

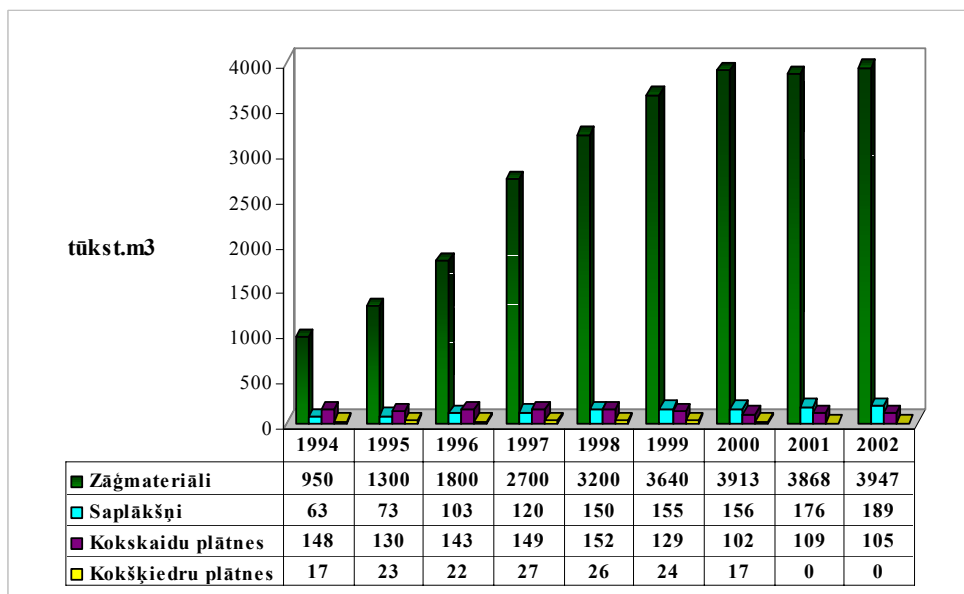
4.1.1. Izejmateriāli

Latvijas mēbeļu ražotāji savas produkcijas ražošanai izmanto šādas galveno materiālu un izstrādājumu grupas:

- Vietējos un ievestos skuju un lapu koku zāģmateriālus
- Ievestās un vietējās kokskaidu un masīvā koka plātnes
- Ievestās kokšķiedru plātnes
- Vietējās un ievestās lamināta kokskaidu plātnes
- Ievestās MDF plātnes
- Vietējos un ievestos saplākšņus
- Vietējos un ievestos drāztos finierus
- Ievesto un mazos apjomos vietējo furnitūru
- Vietējās liekti līmētās detaļas
- Vietējos atsperu blokus, ievestās atsperes
- Ievesto porolonu u.c. tapsējamo materiālu
- Ievestos mēbeļu audumus
- Ievesto slīppapīru
- Ievestās līmes un lakas
- Vietējie stikli, t.sk. rūdītie
- Vietējie metāla kalumi.

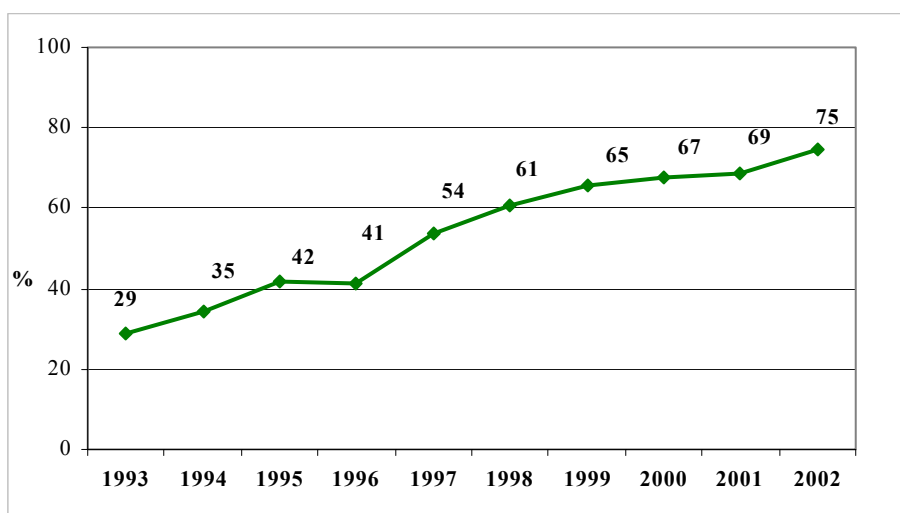
Sākot ar 90-tajiem gadiem ir notikušas izmaiņas mēbeļu veidu ražošanā un līdz ar to galveno pielietojamo izejmateriālu struktūrā. Atšķirībā no sociālisma laika, patreiz visvairāk lietotais izejmateriāls mēbeļu ražošanā ir lapu (bērzs, melnalksnis) un skuju (priede) koku zāģmateriāli, bet samazinājušies oša, ozola un dižskābarža zāģmateriāli.

Atšķirībā no pārējiem izejmateriāliem vietējo zāģmateriālu ražošana Latvijā pēdējo desmit gadu laikā ir pieaugusi visai ievērojami, un 2002.gadā sasniedzot turpat 4 miljonus m³ (4.1.att.).

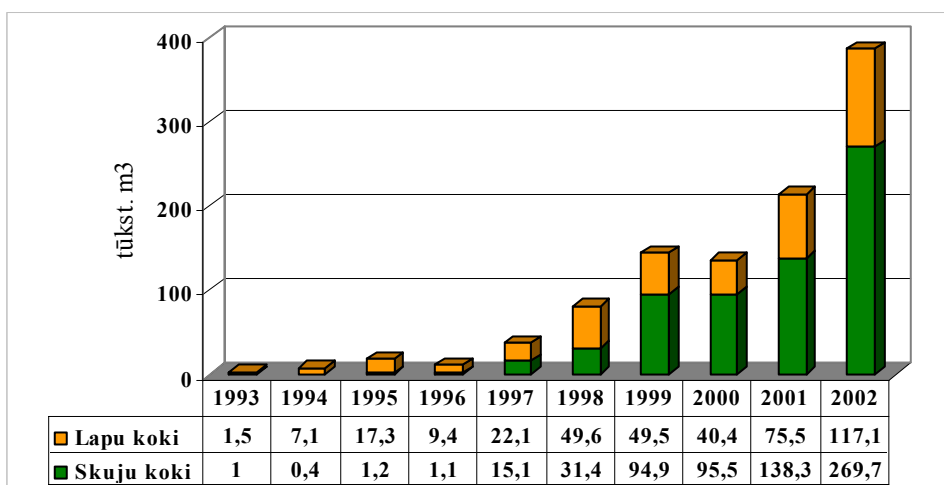
4.1.att. Latvijas svarīgāko koksnes izstrādājumu ražošanas apjomi

Svarīgs nosacījums galveno izejmateriālu ražošanā ir apaļkoku pieejamība Latvijas mežos. Mežu platība Latvijā ir 45% no visas teritorijas un koku kopkrāja pēdējo 20 gadu laikā ir palielinājusies par 200 miljoniem m³. Kaut gan ir palielinājušies arī ciršanas apjomi, ikgadējais pieaugums netiek pārsniegts, kas ir svarīgs nosacījums ilgtspējīgai resursu ieguvei. Izcirstais apjoms procentos no ikgadējā tekošā krājas pieauguma parādīts 4.2.attēlā.

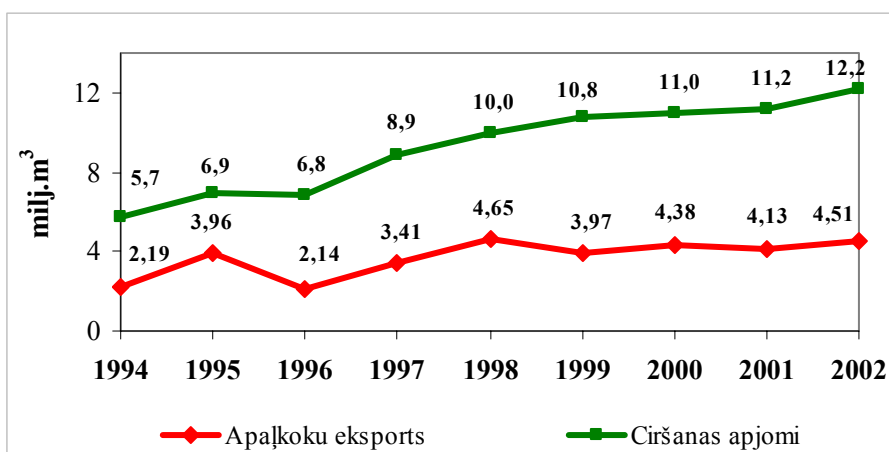
4.2.att. Izcirstais apjoms procentos no ikgadējā tekošā krājas pieauguma

Tā kā Latvija robežojas ar valstīm, kurās līdzīgi kā Latvijā ir augsts mežainuma procents, pēdējos gados pieaug apaļkoku un zāģmateriālu imports, kurus lielākoties izmanto dažādu sagatavju un citu dimensiju zāģmateriālu ražošanai (4.3.att.).

4.3.att. Apaļkoku imports

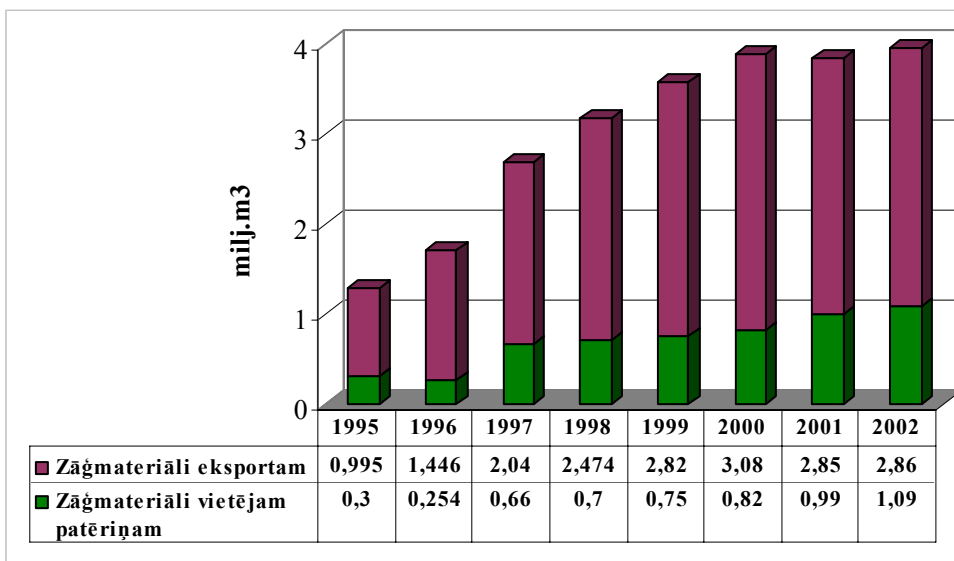
Lai gan pieaug apaļkoku eksports, tomēr lielākā daļa no nocirstā apaļkoku apjoma tiek izlietota vietējam patēriņam, ražojot tālākās pārstrādes produkciju (4.4.att.).

4.4.att. Apaļkoku eksports attiecībā pret nocirsto apjomu

Salīdzinājumā ar 90.gadu sākumu ievērojami ir pieaudzis žāvēto zāgmateriālu ražošanas apjoms un, salīdzinot pēdējo 3 gadu apjomus, pieaugums ir pat par 60%, kas ir labs pamats veiksmīgai mēbeļrūpniecības attīstībai. Tā kā mēbeļrūpniecībā pieaug ražoto mēbeļu apjoms no lapu kokiem, pakāpeniski pieaug arī lapu koku zāgmateriālu ražošana, it sevišķi no bērza, kas asi konkurē ar saplākšņiem un tiem paredzēto izejvielu – finierklučiem.

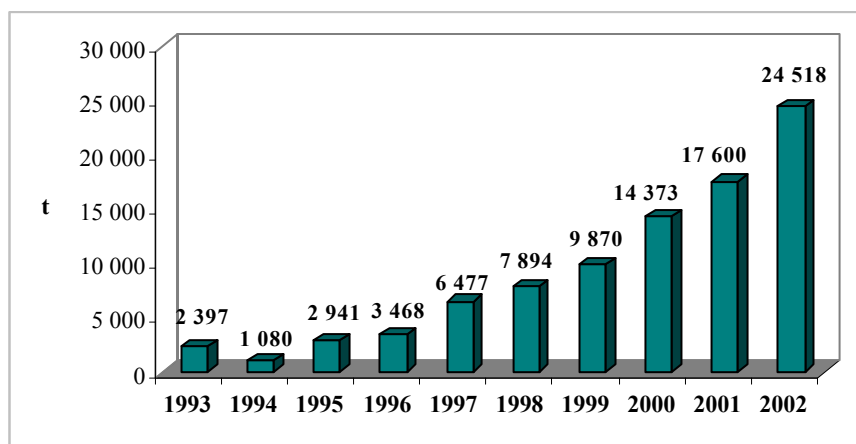
Kaut gan joprojām lielākā daļa no saražotajiem zāgmateriāliem tiek eksportēta, pēdējo triju gadu laikā eksporta pieaugums vairs nav vērojams. Zāgmateriālu izmantošana vietējā tirgū ar katru gadu pieaug, 2002.gadā sasniedzot pat nedaudz vairāk kā 1 milj.m³ (4.5.att.).

4.5.att. Zāgmateriālu eksports un vietējais tirgus

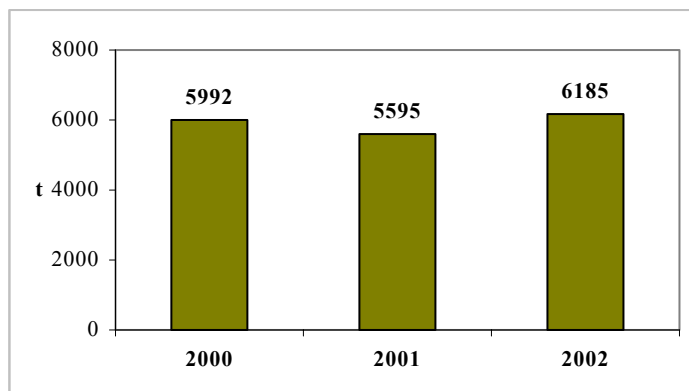
Pa izlietojuma veidiem iekšējā tirgū zāgmateriālu patēriņš sadalās šādās galvenajās grupās: mēbeļu un masīvkoksnes plātņu ražošanai – 31%, māju būvei un būvelementu ražošanai – 46%, galdniecības un sadzīves priekšmetu ražošanai – 23%.

Bez zāgmateriāliem joprojām diezgan plaši tiek pielietoti plātņu materiāli, t.sk. kokskaidu, kokšķiedru un MDF plātnes, kā arī saplākšņi. Kaut gan vietējā ražojuma kokskaidu plātnes ir pieejamas pietiekošā apjomā, diemžēl tās tiek arī daudz importētas, jo vietējām plātnēm, ko Latvijā ražo vienīgais uzņēmums A/S “Bolderāja”, kuram pēc 2002.gada rekonstrukcijas pagaidām nav izdevies atgūt vietējo tirgu nepietiekošas plātņu kvalitātes dēļ. Šī iemesla dēļ lielākā daļa no saražotā kokskaidu plātņu apjoma tiek eksportēta, vienlaikus pieaugošā daudzumā tās tiek ievestas no Igaunijas, Lietuvas un Somijas (4.6.att.)

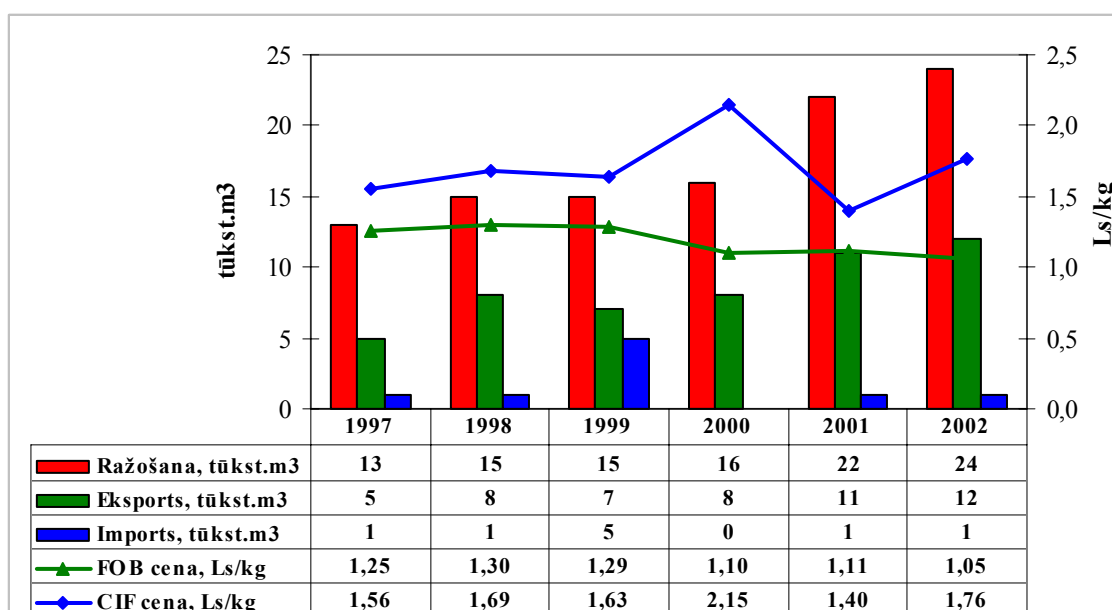
4.6.att. Skaidu plātņu imports

Lai gan lielākoties kokskaidu plātne tiek izmantotas biroja mēbeļu ražošanai, tās joprojām lieto arī virtuves mēbeļu ražošanā, kombinējot ar MDF plātnēm, un pat pēdējā laikā ir palielinājusies to lietošana mīksto mēbeļu slēptajās detaļās. MDF plātne Latvijā neražo, bet ievie no Vācijas, Polijas un Čehijas. Transporta un pārdošanas izdevumi mākslīgi sadārdzina šī mēbeļu progresīvā izejmateriāla pārdošanas cenu, kas savukārt samazina lietošanas apjomus. Neskatoties uz šo apstākli MDF plātņu imports pēdējos gados turas 6000 m³ līmenī (4.7.att.).

4.7.att. MDF plātņu imports

Neskatoties uz to, ka mēbeļu ražošanā pielietoto kokskaidu plātņu apdarē ir pieejams plašs klāsts sintētisko aplīmējamo materiālu, tomēr stabili vietu joprojām ieņem drāztie finieri. Pēdējos gados ir palielinājies ražoto, eksporto finieru apjoms. Jāatzīmē, ka drāzto finieru lietoto izejmateriālu struktūrā krasi samazinās tropu koku sugu apjomi, līdz ar to vienas masas vienības cena samazinās. Pamatā mēbeļu ražotāji balstās uz vietējā ražojuma finieru lietošanu un pēdējos gados importētajam apjomam ir visai epizodiska loma. (4.8.att.)

4.8.att. Drāzto finieru ražošana, eksports, imports, FOB un CIF cenas

4.1.2. Cilvēkkapitāls

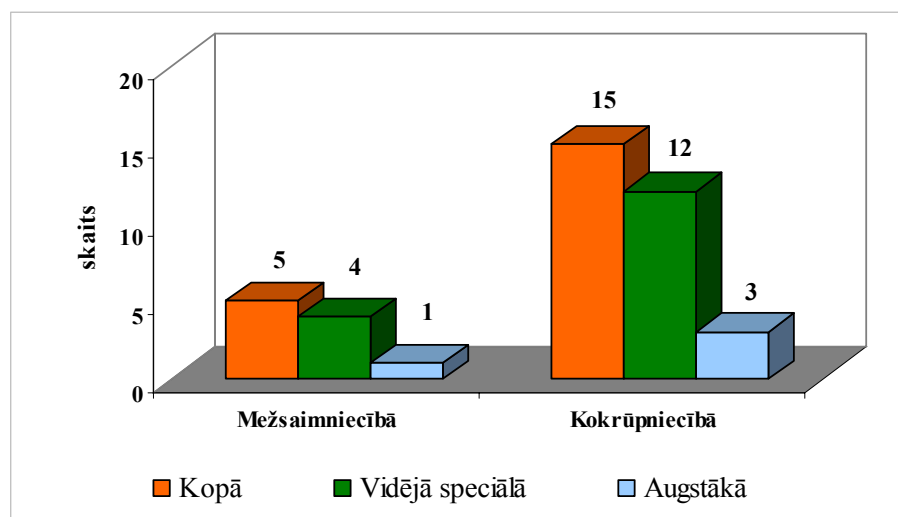
Uzņēmuma konkurētspēja ir ļoti atkarīga no tajā strādājošajiem speciālistiem, no tā, kā viņi spēj apgūt un ieviest jaunās tehnoloģijas, darbā izmantot modernas mašīnas un iekārtas. Nodrošinātība ar augsti kvalificētu darbaspēku rada ne tikai priekšrocības atsevišķam uzņēmumam, bet arī visai nozarei. Te liela loma ir mūsu mācību iestādēm, kuras sagatavo speciālistus Latvijas mēbeļu rūpniecības nozarei (skat. 63.pielikumu).

No kopējām meža nozares mācību iestādēm lielākais skaits sagatavo speciālistus koksnes pārstrādei. Kokrūpniecības sektorā iegūt speciālo izglītību var 12 mācību iestādēs, bet augstāko izglītību - 2 mācību iestādēs (Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte). Mēbeļu dizainu var apgūt Rīgas dizaina un mākslas vidusskolā, kā arī Latvijas Mākslas akadēmijas Funkcionālā dizaina nodaļā. Ja salīdzina mācību iestāžu skaitu meža nozarē, tad to lielākā daļa sagatavo tieši kokapstrādes speciālistus, jo iespējas un pieprasījums lielāks ir tieši šeit. Salīdzinot meža nozares mācību iestāžu skaitu un profilus ar iepriekšējo periodu, redzams, ka palielinās koksnes apstrādei sagatavoto speciālistu īpatsvars, jo ir lielāks pieprasījums.

4.1.tabula

Izglītības iestādes augstākajai izglītībai kokapstrādes sektorā

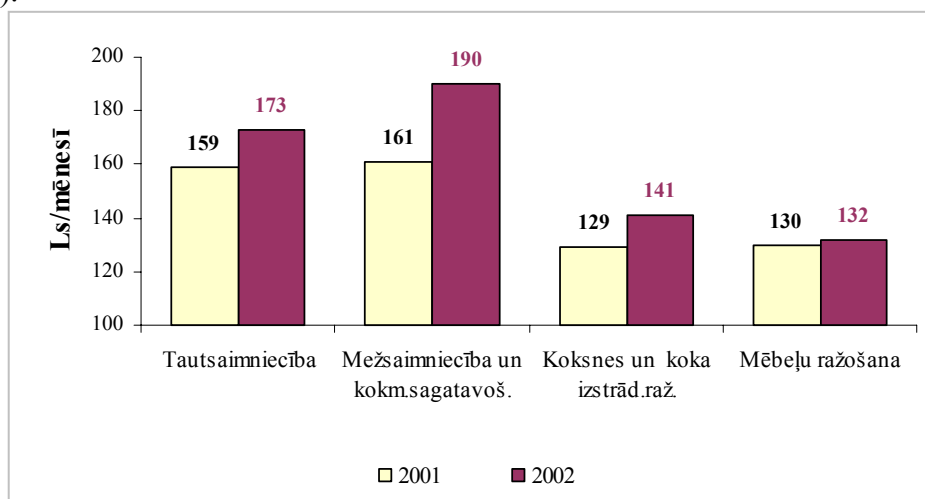
Izglītības iestādes	Specialitāte	Atrašanās vieta	Studentu skaits
RTU - Materiālu zinātnes un lietišķās ķīmijas fakultāte (V)	“Koksnes kompleksā pārstrāde”	Rīga	7034
RTU - Transporta un mašīnu zinību fakultāte (V; C)	“Koksnes mehāniskā tehnoloģija ”; “Koka amatniecības tehnoloģija un dizains”		
LLU Meža fakultāte (H;S)	"Kokapstrāde"	Jelgava	3120

4.9.att. Mācību iestāžu skaits sadalījumā pa specialitātēm un izglītības līmeņiem

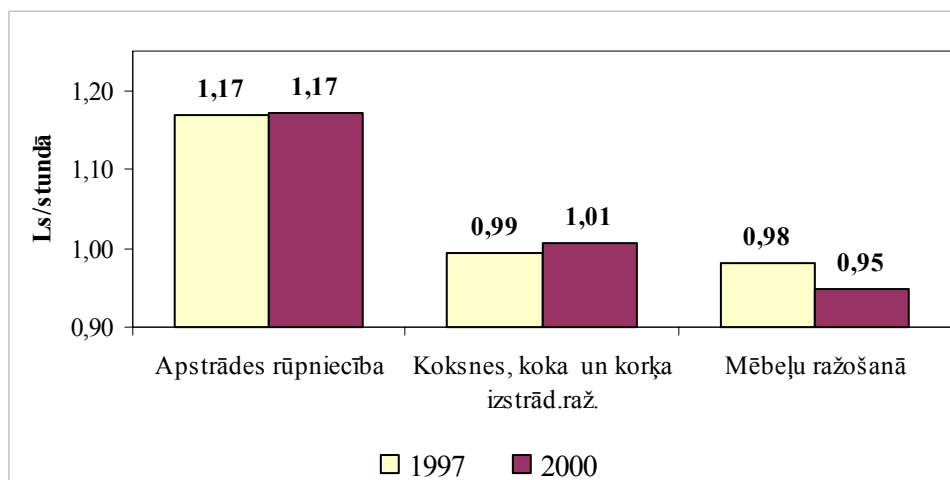
Vēl viens apstāklis, kas varētu piesaistīt ārvalstu investorus ir pagaidām salīdzinoši lētais darbaspēks. Pēc Ekonomikas ministrijas datiem vidējie darba samaksas apmēri tautsaimniecībā nedaudz atpaliek no vidējās darba samaksas pārējās divās Baltijas valstīs. Mēneša vidējā bruto darba samaksa, izteikta pēc valūtas maiņas kursa eiro, 2003.gada 1 ceturksnī Latvijā bija 279 eiro, Lietuvā – 326 eiro un Igaunijā – 405 eiro.

Vidējā alga mēbeļu rūpniecībā ir salīdzinoši zema. Pēc CSP datiem vidējā mēneša bruto darba samaksa mēbeļu rūpniecībā 2002.gadā bija tikai 132 Ls jeb 76% no vidējās bruto darba samaksas tautsaimniecībā. Tā bija arī zemāka nekā pārējās kokrūpniecības apakšnozarēs. Arī bruto darba samaksas pieauguma tempi ir lēnāki nekā vidēji tautsaimniecībā. 2002.gadā vidējās mēneša bruto darba samaksas pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu bija minimāls t.i. nepilni 2%, kamēr mēneša vidējā bruto darba samaksa tautsaimniecībā pieauga gandrīz par 9% (4.10.att.).

4.10.att. Nozarēs nodarbināto vidējā bruto darba samaksa (vidēji mēnesī, latos)

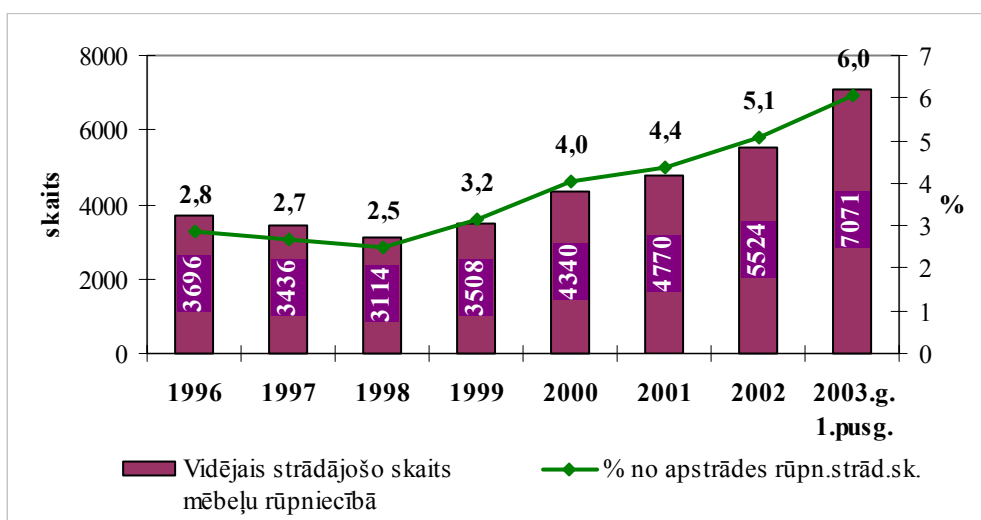
Arī salīdzinot darba spēka izmaksas mēbeļu rūpniecībā ar darbaspēka izmaksām citās apstrādes rūpniecības apakšnozarēs var secināt, ka mēbeļrūpniecībā tās ir zemas (4.11.att).

4.11.att. Vidējās darbaspēka izmaksas 1 darbiniekam nostrādātā stundā pēc darbības veida

Pēc CSP datiem mēbeļu rūpniecībā 2001.gadā bija nodarbināti 9,1 tūkst. cilvēku jeb gandrīz 1% no tautsaimniecībā un 5,4% no apstrādes rūpniecībā nodarbinātajiem. 2002.gadā mēbeļu rūpniecībā bija nodarbināti 10,6 tūkst. cilvēku.

Mēbeļu rūpniecībā strādājošo skaits kopš 1999.gada uzrāda noturīgu pieauguma tendenci. Salīdzinājumā ar 1998. gadu strādājošo skaits ir pieaudzis vairāk nekā divas reizes. Nozīmīgi, t.i. par 3,5 procentu punktiem pieaudzis mēbeļu rūpniecībā strādājošo skaita īpatsvars apstrādes rūpniecības strādājošo skaitā (4.12.att.).

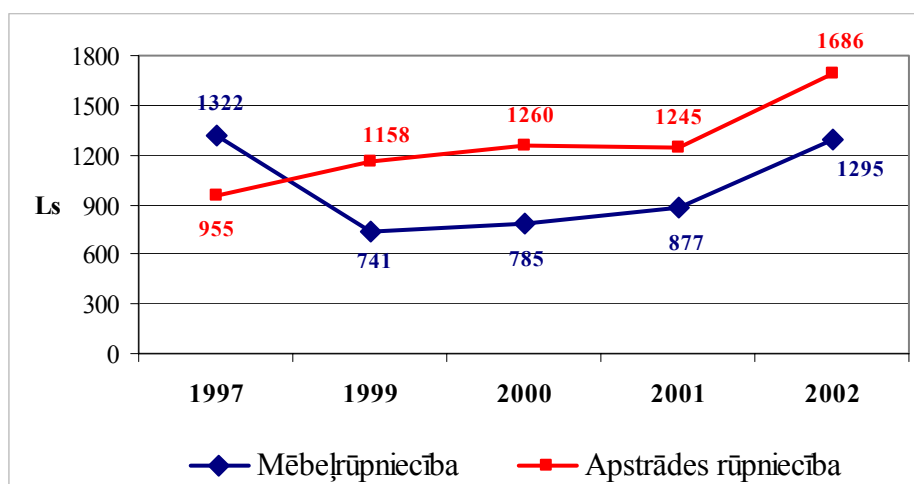

4.12.att. Vidējais strādājošo skaits mēbeļu rūpniecībā (uzņēm.ar strād. sk. no 20, un apgrozījumu virs 300 tūkst.Ls)

4.1.3. Kapitāla resursi

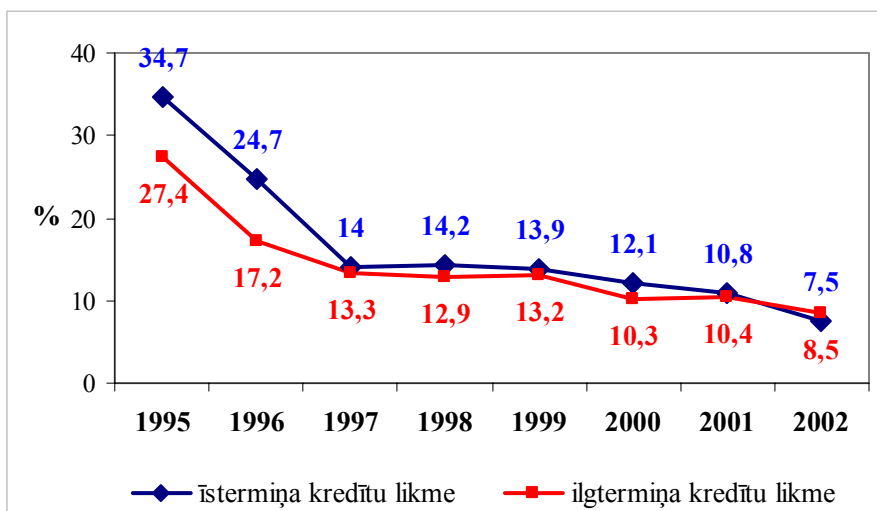
Lai mēbeļu rūpniecība sekmīgi attīstītos un būtu konkurētspējīga, ir nepieciešamas pastāvīgas investīcijas ražošanas attīstībā. Nefinanšu investīciju plūsma mēbeļu rūpniecībā nav noturīga, taču pēdējos divus gadus sakarā ar finansiālās situācijas uzlabošanos nozares uzņēmumos nefinanšu apjoms ir nozīmīgi pieaudzis.

Nefinanšu investīcijas mēbeļu rūpniecības uzņēmumos 2002.gadā bija gandrīz 7,2 milj. Ls, kas veidoja gandrīz 4 % no nefinanšu investīcijām apstrādes rūpniecībā un 0,7% no kopējām nefinansu investīcijām Latvijā. 3,96 milj. Ls, jeb 55,4% no šīs summas tika ieguldītas tehnoloģiskajās mašīnās un iekārtās, kas ir par 11 procentpunktiem vairāk nekā vidēji tautsaimniecībā. Pēc veikto nefinanšu investīciju apjoma uz vienu strādājošo mēbeļu rūpniecība atpaliek no vidējā rādītāja apstrādes rūpniecībā, taču pēdējos divus gadus šī atšķirība samazinās (4.13.att.).

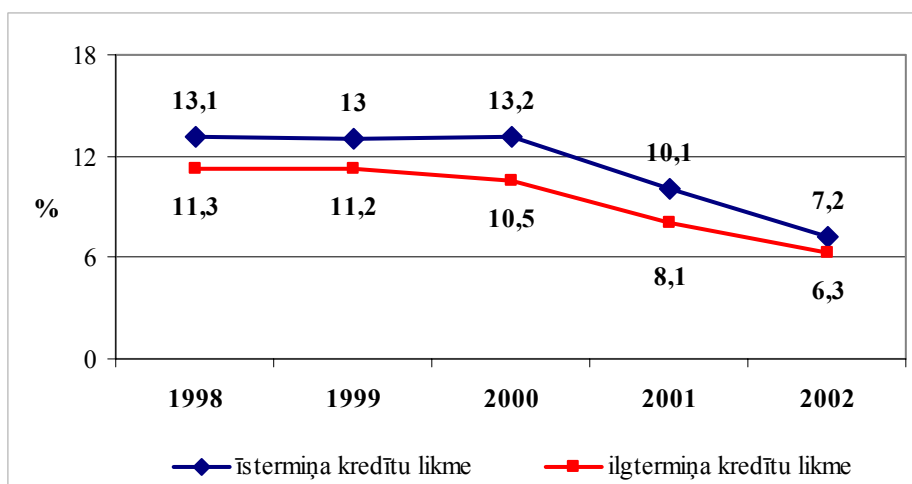
4.13.att. Nefinanšu investīcijas Ls uz 1 strādājošo gadā

Ekonomiskās vides uzlabošanās, zemā inflācija un augošais kredītu piedāvājums, kā arī banku konkurences saasināšanās ir veicinājušas kredītu procentu likmju samazināšanos 2002.gadā. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2002.gadā izsniegtajiem īstermiņa kredītiem vidējās svērtās procenta likmes samazinājās par 3,3, bet ilgtermiņa – par 1,9 procentu punktiem (4.14.att.).

4.14.att. Vidējās svērtās gada likmes latos izsniegtajiem kredītiem kredītiestādēs, % [Avots: CSP]

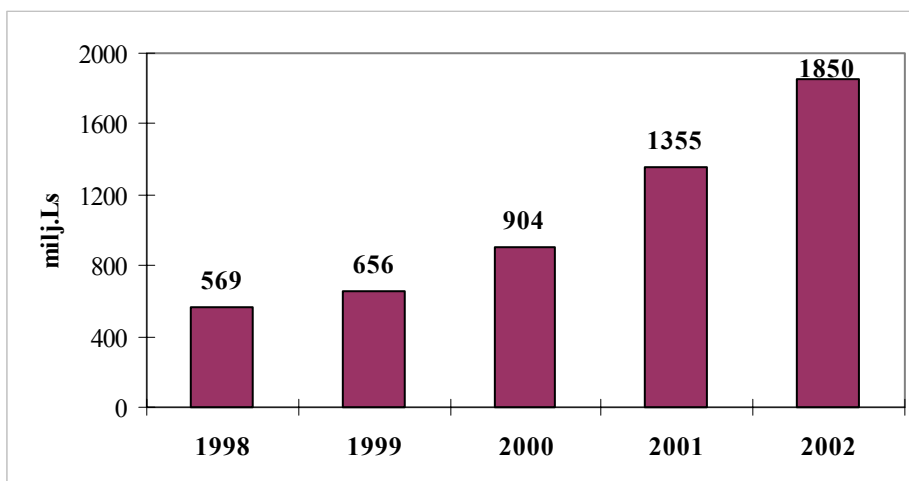
Nozīmīgi pēdējos divos gados samazinājušās arī kredīta procenta likmes OECD (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija) valstu valūtā izsniegtajiem kredītiem (4.15.att.).

4.15.att. Vidējās svērtās gada likmes OECD valstu valūtā izsniegtajiem kredītiem kredītiestādēs, % [Avots: CSP]

2002.gada septembrī par 0,5 procentu punktiem samazinājās Latvijas bankas refinansēšanas likme un kopš pagājušā gada septembra tagad tā ir 3%. Tas deva savu ieguldījumu kredīta procenta likmju tālākai samazināšanai pagājušā gada nogalē. 2003.gada.1 ceturksnī vidējās svērtās likmes latos izsniegtajiem ilgtermiņa kredītiem bija 7,7%, bet īstermiņa kredītiem 5,3%.

Pēdējos gados nozīmīgi pieaudzis arī uzņēmumiem un privātpersonām izsniegto kredītu apjoms (4.16.att.).

4.16.att. Iekšzemes uzņēmumiem un privātpersonām izsniegto kredītu apjoma dinamika (perioda beigās, milj.Ls) [EM ziņojums]

Kredītu procentu likmju samazināšanās ir viens no priekšnoteikumiem investīciju pieaugumam, taču pēc Ekonomikas ministrijas vērtējuma kredīta procenta likmju tālākais kritums nākošajos gados būs atkarīgs no iekšzemes uzkrājumu veidošanās tempiem un konkurences banku sektorā.

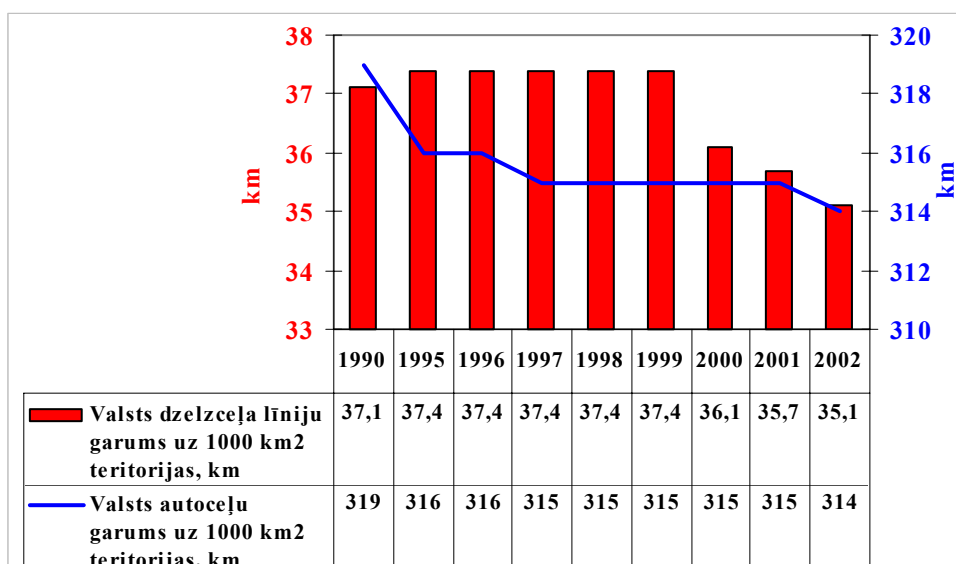
4.1.4. Fiziskā infrastruktūra

Transporta infrastruktūras stāvokli var raksturot raugoties no diviem aspektiem:

- kvantitatīvi (ceļu tīklu kopgarums, blīvums, vienmērīgums sadalījumā pa valsts teritoriju, ostu skaits un lielums u.c.);
- kvalitatīvi (autoceļu segums, sliežu ceļu un tiltu stāvoklis, ceļu labiekārtojums un aprīkojums, servisa līmenis, pārvadājumu ātrums un drošums).

Vispārīgais vērtējums Latvijas transporta sistēmas infrastruktūrai no kvantitatīvā viedokļa salīdzinājumā ar citām valstīm ir vispusīgi un labi attīstīta, jo:

- mums ir 3 lielas un 7 mazas jūras ostas, kur kravu apgrozījums ir lielākais Baltijas jūras baseinā (40 miljoni t gadā);
- mūsu valsts autoceļu tīklu blīvums ir 0.32 km uz 1 km², kas ir viens no labākajiem (Somija – 0.23; Zviedrija – 0.22; Norvēģija – 0.27; Dānija – 1.63) (4.19.att.);
- Latviju šķērso aptuveni 750 km naftas un naftas produktu cauruļvadi un 1240 km gāzes vadi.

4.17.att. Satiksmes ceļu blīvums

Kvantitatīvā aspekta vērtējumā transporta sistēma ir labi attīstīta, jo Latvijā autoceļu izvietojums ir vienmērīgs pa visu valsts teritoriju. Latvijas ceļu tīklu ar ārvalstīm sasaista vairāki starptautiski (atzīmēti ar E) maršruti, no kuriem visgarākais ir 205 km garais Via Baltica. Šis ceļš ejot caur Baltijas valstīm savieno Skandināvijas valstis ar Centrāleiropu. Šodien valstīs ar mazu teritoriju vadošo lomu iekšzemes pārvadājumos ir ieņēmis autotransports, neskatoties uz labu dzelzceļa tīklu izvietojumu, jo vietējā nelielā kravu piegādē ir elastīgāks. Tas pats ir noticis Latvijā. Latvijas otrās brīvvalsts veidošanās sākumā dzelzceļa tīkla kopgarums bija 2413 km. Šodien no tiem, galvenokārt pasažieru pārvadājumiem ir slēgti 340 km. Dzelzceļa transports efektīvs ir lielām kravām lielu attālumu pārvadājumos. Autotransportu var kombinēt ar dzelzceļa transportu, piegādājot tam kravas.

Kvalitatīvā aspekta vērtējumā autoceļu tīkla seguma stāvoklis ir tuvu sabrukumam un prasa lielus steidzīgus ieguldījumus tā uzlabojumam. Atsevišķos autoceļu tīkla posmos, piesaistot ES līdzekļus, tiek veikti darbi situācijas uzlabošanai.

4.2. Zinātniskā un tehnoloģiskā infrastruktūra un kompetence

Sociālisma laikos ar mēbeļu konstrukciju un tehnoloģiju pētīšanu kā arī jaunas tehnikas radīšanu Padomju Savienībā nodarbojās Vissavienības mēbeļu institūts un Vissavienības interjera institūts. Latvijā ar mēbeļu konstruēšanu un zinātņi nedaudz nodarbojās Konstruktoru birojā Rīgā, Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā Jelgavā, Koksnes ķīmijas institūtā un Mežsaimniecības problēmu institūtā Salaspilī. Latvijas mēbeļu konstruktori sadarbojās arī ar

Sanktpēterburgas Muhinas vārdā nosaukto augstāko tehnisko skolu. Šodien ar mēbeļu zinātni un tehnoloģiju Latvijā tikpat kā neviens vairs nenodarbojas.

Nākotnē mēbeļu problēmu pētīšana varētu attīstīties Latvijas Lauksaimniecības universitātes Kokapstrādes katedras zināšanu centrā, kurš finanses saņem no meža nozaru attīstības fonda, uzņēmumu subsīdijām un ES fondu finansējuma. Patlaban šo centru veido ar kokapstrādes konfederācijas finansiālu atbalstu un ES līdzekļiem.

Zinātnes, apmācības un informācijas blokā varētu būt testēšanas un pētīšanas laboratorijas arī mēbelēm: materiālu un konstrukciju novērtēšana, apdares materiālu izvērtēšana un pielietošana u.c. Ja izdosies šādu centru izveidot, mūsu uzņēmējiem būs lētāk izdarīt pārbaudes un testus savai produkcijai, iegūt vajadzīgo informāciju un gala rezultātā – vairot savu un darbinieku kompetenci un konkurētspēju pasaules tirgū.

4.3. Iekšējā pieprasījuma raksturojums, izplatīšana, sezonālitate, patērētāju viedokļi

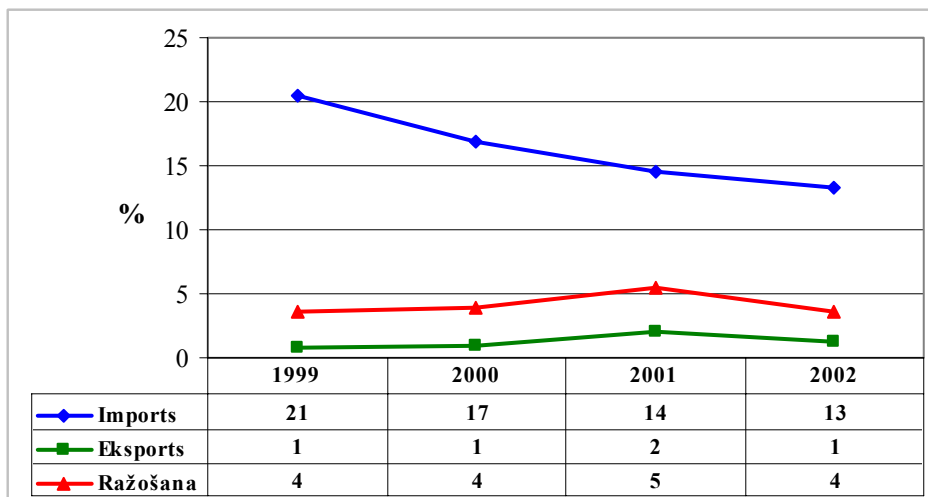
No kopējās mēbeļu realizācijas vietējā tirgus daļa ir apmēram 25%. Apskatot vietējā tirgus pieprasījumu pa mēbeļu veidiem var secināt, ka lai gan Latvijā tiek ražoti visi mēbeļu veidi, tomēr ir mēbeļu veidi, kur priekšroka tiek dota to importam. No importētajām mēbelēm kopumā priekšroka tiek dota tādiem mēbeļu veidiem kā biroja (4.18.att.), ēdamistabu un virtuves mēbelēm. Viens no svarīgākajiem faktoriem, kas ietekmē cilvēku izvēli par labu importētajām mēbelēm ir to cena, jo ļoti straujš importa apjoma kāpums ir tieši no valstīm, kuru mēbeles ir relatīvi lētas.

Lēni, bet stabili pieaug no Vācijas importēto mēbeļu apjoms. No tām visvairāk iecienītas ir sēdmēbeles, kuru importētais apjoms pēdējo triju gadu laikā ir pieaudzis ļoti strauji. Tomēr arī te ir vērojama tendence, ka pieaugums ir proporcionāls to cenu samazinājumam. Taču, joprojām iecienītas ir arī itāļu mēbeles, neskatoties uz to cenām. Vidējos rādītājus vērtējot, redzam, ka importējam mēbeles, kas par svara vienību ir dārgākas kā eksportētās mēbeles (skat. 26. - 32.pielikumus). Apskatot sīkākā sadalījumā importa cenas pa mēbeļu veidiem un pa valstīm, redzams, ka no dažām valstīm tās ir turpat septiņas reizes augstākas par vidējo cenu, bet, ir arī zemākas par vidējo eksportēto mēbeļu cenu (skat. 33. - 60.pielikumus).

Tā kā kopumā Latvijas tirgū priekšroka tiek dota importa biroju mēbelēm, tad arī ražoto mēbeļu struktūrā biroju mēbeles ieņem priekšpēdējo vietu. Tas izskaidrojams ar to, ka valsts objektu apmēbelēšanai drīzāk priekšroku dod dārgākām importa mēbelēm, bet ne pašu ražotām, lai gan

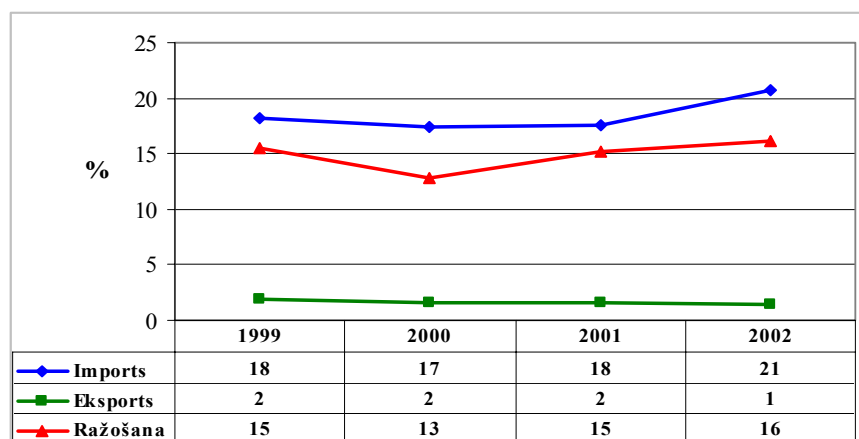
sekmīgi tika apmēbelēta augstākā tiesa, Satversmes tiesa, Saeima, Latvijas nacionālā opera u.c. objekti, kas parādīja mēbeļu ražotāju varēšanu.

Ja deviņdesmito gadu vidū priekšroka tika dota Vācijas un Itālijas biroja mēbelēm, tad šobrīd dominē Lietuvas mēbeles, kuru importa apjoms ir divas reizes lielāks, kā tuvākajai sekotājai Itālijai. Nevar noliegt, ka apjoma lielumu ietekmē cena, un tā Lietuvas mēbelēm par masas vienību ir divas reizes mazāka kā Itālijas mēbelēm. Neskatoties uz to, ka Vācijas biroju mēbeles ir tikai nedaudz dārgākas kā Lietuvas mēbeles, to imports pēdējos gados ir ievērojami samazinājies un tagad ir turpat četras reizes mazāks kā Lietuvas mēbelēm.

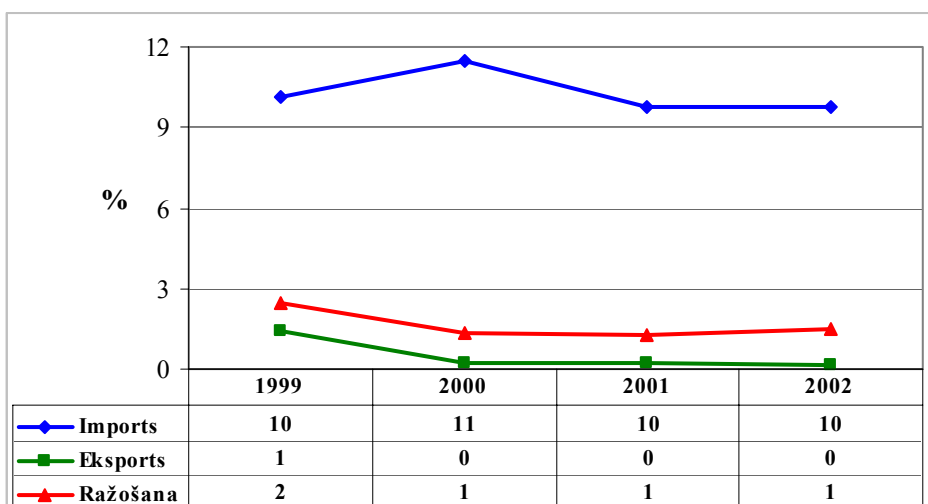
4.18.att. Biroja mēbeļu, iesk.rakstāmgaldus ražošana, eksports un imports

Ir audzis pieprasījums pēc ēdamistabas mēbelēm, uz ko norāda gan importa apjomu, gan ražošanas apjomu pieaugums (4.19.att.). Pēdējos divos gados sevišķi straujš importa kāpums ir no Polijas un Dānijas ievestām mēbelēm kas strauji tuvojas otram lielākajam virtuves mēbeļu piegādātājam Itālijai.. Polijas mēbeļu apjoms ir četras reizes lielāks kā tuvākajai sekotājai Itālijai. Te protams liela nozīme ir cenai, kas Polijas mēbelēm par vienu masas vienību ir viszemākā un, salīdzinājumā ar Itālijas mēbelēm, tā ir gandrīz trīs reizes mazāka. Cenu kritums vienai masas vienībai importētajām mēbelēm ir vērojams arī pārējo valstu mēbelēm.

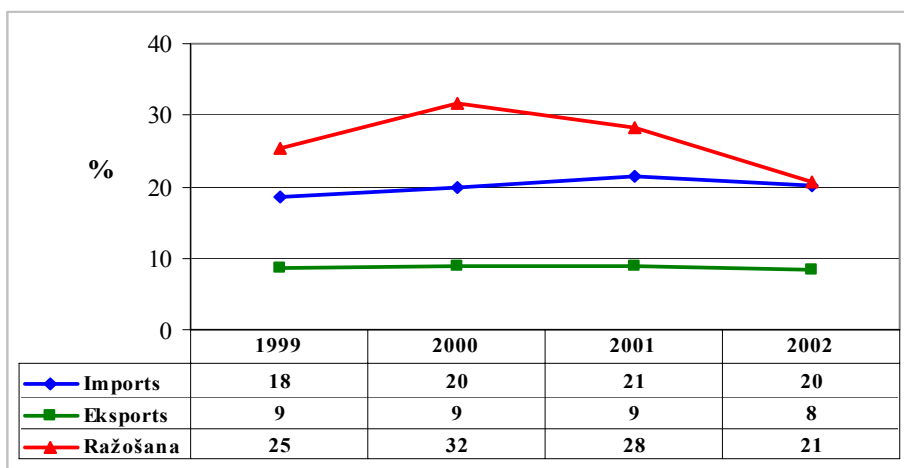
4.19.att. Ēdamistabas mēbeļu ražošana, eksports un imports

Virtuves mēbeļu (4.20.att.) pieprasījumā vietējā ražojuma mēbeles kopējā mēbeļu struktūrā ieņem nelielu daļu un arī te izteikti dominē importētās mēbeles. Tomēr tik izteikta viena līdera kā iepriekšējo mēbeļu veidu importā šajā veidā nav. Nedaudz lielāks imports ir no Itālijas un Polijas, kam tūlīt seko imports no Lietuvas un Vācijas. Lielākais kāpums importa apjomos ir Polijai, kurai protams atkal ir lētākās mēbeles. Neskatoties, ka otras lētākās mēbeles ir Lietuvai, to importa apjoms pēdējos divos gados ir samazinājies pēc lielā kāpuma iepriekšējos gados, jo ir kļuvušas dārgākas. Salīdzinot ar Polijas mēbeļu cenu, Lietuvas mēbelēm tā par masas vienību ir trīs reizes lielāka. Neskatoties uz to, ka Vācijas un Itālijas mēbeles ir apmēram trīs reizes dārgākas, tām tomēr ir pietiekoši liels pircēju loks Latvijā un šo mēbeļu importam ir tendence pieaugt.

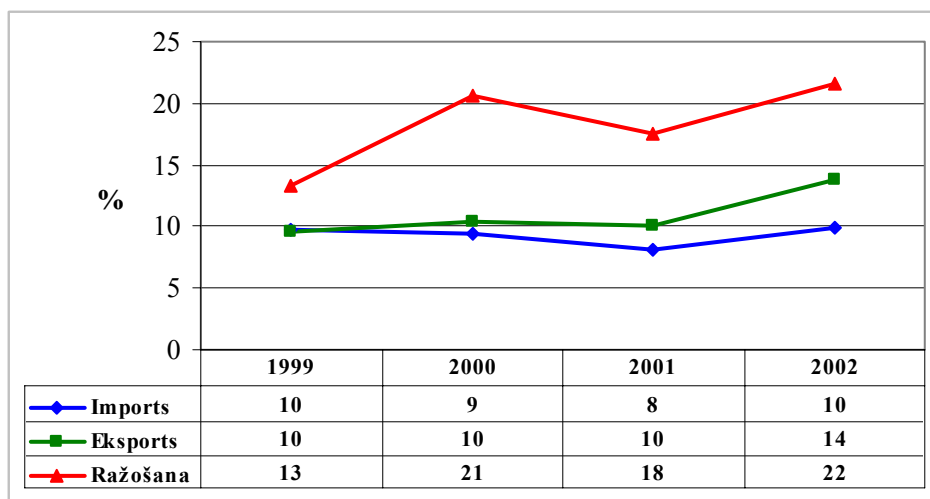
4.20.att.Virtuves mēbeļu ražošana, eksports un imports

Pēdējos gados krītas krēslu ražošanas apjoms, un to daļa kopējā mēbeļu struktūrā samazinās (4.21.att.), jo citu mēbeļu veidu apjomi palielinās straujāk un galvenie ražotāji pārorientējas uz dārgākiem izstrādājumiem. Tā kā pieaug arī krēslu imports ir pamats bažām, ka arī šajā mēbeļu grupā sāks dominēt importa produkcija. Kaut gan straujš kāpums ir importam no Vācijas, Lietuvas un Polijas, kur ievērojams pārsvars ir Lietuvas produkcijai, kam seko Polijas produkcija, un tad Vācija un Itālija ar trīsreiz mazāku apjomu. No pieminētajām valstīm tikai Itālijas produkcija ir gandrīz trīs reizes dārgāka kā pārējām valstīm, bet no Polijas it ievērojami samazinājusies vienas masas vienības vērtība.

4.21.att. Krēslu ražošana, eksports un imports

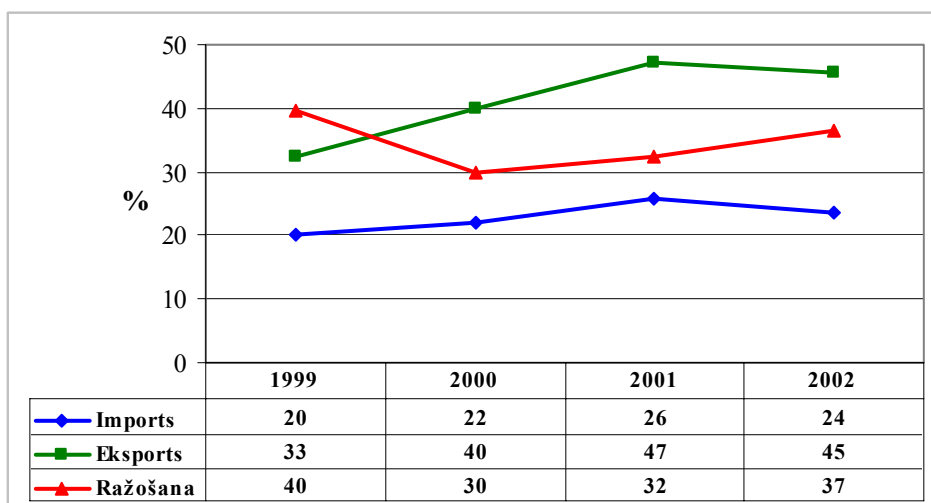
Vienīgi guļamistabu mēbeļu iegādē priekšroka tiek dota vietējiem ražojumiem (4.22.att.). No importētajām guļamistabu mēbelēm lielākais apjoms ir Itālijas mēbelēm, kam pēdējos divos gados ir izteikta tendence palielināties, neskatoties, ka tās ir gandrīz divas reizes dārgākas salīdzinot ar Polijas mēbelēm. Guļamistabu mēbeļu imports no Polijas un Lietuvas tikai nedaudz atpaliek no Itālijas apjoma. Visstraujākais importa kāpums ir Francijas mēbelēm, kuras ir dārgākas par Itālijas mēbelēm. Kaut gan pagaidām no Francijas importētais apjoms ir neliels, ja kāpums turpināsies tikpat strauji, pāris gados var sasniegt līdervalstu apjomus.

4.22.att. Guļamistabas mēbeļu ražošana, eksports un imports

Pārējo mēbeļu ražošana, eksports un imports parādīts 4.23.attēlā, šajā mēbeļu grupā nav iekļautas mēbeļu detaļas. Diemžēl pārējo mēbeļu grupā nav iespējams identificēt konkrētus mēbeļu veidus un to apjomus. Šajā grupā ir iekļautas tādas mēbeles kā dārza mēbeles, atpūtas kompleksu mēbeles u.c., kuras nevar sagrupēt pēc Vispārējās ekonomiskās darbības klasifikatora (NACE) struktūras. Lai apzinātu kādas tieši mēbeles ir ietvertas šajā grupā, būtu vēlams veikt apsekojumu, jo Latvijas ārējā tirdzniecībā šīs grupas mēbeles uzrāda strauju kāpumu un veido

vislielāko īpatsvaru. Šāds apsekojums dotu ieskatu tieši kāda veida mēbeles ir par pamatu šim pieaugumam.

4.23.att. Pārējo mēbeļu ražošana, eksports un imports

Latvijā ražo un eksportē ne tikai mēbeles no koksnes, bet arī no citiem materiāliem. Kaut gan salīdzinot ar tradicionālo mēbeļu apjomu, šo citu materiālu mēbeļu īpatsvars pagaidām ir neliels, tomēr tam ir tendence pieaugt. Tas pats ir sakāms par šā tipa mēbeļu importu (skat. 21. - 24.pielikumu).

Šo pārējo materiālu mēbeļu struktūrā dominē metāla mēbeles. Arī šo pārējo materiālu mēbeļu eksportā stabilu palielinājumu uzrāda metāla mēbeles un to daļas. Atšķirībā no koka mēbeļu eksporta, kur sēdmēbeles aizņem mazāko daļu, šo citu materiālu mēbeļu eksporta apjomā sēdmēbeles aizņem lielāko daļu. Metāla mēbeļu grupā dominējošo vietu ieņem pārējās mēbeles un tāpat kā koka mēbelēm šajā grupā, ir grūti noteikt tieši kāda veida mēbeles ir vadošajā pozīcijā, vai kā mainās mēbeļu veidu attiecības garākā laika posmā. Šajā mēbeļu grupā straujš kāpums ir vērojams gan importa, gan eksporta (2002.gadā apjoms pieaudzis 3 reizes salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu) operācijās. Ļoti svārstīgs ir biroja metāla mēbeļu eksports, kas piedzīvo gan strauju kāpumu, gan tikpat strauju kritumu. Latvijā iecienītas ir sēdmēbeles ar metāla karkasu, jo to imports pieaug diezgan strauji, sasniedzot deviņu gadu laikā gandrīz divdesmit kārtīgu palielinājumu. Šajā pārējo materiālu mēbeļu grupā, atskaitot metālu, pozīcijas 2002.gadā ir līdzvērtīgas, jo to īpatsvars aizņem gandrīz līdzīgas daļas. Jāatzīmē, ka pieaug sēdmēbeļu daļu imports no citiem materiāliem, bet to eksports ir strauji samazinājies tieši pēdējā gada laikā.

Izplatīšanas struktūra

Galvenie mēbeļu izplatīšanas principi Latvijā ir šāds:

- no ražotāja caur vairumtirdzniecību līdz mazumtirdzniecībai;

- mēbeles tiek pārdotas lielos mēbeļu veikalos, kuri tieši sadarbojas ar mēbeļu ražotājiem.

Šeit varētu piezīmēt, ka ir šādu veikalu trūkums. Daudz biežāk mēbeles tiek tirgotas lielveikalu atsevišķās nodaļās;

- daudziem ražotājiem ir savi mēbeļu veikali;
- liela daļa mēbeļu tiek pārdotas tieši no ražotāja klientam, kurš ir veicis speciālu pasūtījumu.

Mazumtirdzniecības struktūra - kā novērots, tad lielākie mēbeļu pircēji ir pilsētnieki. Mēbeļu iegāde lauku rajonos ir salīdzinoši niecīga, tādēļ arī mēbeļu veikali ir izvietoti pilsētās, pārsvarā Rīgā. Šeit ietilpst gan specializētie mēbeļu veikali, gan ražotājiem piederošie veikali, gan veikali, kuros ir atsevišķas mēbeļu tirgošanas nodaļas. Ievērojamākais veikalu skaits ir Latvijas lielākajās pilsētās. Rīgā ir 21 uzņēmums, kuriem ir tendence kļūt par lielākajiem un populārākajiem valstī. Mazumtirgotāji veic rūpīgu sortimenta atlasīšanu izvēloties atbilstošos vairumtirgotājus. Vairāki ražotāji (Latvijas vai ārvalstu) ir īpašnieki dažiem mazumtirgotājiem, kuri savukārt pārdod tikai šo ražotāju produkciju. Tirgotāji, kuri pārdod Latvijā ražotās mēbeles, pārsvarā tās iegādājas tieši no ražotāja. Lieliem ražotājiem ir tendence izveidot tiešos kontaktus ar patērētāju, vai arī viņiem pieder savi mēbeļu pārdošanas veikali. Savukārt mazie ražotāji bieži ir spiesti izmantot mazumtirgotājus, kur gan pastāv risks zaudēt iespēju izmantot savu firmas zīmi uz saviem produktiem.

Tirgotāji iepērk mēbeles no vienas līdz trijām reizēm nedēļā, biežāk divas reizes nedēļā. Visbiežāk tie pasūta mēbeles izmantojot ražotāja izstādes zāli vai katalogus (piemēram, IKEA). Ir daži vairumtirgotāji un mazumtirgotāji, kuri veic nelielus preces uzkrājumus noliktavās. Tomēr galvenokārt mēbeles tiek pārdotas pēc pasūtījuma, kad gala patērētājs veic pasūtījumu mazumtirgotājam, kurš savukārt šo pasūtījumu nogādā ražotājam. Pēc Latvijas mēbeļu biznesa interneta mājas lapas datiem 2003. gadā ar mēbeļu tirdzniecību nodarbojās 253 uzņēmumi, kuru sadalījums pa mēbeļu veidiem dots 4.2 tabulā, ņemot vērā, ka veikali tirgo dažāda veida mēbeles. Dažādiem pakalpojumiem, tai skaitā mēbeļu remontam, specializējušies 126 uzņēmumi.

4.2.tabula

Mēbeļu tirdzniecības uzņēmumi

Mēbeļu veids	Tirdzniecības uzņēmumu skaits
Korpusa mēbeles, t. sk.:	204
- masīva koka mēbeles	76
- laminētu kokskaidu plātņu mēbeles	83
- MDF mēbeles	73
- virtuves mēbeles	159
- skolas mēbeles	103
- veikala mēbeles	69
- bāra mēbeles	70
Biroja mēbeles	159
Mīkstās mēbeles t. sk.:	157
- ādas mēbeles	80
- dīvani	10
- krēsli	8
- atpūtas stūrīši	10
- guļamistabas	13
- matračī	2
Plastmasas mēbeles	32
Metāla mēbeles	50
Dārza mēbeles	4
Pītās mēbeles	2
Antīkās mēbeles	1

Tendences un sezonālitate

Dažāda sezonālitate eksistē biroja mēbelēm un mājas mēbelēm. Biroji visbiežāk pērk mēbeles pirms jaunā gada, jo viņi vēlas iztērēt iepriekšējā gada budžetu. Vasara ir problemātiska tām Latvijas kompānijām, kuras importē mēbeles, jo šajā laika periodā Rietumeiropā samazinās ekonomiskās aktivitātes, kas savukārt rada problēmas ar pasūtījuma piegādēm. Tirgotājiem vajag arī ņemt vērā, ka mēbeles, kuras ir vairāk piemērotas vasaras mājām, vairāk tiek pirktas pavasarī. Kādu laiku atpakaļ turīgākie cilvēki pārsvarā izvēlējās bagātīgi izrotātas, pārsmalcinātas mēbeles. Pašreiz dārgas mēbeles tiek pārdotas pateicoties to kvalitātei. Otra tendence ir ka turīgie cilvēki algo speciālu dizaineri, kurš iekārto viņu birojus, dzīvokļus, mājas. Pateicoties šai cilvēku grupai tiek stimulēts ekskluzīvu mēbeļu noiets.

Iegādes garantijas

Latvijā nav izstrādāti standarti mēbeļu garantijas ilgumam. Piemēram, viens importētājs dod 5 gadu garantiju augstvērtīgas kvalitātes mēbelēm. Cits importētājs dod 6 mēnešu garantiju un

iespēju apmainīt lietoto mēbeli 2 nedēļu laikā no iegādes brīža, ja klients nav apmierināts. Tomēr vispopulārākā ir viena gada garantija.

Pasūtītā mēbele parasti tiek izgatavota un/vai piegādāta viena mēneša laikā. Aizvien populārāka kļūst mēbeļu iegāde uz līzingu. Ražotāji parasti pieprasa apmēram 50% priekšapmaksu, ja tas ir pastāvīgs klients (mazumtirgotājs vai gala patērētājs), bet pārējā samaksa tiek veikta pēc produkta izgatavošanas vai piegādes.

Piegāde

Liela nozīme ir personīgajiem kontaktiem. Tirgotāji sadarbojas ar maziem vietējiem ražotājiem, kuri ir apmierināti ar šo sadarbību. Tādējādi viņiem ir vieglāk risināt jautājumus, kas saistīti ar kvalitāti un norēķiniem. Daži importētāji gan izsakās, ka viņam ir daudz grūtāk sadarbīties ar vietējiem ražotājiem nekā ar ārzemju. Daži tirgotāji, kuriem ir ārzemju sadarbības partneri, nav apmierināti ar šo sadarbību, jo rēķini netiek nomaksāti laikā, tajā pašā laikā šo partneru prasības ir ļoti augstas.

Patērētāju rīcība

PATĒRĒTĀJU GRUPAS

Lielākie mēbeļu patērētāji Latvijā:

- biroji;
- veikali, tirdzniecības centri;
- publiskās organizācijas;
- skolas;
- restorāni, kafejnīcas, bāri;
- mājsaimniecības.

Mājsaimniecības noteikti ir lielākā grupa, kas iegādājas mājas mēbeles. Pircēju skaitu var aptuveni noteikt proporcionāli no visu iedzīvotāju pirktspējas. Mājsaimniecības visvairāk līdzekļus tērē pārtikas iegādei (48% no kopējā budžeta), dzīvokļu vai mājas uzturēšanai (15.4) un transporta izdevumiem (7.1%).

Pēc LLU studenta J. Liepiņa veiktās aptaujas (respondenti bija vecumā no 19 līdz 56 gadiem), tika minēti trīs galvenie iemesli mēbeļu iegādei :

- 1) jauna dzīvokļa iegāde vai īre;
- 2) pieaugot ģimenes locekļu skaitam, vai arī paaugoties bērniem;
- 3) konkrētā mēbele nav vairs lietojama (to nav iespējams salabot vai restaurēt).

Pārsvarā mēbeles pērk jauni cilvēki, kad viņi dabū savu atsevišķu mājokli. Tie ir ekonomiski aktīvie cilvēki, kuru mēneša ienākumi ir stipri virs vidējiem. Cilvēki galvenokārt iegādājas mēbeles ilgam laika periodam (ne mazāk par 10 gadiem).

Ģimenes jaunas mēbeles parasti iegādājas, ja ir ļoti liela nepieciešamība (piemēram, bērns ir paaudzies un viņa gulta viņam ir kļuvusi par mazu, tādēļ ir nepieciešamība iegādāties jaunu, lielāku gultu). Tikai divos gadījumos cilvēki iegādājas mēbeles bez sevišķas vajadzības, ja esošās mēbeles ir palikušas garlaicīgas un gribās kaut ko mainīt, vai ja ir vēlēšanās sekot mēbeļu modei. Pilsētu iedzīvotāji iegādājas salīdzinoši vairāk mēbeles, nekā laukos dzīvojošie.

Vairums mēbeļu pircēju interesējas par mēbeļu dizainu. Informāciju par mēbeļu dizainu cilvēki iegūst lasot dažādus katalogus un interjeru žurnālus, kā arī apmeklējot mēbeļu izstādes.

Tomēr galvenais kritērijs, vadoties pēc kura lielākā iedzīvotāju daļa iegādājas mēbeles ir **cena un otrs pēc nozīmes līdzīgs – apkalpošanas serviss**. Vairums cilvēku neizvēlas sevišķi modernas mēbeles, skaidrojot to ar jauno modeļu augstajām cenām. Šī iemesla dēļ respondentu lielākā daļa bija gatavi gaidīt līdz jaunajam produktam tiks samazināta cena. Potenciālie pircēji ir gatavi gaidīt cenu kritumu apmēram 3-4 mēnešus.

Ja ģimene ir nolēmusi iegādāties jaunu mēbeli (parasti šo lēmumi pieņem kopīgi), tad mēbeles izvēles ietekmes ir šādas:

- 1) veikalu apmeklējumi un cenu salīdzināšana;
- 2) informācija no katalogiem un mēbeļu izstādēm;
- 3) draugu un paziņu pieredze un padomi.

Cilvēkiem ir dažādi uzskati par piedāvāto mēbeļu diapazonu Latvijā. Nedaudz vairāk par pusi respondentu uzskata, ka mēbeļu piedāvājums ir pietiekams, lai apmierinātu pieprasījumu. Pārējiem respondentiem bija pretējs viedoklis. Tomēr Latvijas iedzīvotājiem iegādājoties mēbeles ir tendence izvērtēt visus faktoros: cena, pielietojums, dizains un kvalitāte. Tas ir saistīts ar esošo piedāvājumu un cilvēku ierobežotajiem līdzekļiem.

UZTICĪBA FIRMAS ZĪMEI

Patērētājiem ir tendence vairāk uzticēties Itālijā, Francijā un Somijā ražotām mēbelēm, tomēr liela daļa uzticas arī Latvijā ražotai produkcijai. Vecāka gada gājuma cilvēki piemin arī Rumānijā un Čehijā ražotās mēbeles kā labas kvalitātes mēbeles.

Tomēr firmas zīmei nav noteicošais faktors mēbeļu iegādē. Daudz svarīgāk potenciālajam pircējam ir labs dizains, laba kvalitāte un laba cena. Ja konkrētai mēbelei piemīt visas šīs īpašības, tad šī mēbele tiks iegādāta. Dotā brīdī, joprojām prioritāte tiek dota attīstīto Eiropas valstu ražojumiem.

Pircējs uzskata, ka mēbelei ir laba kvalitāte, ja šo mēbeli var lietot ne mazāk par 5 gadiem bez jebkādiem remontiem. Būtiskākais ir tas, lai mēbele būtu izgatavota no dabīga koka un nevis no kokskaidu plātnēm.

LATVIJAS PIRCĒJU ATTIEKSME PRET POLIJĀ RAŽOTAJĀM MĒBELĒM

Vienai potenciālo pircēju daļai ir negatīvs skatījums par Poliju kā par valsti, kur tiek ražoti dažādu preču nekvalitatīvi viltojumi, kas atstāj zināmu ietekmi arī uz mēbeļu ražotni. Augstāk situētie pircēji prioritāti dod vairāk attīstītās Eiropas valstīs ražotajām mēbelēm. Tomēr lielākā daļa pircēju Polijā ražotās mēbeles vērtē diezgan augstu un kopējā Latvijas pircēju attieksme pret Polijas mēbelēm visumā ir pozitīva, kā rezultātā no tās ieved visvairāk mēbeles – 29%. Respondentiem ir viedoklis, ka mēbeļu ražotne Polijā ir viena no visattīstītākajām un vecākajām ražotnēm valstī. Atsaucoties uz respondentu uzskatiem, Polijas mēbeļu kvalitāte ir paaugstinājusies beidzamajos 10 gados.

Pircēji gaida Polijas mēbeļu kvalitātes uzlabošanu, tajā pašā laikā nepalielinot cenas. Tāpat ir svarīgi kvalitātes garantijas un preču sertifikācija. Pircēji vēlas iegādāties mēbeles ar ilgu lietošanas laiku, kuras būtu paredzētas nelieliem mājokļiem. Vienīgais pieprasījums mēbeļu iepakojumam ir, lai mēbeles netiktu sabojātas transportējot.

Visi respondenti uzskatīja, ka pircējiem ir nepieciešams vairāk informācijas par Polijas mēbelēm. Respondenti vēlas redzēt vairāk mēbeļu katalogus, jo tas aizņem daudz mazāk laika nekā stundām staigāt pa mēbeļu veikaliem.

Apmēram pusi no respondentiem ir pieredze ar Polijā ražotajām mēbelēm. Atsauksmes par šo produktu ir ļoti dažādas, no galīgi negatīvām līdz ļoti pozitīvām. Tomēr negatīvā pieredze un negatīvie stereotipi netraucē iegādāties Polijā ražotās mēbeles. Galvenie punkti, kas nosaka pircēja izvēli pirkt vai nepirkt šo mēbeli ir: kvalitāte, cena un dizains. Ja pircējs ir apmierināts ar šiem trim punktiem, tad tas, ka mēbele ir ražota Polijā parasti nav šķērslis, lai pircējs neiegādātos šo preci.

LATVIJAS TIRGŪ PIEDĀVĀTO MĒBEĻU STIPRĀS UN VĀJĀS PUSES

Respondentu viedoklis ir, ka mēbelēm ir jābūt praktiskām, vieglām un izturīgām. Lai tās varētu viegli pārvadāt un pārveidot (mēbeļu daļas var tikt saliktas dažādos variantos).

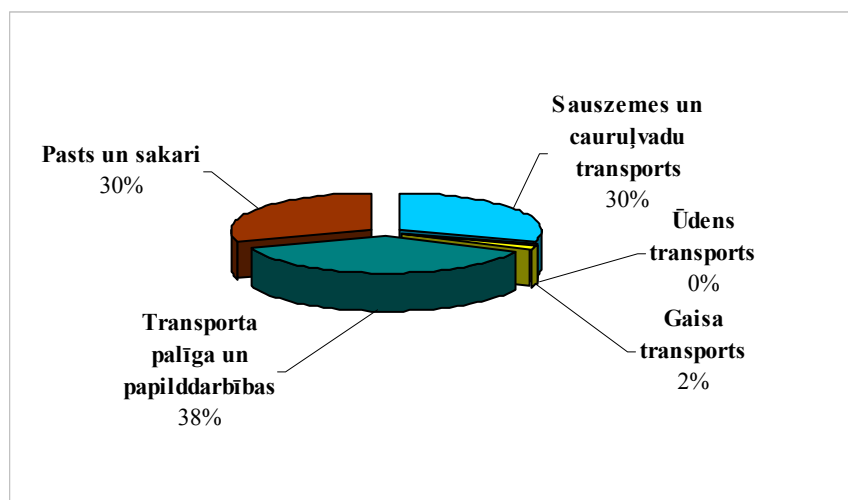
Latvijas pircēji vēlas, lai mēbeles nesalūztu jau pēc pirmās pārskrūvēšanas. Jaunāki cilvēki vēlas redzēt krāsainas, praktiskas, vienkāršas un vieglas mēbeles. Būtu noderīgi ražot mēbeles, kuras ir paredzētas konkrētai iedzīvotāju grupai (piemēram, mēbeles studentiem, jaunām ģimenēm utt.), ar konkrētu dizainu un cenu, kas atbilst pircēju vēlmēm un iespējām.

Respondenti nav apmierināti ar mīkstajām mēbelēm, kur tiek izmantoti sintētiskie materiāli. Stūra dīvāni ir lieli un nav komfortabli maziem dzīvokļiem, tie nav pietiekami daudzpusīgi. Sienas priekšmetus un koridora iekārtas vajadzētu pārdot pa atsevišķiem priekšmetiem vai modeļiem, lai pircējs varētu pats kombinēt šos priekšmetus pēc saviem ieskatiem un vēlmēm. Pircēji nav apmierināti ar cenām, kuras neatbilst produkta kvalitātei. Lielais mēbeļu piedāvājuma klāsts tiek uzskatīts kā pozitīva iezīme, tomēr daži aptaujāti bija neapmierināti, jo ir jāpatērē ļoti daudz laika, lai atrastu sev piemēroto mēbeli.

4.4. Atbalstošo un saistīto nozaru iesaids

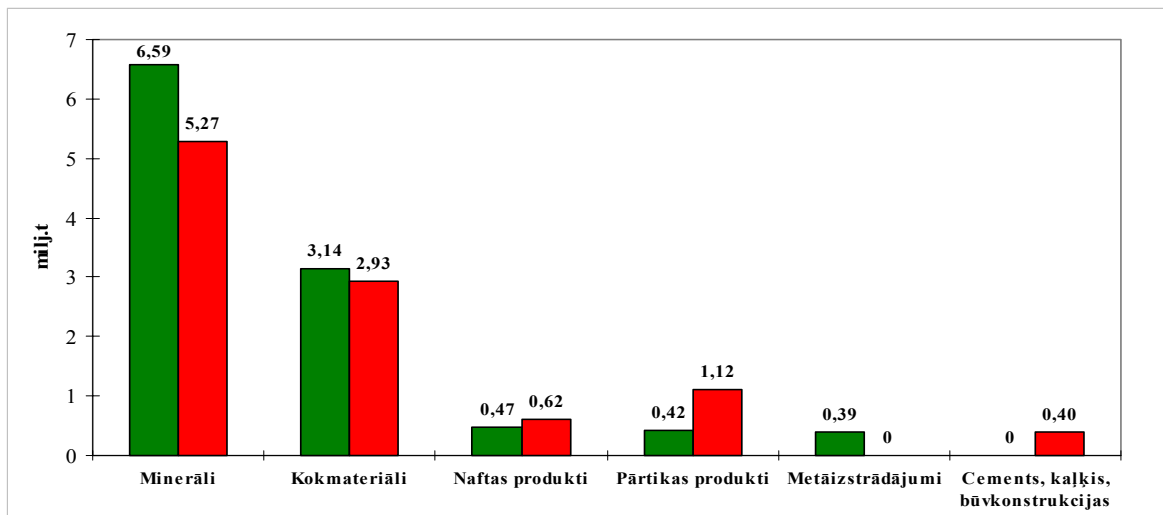
4.4.1. Transports un sakari

Transports un sakari blakus ar tirdzniecību un apstrādes rūpniecību ir svarīgākās Latvijas tautsaimniecības nozares. Gandrīz pusi no nozares apgrozījuma nodrošina transporta papilddarbības (kravu pārkraušana ostās). Nozares struktūrā lielāko vietu ieņem tieši transporta palīga un papilddarbības (4.24.att.).

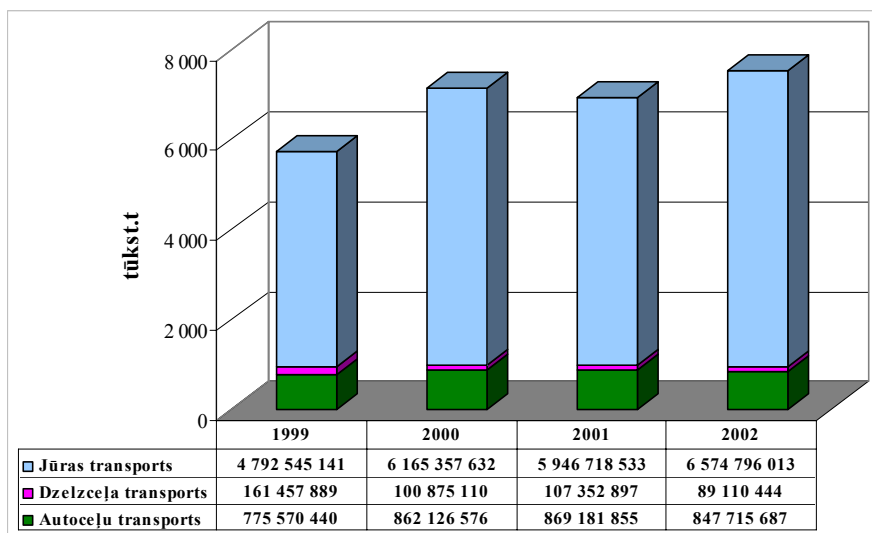
4.24.att. Transporta un sakaru nozares produkcijas izlaides struktūra 2000.gadā

Autokravu pārvadājumi ir viens no nozīmīgākajiem pārvadājumu veidiem Latvijas transporta sistēmā. Tradicionāli vairāk kā 90% kravu, rēķinot tonnās tiek pārvadātas iekšzemē, bet atlikusī daļa uz/no un ārvalstīs. No kravu veidiem otrs būtiskākais aiz būvniecībā nepieciešamiem materiāliem ir kokmateriāli, kas sastāda apmēram ceturto daļu (4.25.att.).

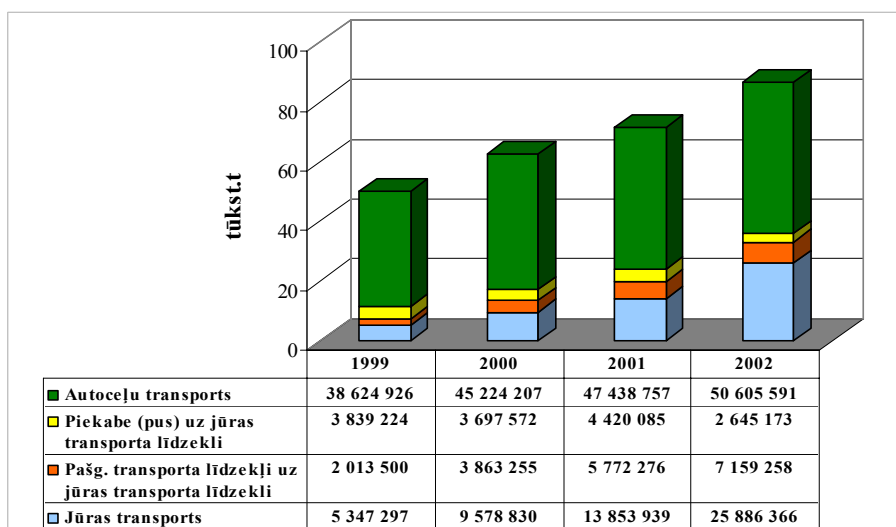

4.25.att. Svarīgākās preces iekšzemes komercpārvadājumos

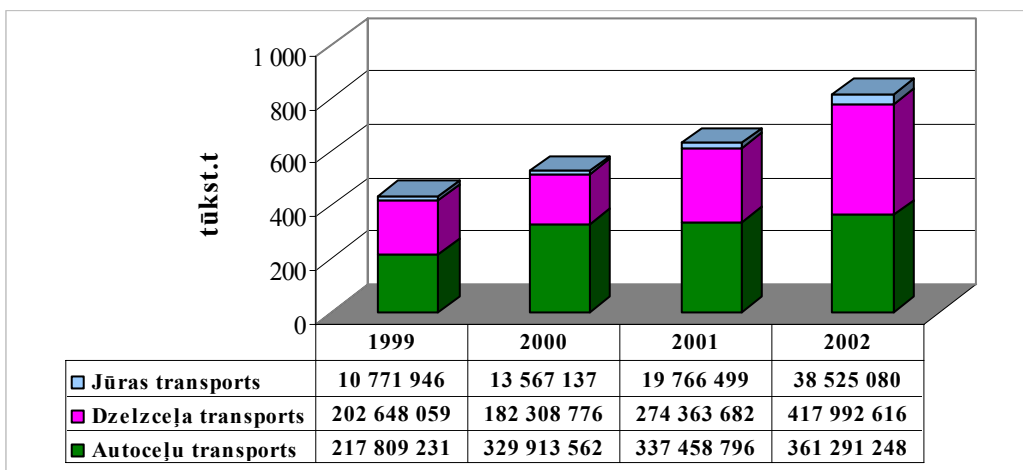
Eksporta operācijās nozīmīgākais transporta veids meža nozarei kopumā ir jūras transports, bet mēbeļu eksportā un importā – autotransports (4.26.- 4.29.att.).

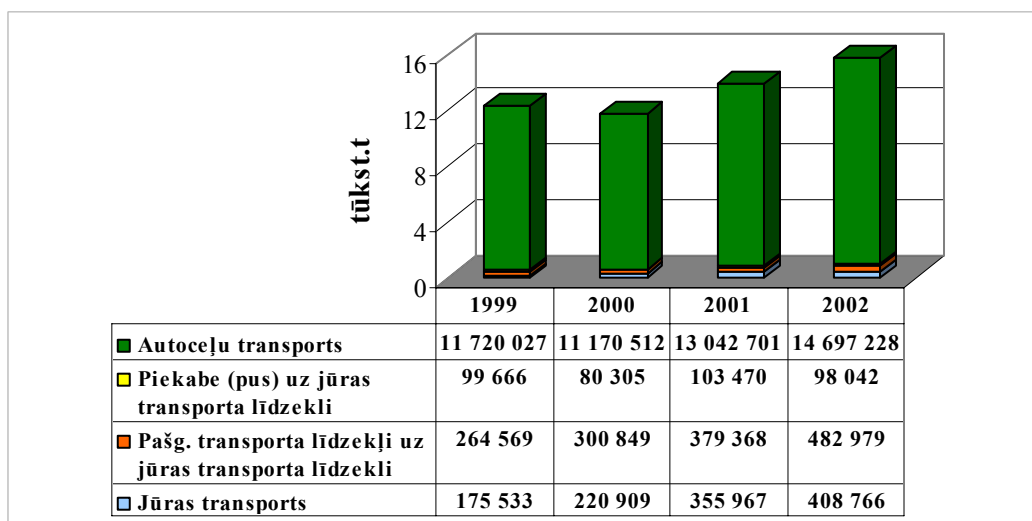
4.26.att. Transporta veidu struktūra nozares eksportā

4.27.att. Transporta veidu struktūra mēbeļu eksportā

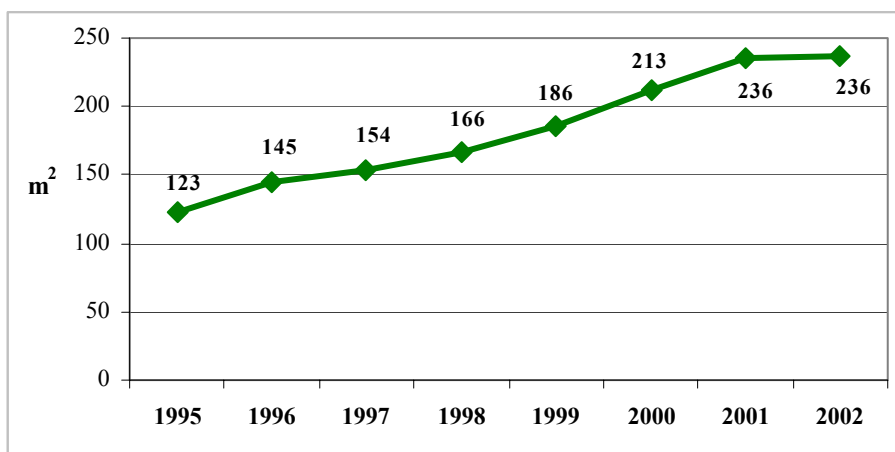
4.28.att. Transporta veidu struktūra nozares importā

4.29.att. Transporta veidu struktūra mēbeļu importā

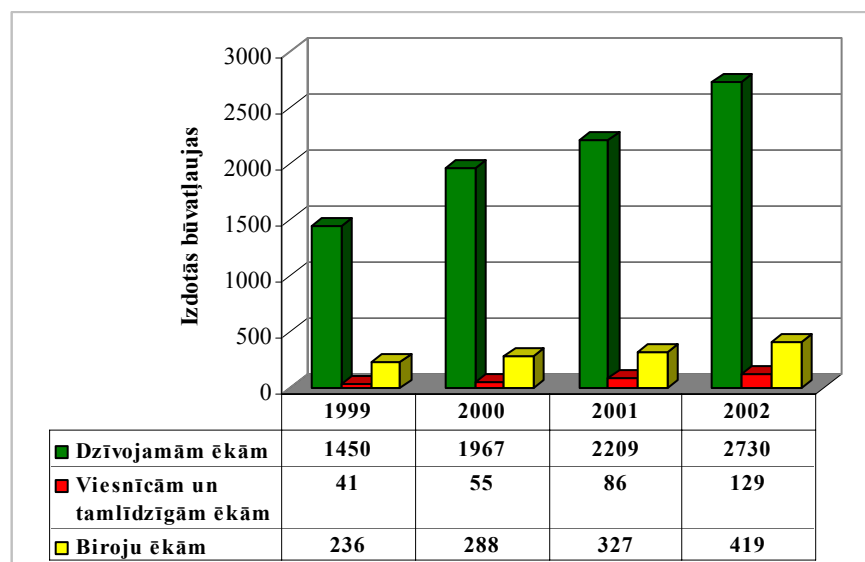
4.4.2. Būvniecība

Kaut gan pēdējos gados kopumā ir samazinājusies dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība, tomēr 2002.gadā izsniegto būvatļauju skaits ir ievērojami pieaudzis salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu un uzbūvētajās mājās gandrīz divas reizes ir palielinājusies viena dzīvokļa platība. Ja 1995.gadā tā bija 123.1m², tad 2002.gadā tā sasniedza 236.3 m² (4.30.att.).

4.30.att. Dzīvokļa platības izmaiņas uzbūvētajās dzīvojamās ēkās

Tas nozīmē, ka mēbeļu iegādē būs iespējams orientēties uz individuālo vēlmju apmierināšanu, jo jaunbūvēm vairs nav jāreķinās ar tādu platību ierobežojumu kā agrāk un nākotnē būs pieprasījums pēc iebūvētajām mēbelēm. Kaut gan tiek pārbūvēti arī esošie standartmāju dzīvokļi, tur tomēr konstruktīvu īpatnību dēļ platību ierobežojumi pastāv. Lai gan lielākā daļa no būvatļaujām ir izsniegta dzīvojamajām ēkām, tomēr vislielākais pieaugums būvatļauju izsniegumā ir viesnīcām un tamlīdzīga lietojuma ēkām, kur pieaugums ir par 50%, biroju ēkām tas ir palielinājies par 28%, bet dzīvojamām ēkām par 23% (4.31.att.).

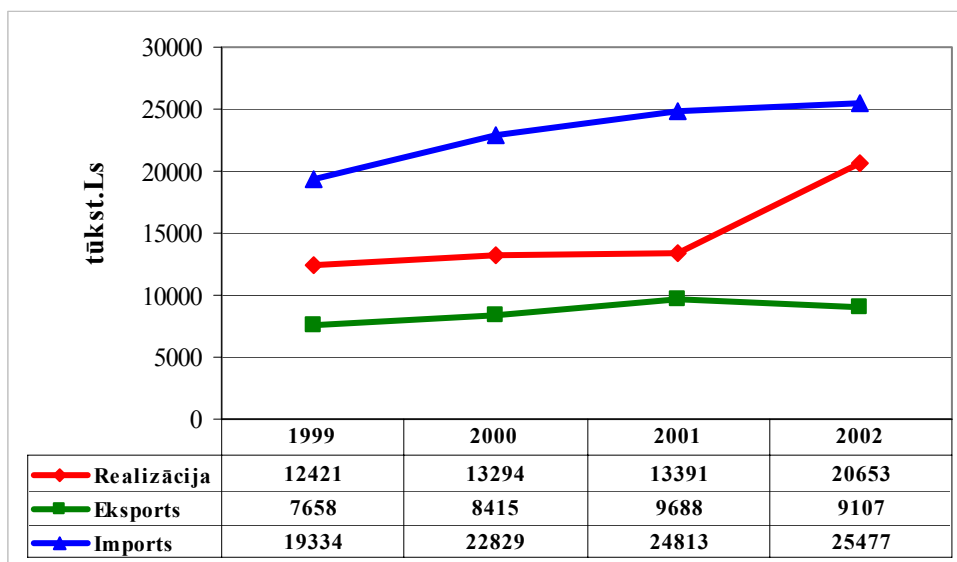

4.31.att. Izdotās būvatļaujas

Tikai ap 40% no izsniegtajām būvatļaujām, kas domātas dzīvojamām mājām, ir jaunbūves.

4.4.3. Tekstilizstrādājumu ražošana

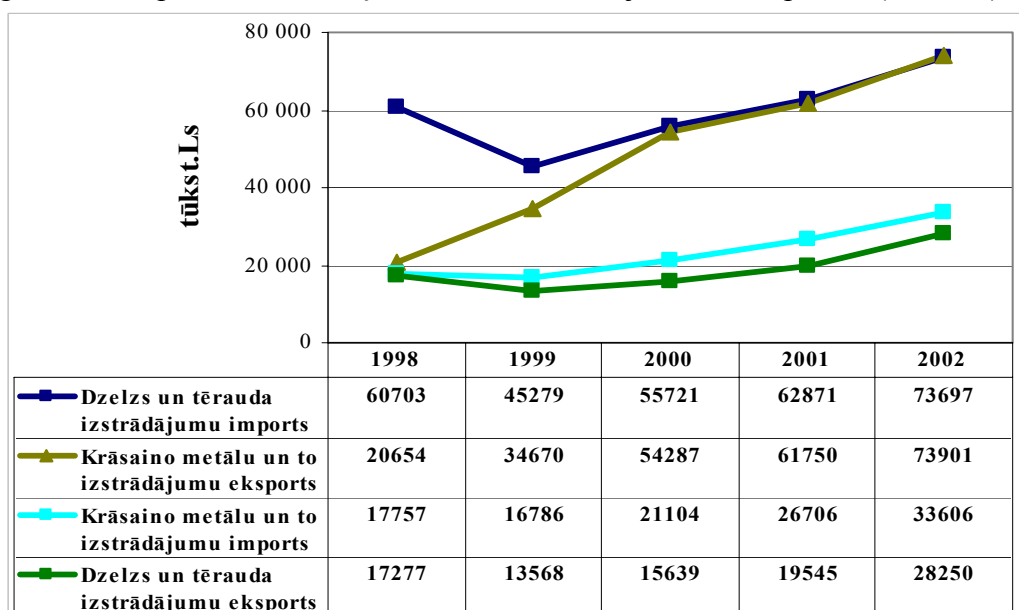
Mīksto mēbeļu apjoms kopējā Latvijā ražoto mēbeļu struktūrā ir neliels, bet pēdējos gados tam ir tendence nedaudz palielināties. Lai arī Latvijā pieaug gan tekstilizstrādājumu realizācija gan to eksports, tomēr mīksto mēbeļu ražošanā galvenokārt tiek lietoti importēti tekstilizstrādājumi ar to specifiskajām prasībām, piemēram, ugunsdrošība (4.32.att.).

4.32.att. Tekstilizstrādājumu realizācija, eksports un imports

4.4.4. Metālizstrādājumu ražošana

Lai gan Latvijā palielinās metālizstrādājumu ražošana un eksports, tomēr šie izstrādājumi lielākoties attiecas uz citiem metālizstrādājumu veidiem, kas nav piemēroti, mēbeļu furnitūrai, tāpēc galvenokārt pielietotie mēbeļu furnitūras izstrādājumi tiek importēti (4.33.att.).

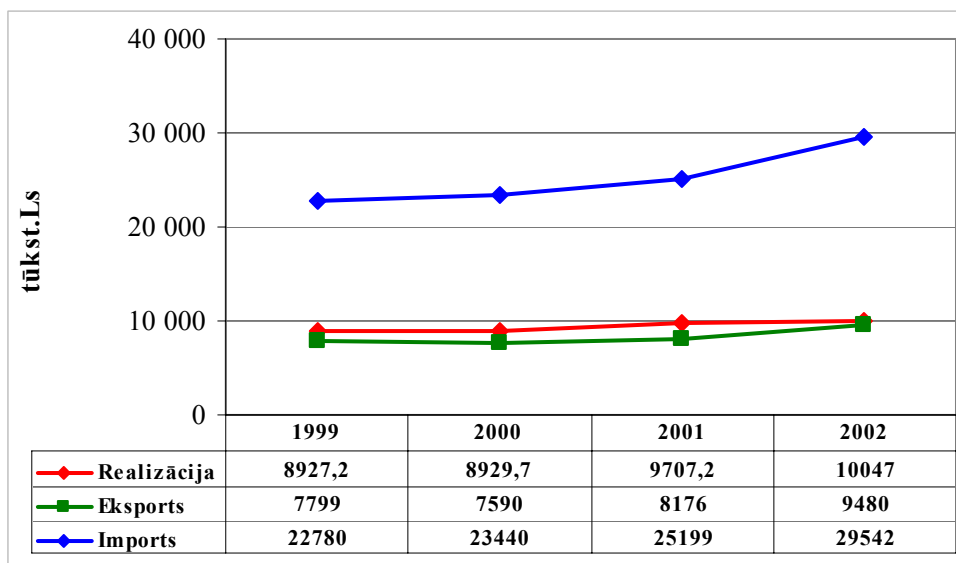

4.33.att. Metālizstrādājumu eksports un imports

Daži mēbeļu ražošanas uzņēmumi ir uzsākuši sadarbību ar metālizstrādājumu ražotājiem un šīs sadarbības rezultātā tiek ražota interesanta un lētāka furnitūra, kā importētā, kā arī mēbeļu metāla detaļas. Tomēr šis process ir tikai sākumā. Vēl jāatzīmē, ka mīksto mēbeļu ražošanā tiek izmantoti ne tikai vietējā ražojuma atsperu bloki, bet arī daudz ievesto atsperu un transformēšanas mehānismu.

4.4.5. Krāsu, laku un citu ķīmisko savienojumu ražošana

Mēbeļrūpniecībā arvien vairāk tiek pielietoti apdares un līmēšanas materiāli, kas ir mazāk kaitīgi videi. Aizvien vairāk pieaug to laku un krāsu patēriņš, kas ir disperģēti vai izšķīdināti ūdens vidē, tomēr joprojām lielākoties tiek lietotas krāsas un lakas uz sintētisko polimēru bāzes. Lai gan Latvijā ir tradīcijas un pieredze laku un krāsu, un citu organisko ķīmisko savienojumu ražošanā, kā arī eksportā, lielākoties tiek lietoti importēti materiāli (4.34.att.). Jāatzīmē, ka šodien Latvijā ir izveidota ļoti kvalitatīvu stiklu, t.sk. armēto, rūdīto – “APS” ražotne, kuras produkciju varētu izmantot mēbeļu daizaina uzlabošanai.

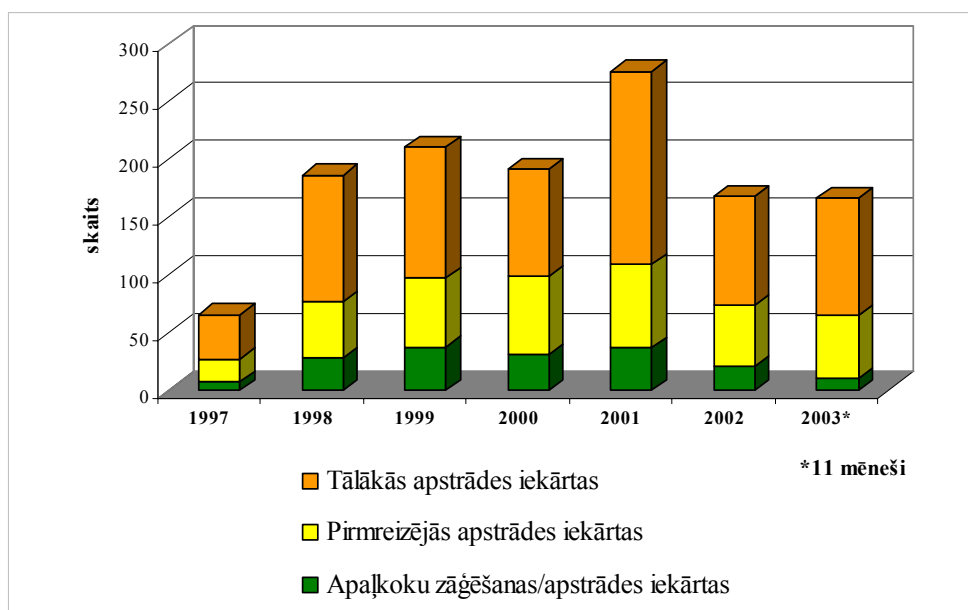

4.34.att. Krāsu un laku realizācija, eksports un imports

4.4.6. Mašīnbūve

Lai gan Latvijas kokapstrādes uzņēmumi diezgan plaši izmanto vietējo mašīnbūves uzņēmumu izgatavotās iekārtas, tās pārsvarā ir orientētas uz apaļkoku sazāģēšanas un zāģmateriālu žāvēšanas procesu veikšanu. Dažos kokapstrādes uzņēmumos ir izveidotas ražotnes, kas izgatavo

specifiskas iekārtas savu iekšējo vajadzību nodrošināšanai. Mēbeļu ražošanā pārsvarā tiek izmantotas importētas iekārtas (4.35.att.)

4.35.att. Ievesto iekārtu raksturs

4.5. Uzņēmumu stratēģija, struktūra un konkurence, aptaujas rezultāti

Darba izstrādes gaitā tika apsekoti vairāk kā 20 lielākie mēbeļu un to detaļu ražotāji Latvijā, kā arī pārrunātas un analizētas to problēmas. Sakarā ar to tika analizēta uzņēmumu stratēģija, struktūra un iespējamā konkurence. Jāatzīme, ka lielākai daļai apmeklēto uzņēmumu nav formulēta uzņēmuma stratēģija, ir tikai operatīvā plānošana. Uzņēmumus var iedalīt vairākās grupās:

1.grupa - viena vai vairāku vietējo īpašnieku uzņēmumi;

2.grupa - uzņēmumi ar daļēju ārzemju kapitālu;

3.grupa - uzņēmumi ar pilnīgu ārzemju kapitālu.

3.grupas uzņēmumiem stratēģiju un struktūru nosaka ārzemju īpašnieks, kas reizē ir arī mēbeļu tirgotājs vai komplektētājs. Šie uzņēmumi ražo mēbeles pēc ārzemju dizaineru projektiem un prasībām. Ārzemēs ir arī marketinga nodaļas. Mūsu valstij no šiem uzņēmumiem ieguvums ir tas, ka tiek nodarbināti mūsu speciālisti un strādnieki, maksāti nodokļi, izmantotas vietējās izejvielas, iekārtas, celtnes. Kaut gan visa peļņa aiziet uz ārzemēm, daļa no tās atgriežas uzņēmumā kā investīcijas.

2.grupas uzņēmumos viss ir atkarīgs no īpašuma procentuālajām attiecībām:

- ja tie ir virs 50% - tie ir līdzīgi trešās grupas uzņēmumiem ar visām tam izrietošajām sekām,
- ja mazāk par 50%, tad ārzemju īpašnieki piegādā mēbeļu dizainu, pārdošanas līgumus, kā arī patur lielāko daļu no peļņas.

1.grupas uzņēmumiem ir vairākas grūtības ar:

- mēbeļu dizainu;
- apgrozības līdzekļu trūkumu;
- mēbeļu pārdošanu un tirgus iekarošanu.

Kā parasti šo uzņēmumu vadītājiem ir vājas zināšanas par to kā funkcionē tirgus ekonomika un, kā vadīt uzņēmumu tirgus apstākļos. Tiem ir ļoti vienkārša uzņēmuma pārvaldes struktūra un tie lielākoties sadarbojas ar vienu ārzemju partneri, kas iztirgo uzņēmuma produkciju un tādējādi ir pilnīgi atkarīgi no ārzemju partnera gan pasūtījuma, gan cenu, gan daudzuma ziņā.

Visu šo grupu uzņēmumi mēbeles eksportē, tāpēc nenodarbojas ar individuālajiem pasūtījumiem un vietējā tirgus apmierināšanu, tikai tas, kas paliek pāri pie komplektācijas vai neatbilst pasūtītāja prasībām. Šie uzņēmumi baidās patreizējā situācijā kaut ko mainīt vai būtiski uzlabot. Konkurence šiem uzņēmumiem lielākoties veidojas jau plašajos ārzemju tirgos, kas nav līdzīga iekšzemes konkurencei. Mazākie uzņēmumi no pirmās grupas tad arī savu produkciju piegādā vietējam tirgum un strādā pēc individuālajiem pasūtījumiem, ko ātri izpilda. Šiem uzņēmumiem ir grūti konkurēt ar ārzemju lētajām mēbelēm, ko ražo lielās sērijās jau labi aprobētus modeļus un cīnīties par pasūtījumu iegūšanu no budžeta organizētajos tenderos, kuros vēl ir daudz korupcijas un nav veselīgas konkurences.

Menedžments, informācijas infrastruktūra un kompetence

90.gados pēc ekonomikas plānveidīgās sistēmas sabrukuma un tirgus, kā galvenā regulējošā spēka iestāšanos, lielākai daļai mūsu uzņēmumu vadītājiem un galvenajiem speciālistiem bija ļoti vājas zināšanas menedžmentā un tirgus apzināšanā. Tāpēc bija vērojams tik liels mēbeļu rūpniecības kritums. Mēbeļu tirgus ir daudz sarežģītāks, ar lielākām prasībām un iziet tieši pie patērētāja. Vienlaikus bija jāapgūst mēbeļu menedžments, jauni mēbeļu tirgi, jaunas dizaina organizācijas formas u.c. Ne visiem tas izdevās. Arī ne visiem uzņēmējiem bija attiecīgā izglītība, bija jāpārvar lielas grūtības. Šodien jau daudziem vadītājiem ir pieredze, izglītības līmenis un zināšanas. Bet lielākai daļai uzņēmēju menedžments ir tēmēts tikai uz vienu tirgu, uz vienu mēbeļu pasūtītāju – noņēmēju. Šis moments mūsu mēbeļu ražotājiem ir liels risks, kas drīz vien uzņēmumu var novest pie bankrota. Vēlams sadarboties ne mazāk kā 2 un vairāku mēbeļu

noņēmējiem. Te varētu palīdzēt Latvijas Attīstības aģentūra un asociācija “Latvijas mēbeles”, organizējot mārketinga pasākumus ārvalstīs.

Latvijā speciāla laikraksta vai žurnāla par mēbelēm nav. Tēma lielākoties tiek atspoguļota mēnešavīzē “Lietaskoks”, žurnālā “Baltijas Koks”, avīzē “Dienas Bizness” un žurnālos, kuri saistīti ar māju būvniecību un iekārtošanu. Uzņēmēji nepasūta arī žurnālu “EUWID – Mēbeles”. Operatīvai informācijai būtu nepieciešams nedēļas laikraksts, kas būtu pieejams arī internetā. Te varētu būt arī piedāvāti jauni pasūtījumi.

Uzņēmuma vadītāja un viņa komandas kompetence ir kā spogulis uzņēmuma darbībai un peļņas gūšanai. Teiktais sevišķi attiecas uz uzņēmumiem ar vietējo kapitālu, mazāk ar ārzemju kapitālu, jo parasti īpašnieki paši tirgo mēbeles un saņem peļņu.

Aptaujas rezultāti

Lai labāk varētu izvērtēt uzņēmumu konkurētspēju priekšrocības, apsekojot uzņēmumus tika veikta arī šo uzņēmumu vadītāju aptauja un iegūtie rezultāti ir apkopoti 4.3.tabulā un atspoguļoti 64.pielikumā.

4.3.tabula

Galvenās uzņēmumu konkurētspējas priekšrocības (uzņēmumu vadītāju pašnovērtējums 5 ballu sistēmā)

	Punkti
1. Zemas darbaspēka izmaksas	3,26
2. Augsti kvalificēts darbaspēks	3,48
3. Augsti attīstītas tehnoloģijas	3,28
4. Jaunas un modernas iekārtas	3,64
5. Tehnoloģijām atbilstošas iekārtas	3,95
6. Zemas iekārtu ekspluatācijas izmaksas	3,57
7. Iespējas izmantot lētas izejvielas	3,07
8. Tirgus/klientu zināšana	4,08
9. Ieviesta kvalitātes nodrošināšanas sistēma	2,95
Vidējais pašnovērtējums	3,47

Gandrīz visas priekšrocības uzņēmumu vadītāji piecu ballu sistēmā ir novērtējuši pozitīvi, izņemot kvalitātes nodrošināšanas sistēmas ieviešanu – tur 2,95 balles. Te būtu vēl daudz

jāpiestrādā. Interesanti atzīmēt, ka visvairāk ballu tika piešķirts “tirgus / klientu zināšanai” – 4,08, tas pēc mūsu domām liecina par to, ka varbūt nav izprasts prasītais vai arī vadītāji ir augstās domās par savu konkurētspēju. Īstenībā lielākoties uzņēmumi strādā uz vienu vai diviem pasūtītājiem, kas protams nākotnē ir jāpaplašina. Augsti ir novērtēta priekšrocība “tehnoloģijām atbilstošas iekārtas” – 3,95 balles, kas arī īstenībā ir, izņemot apdares iecirkņus, kuri būtu jāpilnveido.

Par mēbeļu apdari

Mēbeļu ražotāji pašlaik nepievērš lielu vērību mēbeļu virsmu apdarei. Šodien daudziem trūkstot ekonomisku tehnoloģiju un iekārtu. Pašlaik tikai dažās ražotnēs ir lakas uzlejamas mašīnas un veltni, bet lielākoties visur virsmas tiek apdarītas ar pulverizācijas paņēmieni, kuram ir vairāki būtiski trūkumi – lieli lakas iztvaikojumi un ne visur sasniedzama labākā kvalitāte. Ieejot Eiropā vēl lielāka vērība tiks pievērsta izmešu deklarēšanai un tai sekojoša papildus nodokļu uzlikšana, ko paši ar nemākulīgu darbošanos būs izsaukuši.

Tāpēc krēslu un bērnu mēbeļu apdarē, ko Latvijā plaši ražo, speciālisti iesaka izmantot lakošanu elektrostatiskajā laukā, bet vairogu detaļu ražošanā – veltnu paņēmieni ar sekojošu UV sildīšanu un slīpēšanu, iekļaujot agregātus vienā plūsmas līnijā un nodrošinot labu kaitīgo iztvaikojumu nosūkšanu. Lai mazāk būtu kaitīgo vielu izdalīšanās, ieteicams izmantot ūdens lakas un lakas ar 100% sausnes saturu. Apdares iecirkņu ierīkošana ir dārga un visi agregāti ir ar lielu jaudu, kas mazajiem uzņēmumiem nav iespējami, tāpēc ir priekšlikumi izmantot vidējo un lielo uzņēmumu virsmu apdares pakalpojumus, vai arī veidot apdares kopuzņēmumus, kur varētu iekārtot vismodernākos apdares paņēmienus. Konkurences spēju stiprināšanai steidzīgi būtu jāiekārto un jāapgūst spoguļspožu virsmu apdare, kā tas agrāk bija iespējams ar poliesteru lakām. Tādas virsmas ražo itāļi un ir pieprasījums tirgū. Firmām būtu jāiepērk šādi apdares iecirkņi ar mašīnēriju apdares tehnoloģiju un pielietojamiem materiāliem. Šāda apdare ir pieprasīta galda bufešu, sekciju, naktsskapīšu u.c. virsmām, kuras aktīvi tiek ekspluatētas. Apsveicama arī šķīdinātāju un apdares laku ražošana Latvijā, piemēram Liepājas firma “K.S.plus”, kura paplašina savu asortimentu. Mēbeļu ražotājiem vajadzēt atjaunot agrāko sadarbību ar laku un krāsu rūpnīcu, kurai arī ir labi sasniegumi.

Līdzīgi apdares iecirkņiem būtu veidojami arī mēbeļu vairogu finierēšanas iecirkņi, kur varētu izmantot modernas finierēšanas līnijas, membrānu un vakuma preses, “postformisma” tehnoloģijas maliņu aplīmēšanai utt. Varbūt tādus iecirkņus var ieteikt veidot Rīgas finieru fabrikai, kurā jau ir drāzto finieru savilkšanas iecirknis; daļēji tāds sāk veidoties pie drāzto finieru ražotnes “Pakavs”. Vēlams šiem uzņēmumiem attīstīties arī dažādos Latvijas reģionos.

5. RAŽOJUMU KVALITĀTES PRASĪBAS UN CITI STANDARTI

Pagaidām Latvijas mēbeļrūpniecībā visumā nav ieviestas ES kvalitātes prasības un standarti. Esošais stāvoklis ir šāds - uzņēmumi strādā vai nu izmantojot veco PSRS standartu {GOSTu) vai nu atkarībā no pasūtītāja pieprasījuma. Tas apdraud mēbeļu lietotāju veselību un apgrūtina uzņēmēju darbību. Tā kā lielākā Latvijā saražoto mēbeļu daļa atrod patērētāju Eiropas Savienības valstīs, rodas reāla nepieciešamība ieviest ES pieņemtās kvalitātes prasības un standartus. Tas ar laiku noteikti uzlabos mūsu uzņēmumu darbību un saglabās daudzu cilvēku veselību. Lai saglabātu konkurētspēju, Latvijas uzņēmumiem nepieciešamas lielas investīcijas, lai tie būtu spējīgi ieviest normētās kvalitātes prasības.

Šodien Eiropas Savienības standarti (LVS EN) ir atrodam **Latvijas standartā** bibliotēkā Rīgā. Standartu ir daudz, šodien viens standarts - tās ir daudzas lapas, pagaidām diemžēl tikai angļu vai vācu valodā. Standartus var mierīgi apskatīt vai izlasīt bezmaksas, kopēt standartus aizliegts, tos var tikai nopirkt par naudu.

Standarti, kuri attiecas uz mēbelēm ir šādi:

Vispārīgās prasības mēbeļu drošībai un funkcionalitātei

Ir mēbeļu izmērus reglamentējoši standarti, kuros var atrast pārbaužu metodes drošu un funkcionālu izmēru noteikšanai, mērīšanas metodes un ieteicamās pārbaudes. Vispārīgās drošības prasības, drošības prasības stiprinājumiem, pielietojamas pārbaudes metodes un pārbaudījumiem nepieciešamā aparatūra, pielietošanas noteikumi.

Mehāniskās izturības un drošības testi

Drošības testi un to metodes mehāniskās izturības pārbaudījumiem, stiprības, izturības un stabilitātes noteikšana, nolaišanas mehānismu izturības noteikšana. Nepieciešamās aparatūras apraksts, pielietošanas noteikumi.

Mehāniskās izturības un drošības prasības

Mehāniskās un uzbūves drošības prasības, paraugu ņemšanas metodes, darba virsmu drošības prasības.

Virsmu apdares noturības prasības un testi

Virsmas noturības novērtējums šķīdumā pie pazeminātas temperatūras, pie paaugstinātas temperatūras, pie normāla un paaugstināta mitruma.

Ugunsdrošības prasības un testi

Mēbeļu aizdegšanās novērtējums, aizdegšanās avoti (gruzdoša cigarete, sērkokļu liesmas ekvivalents)

Mēbeles tiek sadalītas pa grupām pēc lietošanas vides:

- Biroja mēbeles
- Āra mēbeles
- Mājas mēbeles
- Mēbeles (dažādas)
- Virtuves mēbeles
- Bērnu aprūpes priekšmeti

Atsevišķi tiek izdalītas citas grupas

- Ritentiņi un riteņi (priekš mēbelēm)
- Zīdaiņu pārgērbšanas galdiņi mājāsaimniecībai
- Regulējamās gultas personām ar funkcionāliem traucējumiem
- Mēbeļu stikls
- Laboratoriju darba galdi
- Mazbērnu sētiņas dzīvojamās telpas

Katrā standartu grupā ir norādīta mēbeļu grupa (piem. biroja mēbeles), apakšgrupa (biroja darba galdi) un standarta nepieciešamība un pielietojums – piemēram, izmēru noteikšana vai drošības prasības. Ir dots pārbaudījumu saraksts, pārbaudījumiem nepieciešamās aparatūras saraksts, pārbaudījumu procedūru apraksts un dati, kuriem mēbelēm jāatbilst.

Standartos var atrast visas Latvijā un Eiropas Savienībā mēbelēm izvirzītas prasības, kuras jāzina mēbeļu ražotājam. Tas ir:

- Attiecībā uz izmēriem - mēbeļu izmēru noteikšana, funkcionālu izmēru noteikšana, koordinējošie izmēri, pārbaudījumiem nepieciešamā aparatūra. Standartos aprakstīts un zīmējumos parādīts kā var pārbaudīt mēbeļu izmēru atbilstību drošības prasībām un kādas ir tās prasības.
- Drošības prasības un visdažādākās pārbaudes metodes.

- Vēl var minēt konkrētas prasības izvirzītas konkrētām mēbelēm, mērīšanas metodes, dažādas pārbaudes, lai ražotājs būtu pārliecināts, ka viņa ražotās mēbeles tiešām atbilst visām prasībām un tālāk nesagādās problēmas gan patērētājiem, gan viņam pašam.
- Stiprības, noturības un ilgizturības prasības un pārbaudes metodes mēbelēm un atsevišķiem mēbeļu elementiem.
- Konstrukciju noturības un mehāniskās prasības.
- Atsevišķi izdalītas prasības mēbeļu virsmām, - piemēram, virsmas noturības novērtējums.
- Ugunsdrošības prasības un pārbaudes metodes tapsētām mēbelēm un matračiem, piemēram, aizdegšanās novērtējums atkarībā no aizdegšanās avotiem.

Mēbeļu ražotājs var atrast visu pārbaudījumiem nepieciešamo aparatūras sarakstu, var izpētīt pārbaudes gaitu, pārbaudīt mēbeles un salīdzināt iegūtos rezultātus ar dotajiem - ar tiem, kuriem jābūt. Vārdu sakot - ražotājs var uzzināt vai nesalūzīs viņa ražotas mēbeles, vai izturēs noteiktas ārējas vides apstākļus un citu ietekmi, cik drošas mēbeles ir un kādām tām jābūt.

Neskatoties uz to, ka pārbaudījumiem nepieciešamo aparatūru var nopirkt, tā maksā lielu naudu un Latvijā praktiski nav laboratoriju, kuras varētu atļauties iegādāties šīs iekārtas, iegūt tiesības pārbaudījumiem un sertifikātu izdošanai. Praktiski ražotājs var iepazīties ar standartiem, var ražot produkciju ņemot vērā drošības prasības (konkrēti izmēri, biezums, garums utt.), bet pārbaudīt savu produkciju Latvijā pagaidām iespēju nav.

Latvijas Lauksaimniecības universitātē jaunveidojamā Zināšanu centrā pie Kokapstrādes katedras veidos pārbaudes laboratoriju, bet tas prasīs lielas investīcijas. Standartu ieviešana tā ir mūsu - gan uzņēmēju, gan ražotāju, gan patērētāju, tāpēc visas valsts, valdības un visu cilvēku kopēja problēma, un kamēr mēs neapzināmies, ka tomēr jābūt noteiktai kvalitātei, stabilitātei un drošībai, mēs nevarēsim sekmīgi konkurēt mēbeļu tirgos.

6. NOZARES DARBĪBU REGULĒJOŠIE NOTEIKUMI UN VIDES PRASĪBAS

Mēbeļu ražošanas uzņēmumi no visām kokapstrādes apakšnozarēm ir ar visdažādāko kaitīgo vielu izdalīšanos: tie ir slīpputekļi no koksnes, formaldehīda tvaiki no līmēm un sveķiem, šķīdinātāju tvaiki no lakām un krāsām. Gandrīz visi mēbeļu un to detaļu ražojošie uzņēmumi siltumu iegūst sadedzinot savus ražošanas atkritumus un starp tiem it sevišķi kaitīgu saplākšņu, plātņu un līmēto sagatavju atgriezumus un lakoto detaļu brāķi, kurus parasti sadedzina vakara un naksts stundās. Sadedzinot koksnes atliekas, jārūpējas arī par kurināmā regulāru padevi kurtuvē un pilnīgu to sadegšanu, lai neradītu pēkšņi no dūmeņiem izvirdušus melnus dūmus. Tāpēc saistošie ES dokumenti un normas mums būs obligāti. Šodien vēl nav skaidrs kāds būs PVN darbības zona un noteikumi.

Mēbeļrupniecības darbību speciāli noteikumi un prasības nereglamentē. Tomēr tai ir saistoši visi LR likumdošanas akti, kas attiecas uz darba un apkārtējās vides aizsardzību. Latvijā esošā likumdošana **visumā ir harmonizēta ar attiecīgiem ES likumdošanas aktiem**, kuru prasības tajā ir ietvertas. Tomēr, atsevišķu nianšu dēļ, lietderīga ir to kompleksa caurskatīšana.

Sākot ar 2004 gada maiju perspektīvos attīstības virzienus būtiski var ietekmēt dažādu pasākumu realizēšana, kas saistīti ar ES likumdošanas aktu un attiecīgi harmonizēto Latvijas normatīvo dokumentu saistošo prasību obligāto ievērošanu Latvijai iestājoties ES. Uzņēmuma funkcionēšana un tehniskās attīstības pasākumu realizēšana ir saistīta ar izmaksām, kuru vērtība savukārt var iespaidot tehniskai attīstībai nepieciešamo investīciju apjomu un gala rezultātā pat kopējās attīstības stratēģisko virzienu. Tāpēc lietderīgi izdarīt obligāto prasību ieviešanas iespējamo izmaksu aprēķinu, kura izpildes gaitā veicami šādi galvenie pasākumi:

- informatīvā nodrošinājuma veidošana, kas saistīta ar ES likumdošanas aktu, kā arī jebkuru citu saistošu dokumentu tiešās ietekmes noteikšanu, Latvijai ieejot ES sastāvā,
- tehnisko un citu priekšlikumu izvēle un izmaksu noskaidrošana, kas saistītas ar nepieciešamību ievērot ES prasības,
- izdevumu izmaksu aprēķins ievērojot ES un Latvijas likumdošanas prasību izpildīšanu,
- izdevumu daļas kompensēšana, kas saistīta ar projektu realizēšanu piedaloties ES izdalīto strukturālo fondu apgūšanā,
- investīciju plāna sastādīšana likumdošanā paredzēto pasākumu realizēšanas nodrošināšanai,

- tehnisko priekšlikumu analīze par esošo tehnoloģiju pilnveidošanu, ražošanas pārstrukturizēšanu vai jaunu produkcijas veidu ražošanas organizēšanu, ievērojot ražošanas pielāgošanu ES prasībām,
- lēmumu pieņemšana par uzņēmuma darbības virzieniem,
- konkrētu investīciju pasākumu plānu sastādīšana, kas saistīti ar uzņēmuma tehnisko attīstību ievērojot visas ES prasības.

Uzņēmumu darbības sakārtošanai piedāvājam galvenos LR un ES likumdošanas aktus par darba un vides aizsardzību, kas doti 72. un 73.pielikumā.

7. MĒBEĻU DIZAINA RAKSTUROJUMS

Mēbeļu dizains Latvijā ir attīstījies ar mainīgām sekmēm. Ir bijuši spoži risinājumi ar mēbelēm un interjeru, iekārtojot prestižas valsts un sabiedriskās ēkas, restorānus u.c., ir bijusi arī stagnācija, it sevišķi 90.gados. Latvijas mēbeļu ražotājiem pēc Padomju Savienības sabrukuma, kur mēbeļu dizainu noteica galvenokārt neprofesionāli mēbeļu prečziņi un arhitektiem bija grūti izvirzīt savus projektus līdz masveida ražošanai, jo bremsēja arī uzņēmumu vadītāji, bija jāizšķiras – kādu ceļu iet tālāk. Sakarā ar to, ka apmēram 60% no Latvijas mēbelēm tika sūtītas uz austrumiem, kur prasības bija tikai, ka mēbelei jābūt tumšai un tās virsmai jāspīd. Ļoti iecienītas bija tā saucamās “sienas” – tās ir ļoti augstas sekciju mēbeles pa visu sienu. Sociālisma laikā apmēram 10% no mēbeļu apjoma eksportēja uz Rietumiem, kuras izgatavoja pēc ārzemju dizaina un prasībām. Mēbeļu arhitekti un interjeristi strādāja pēc individuālajiem pasūtījumiem, iekārtojot viesnīcas, administratīvās ēkas, kafejnīcas, bārus un somu pirtis.

Jāatzīmē, ka 80. – 90.gados Latvijā izveidojās vesela jaunu, talantīgu dizaineru plejāde, kuru skola bija “Gauja”, kas jau labi sen parādījās pie rūpniecisko kolekciju projektēšanas. Bet 90.gadu sākumā pasūtījumu trūkumu dēļ šī iestāde pazuda, jo dizaineri pārkvalificējās par interjeristiem, bet vecie pieredes bagātie aizgāja pensijā. Šodien pieļautā dizaina stagnācija ir jāpārvar un jāattīsta tālāk. Daudzas firmas pašreiz izlīdzas ar ārzemju dizaineru darbiem un palīdzību, kuri nonāk pie mūsu mēbeļu ražotājiem caur mēbeļu tirgotājiem un pasūtītājiem.

Kā vienus no nedaudzajiem, kas ir apzinājušies dizaina elementa nozīmi sava uzņēmuma tālākā attīstībā un sākuši tajā investēt līdzekļus var minēt SIA Malteks, SIA SĀGA, *SIA Baltic Furniture Design Factory (BFDF)*, kur jau pēc ārzemju un vietējo dizaineru sadarbības veidojas jauni interesanti produkti. Viens no BFDF krēsļi “Flow” izstādē „Mēbeles 2003” ieguva arī galveno balvu “Grand Prix”. Īpaši izceļami ir tie uzņēmumi, kā piemēram, SIA OAK, SIA Twiga, kuru sadarbībā ar Latvijas dizaineriem radītie produkti eksporta tirgū jau tiek pārdoti zem latviešu dizaineru vārda/preču zīmes. Veicot jau iepriekš minēto uzņēmumu aptauju vairāki uzņēmumi informēja, ka tuvākā laikā plāno uzsākt ražot un tirgū piedāvāt pašu izstrādātas mēbeļu kolekcijas, atzīstot ka arvien pieaugot ražošanas izmaksām tiem būs grūti konkurēt globālajā tirgū strādājot tikai kā pasūtījumu izpildītājam.

Būtiskas izmaiņas pašreizējā situācijā varētu ienest pašlaik asociācijas „Latvijas Mēbeles” vadībā, sadarbībā ar Latvijas Viegslas rūpniecības uzņēmumu asociāciju, Latvijas Mašīnbūves un metālapstrādes uzņēmēju asociāciju, Latvijas Universitāti, Latvijas Mākslas akadēmiju un Rīgas

Tehnisko Universitāti, topošais Dizaina inkubatora projekts. Projekta pamatuzdevums ir dizaina "jaudas" attīstība un komercializācija Latvijā, caur augstskolu, uzņēmēju un dizaina profesionāļu savstarpēju sadarbību, kā rezultātā tiktu sekmēti šādi procesi:

- 1) izglītības un pētniecības stiprināšana Latvijā ar dizainu saistītajās jomās;
- 2) jaunu starptautiski konkurētspējīgu produktu un preču zīmju attīstība;
- 3) jaunas starptautiski atzītu Latvijas dizaineru paaudzes attīstība;
- 4) jaunu starptautiski atzītu dizaina firmu izveide, kas bāzētas Latvijā;
- 5) regulāras formālas un neformālas komunikācijas izveide starp augstskolām, uzņēmējiem un dizaineriem;
- 6) ar dizainu saistītu konsultāciju pakalpojumu (tirgus izpēte, dizaina vadība, dizaina stratēģija) attīstība Latvijā.

Inkubatora izveidošanai un tā pastāvēšanas pirmajiem 2 darbības gadiem tiek plānots piesaistīt līdzfinansējumu no ES Strukturāliem fondiem un valsts budžeta paredzot ka tas pakāpeniski pāriet uz pašfinansēšanās principiem.

Tāpat nākošā gadā laikā ar Dānijas valdības finansiālu atbalstu ir paredzēts sagatavot padziļinātu pētījumu par dizaina attīstību Latvijā, lai apzinātu tā eventuālos attīstības virzienus.

8. VEIKSMĪGU ĀRVALSTU INVESTĪCIJU UN EKSPORTA PIEMĒRI

Uzņēmumi ar ārzemju kapitālu

Raksturīgi, ka šie uzņēmumi mēbeļu dizainu, realizāciju un galveno peļņas daļu patur savās rokās. Ražotnēs investē katrs pēc saviem ieskatiem un iespējām. Labi sakārtotas visas materiālu un algu apmaksas, protams vadoties pēc apstākļiem. Uzņēmumus vada latviešu izcelsmes izpilddirektori, kurus stingri kontrolē īpašnieki.

Uzņēmumi ar daļēju ārzemju kapitālu

Parasti investētājs uzņemas daļēju mēbeļu dizaina piedāvāšanu un gatavās produkcijas tirgošanu. Šeit investoriem ir iespējas slēpt daļu no pārdošanas ieņēmumiem. Nākošie ieguldījumi tiek uzmanīgi izvērtēti, lai neizmainītos pirmatnējās īpašumu attiecības. Atkarībā no attiecībām, ir pilnīgi atkarīgas šādu uzņēmumu veiksmes un ilglaicīga darbība.

Kā veiksmīgāko piemēru ārvalstu investīciju jomā mēbeļrūpniecībā varētu minēt SIA “Troll Nursery”, kas atrodas Smiltē un dod darbu vairāk kā 100 strādājošiem, ražojot kvalitatīvas bērnu gultiņas un krēslīņus eksportam no bērza koksnes. Izstrādājumu dizainu un tirgu nodrošina vienīgais uzņēmuma īpašnieks, kam ir neliels birojs Zviedrijā. Īpašniekam ir ieceres vēl tālāk paplašināties Latvijā, iegādājoties kādu no esošajiem mēbeļu ražošanas uzņēmumiem.

Otra līdzīgas produkcijas ražotne – SIA “Habulons”, kas ar ārzemju investīciju palīdzību no atpalikuša uzņēmuma piecos - sešos gados ir kļuvusi par modernu uzņēmumu. Ražo augstas kvalitātes bērnu gultas no priedes koksnes un lielākoties eksportē caur īpašnieku uz daudzām zemēm. Pēc pasūtītāja skicēm pirmie paraugi pielāgojot ražotnes iespējām tiek gatavoti uz vietas. Pašlaik tiek paplašināta žāvētavu saimniecība un ir domāts par plašas gatavās produkcijas noliktavu izveidi.

Kā veiksmīgus mēbeļu eksporta piemērus var minēt daudzus uzņēmumus, kas šodien strādā ar pozitīvu bilanci un turpina attīstīties, tie ir SIA “Malteks”, kas ražošanas paplašināšanas nolūkos ir nopircis masīvās koksnes plātņu ražotni Olainē (bijušo “Tatkolat”).

SIA “Oak” - guļamistabu mēbeļu garnitūru projektēšana, ražošana un pārdošana iekšējā tirgū.

SIA “Eibe” Jelgavā, kas arvien paplašina ražotnes jaunas apdares iecirkņos, jauna katlu māja un gandrīz visu produkciju eksportē.

Sevišķi eksporta jomā būtu jāatzīmē SIA “Sāga” grupa (“Tuko-T” – Tukumā, “Laiko” – Mālpilī), kas sekmīgi attīsta savas ražotnes, gandrīz visu produkciju eksportē un jau šodien ir zināmi sasniegumi arī dizaina attīstībā liekti līmēto detaļu pielietošanā mēbeļu ražošanā.

9. JOMAS, KURĀS VISVAIRĀK NEPIECIEŠAMAS INVESTĪCIJAS UN VALSTS ATBALSTS

Nepieciešamas investīcijas **jaunu mēbeļu ražotņu organizēšanai**, lai lielāko daļu masīvās koksnes daudzumus pārstrādātu modernās mēbelēs un mēbeļu un celtniecības detaļās. Domājot par koksnes kā izejvielu krājumiem nākotnē, ir nepieciešamas investīcijas un valsts atbalsts **bērza, melnalkšņa un papēļu audžu kultivēšanai** Latvijā. Tie būs galvenie materiāli krēslu, bērnu mēbeļu un masīvo koka vairogu mēbeļu ražošanai, kā arī moderno plātņu ražošanai. Moderno mēbeļu un būvdetaļu ražošanai ir nepieciešamas investīcijas un valsts atbalsts **MDF plātņu ražotnes organizēšanai** Latvijā. Izmaksas varētu sastādīt ap 60 miljoniem Euro. Lēto un masveidīgo mēbeļu ražošanai ir nepieciešamas investīcijas **jaunas kokskaidu plātņu līnijas iegādei un uzstādīšanai** A/s “Bolderāja”. Investīciju lielums ap 40 miljoniem Euro. Nepieciešams valsts atbalsts **mēbeļu noietu tirgu paplašināšanai, apgūšanai un noturēšanai**, izmantojot šim nolūkam LAA pakalpojumus. Lai sekmētu attīstību mazajos uzņēmumos, investīcijas, ko īpašnieki iegulda savā ražotnē, nepieciešams **atbrīvot no ienākuma nodokļiem**. Nepieciešamas investīcijas un valsts **atbalsts kopējās informācijas sistēmas izveidošanā meža nozarē** un t.sk. arī priekš mēbeļrūpniecības. Nepieciešams valsts **atbalsts Latvijas dizaina skolas**, t.sk. mēbeļu, **izveidošanai** un pilnveidošanai. Nepieciešamas investīcijas un valsts **atbalsts ES standartu tulkošanai** un ieviešanai. Nepieciešamas investīcijas un valsts atbalsts **mēbeļu testēšanas laboratorijas izveidošanai** un uzturēšanai. Nepieciešamas investīcijas uzņēmumu apsekošanai, projektēšanai un sagatavošanai darbībai ES. **Budžetu iestāžu apmēbeļošanas tenderos priekšroka jādod Latvijas mēbeļu ražotājiem**, kur tad arī būtu redzams latviešu mēbeļu dizains.

Visi minētie valsts atbalsti varētu tikt saņemti no VAS „Latvijas valsts meži” lielās peļņas caur Mežsaimniecības attīstības fondu vai tiešā veidā, ko tā gūst no apaļkoku pārdošanas no valsts mežiem. Tā sākumā nostabilizējot un sakārtojot visu valsts meža kompleksu.

Mēbeļrūpniecība šos desmit pārējas gados ir cietusi no neveiksmīgas un uzņēmumu neatbalstošas un neizprastošas privatizācijas un no uzņēmumu vadītāju neprasmes vadīt jaunos apstākļos lielus uzņēmumus

10. MĒBEĻU NOZARES ATTĪSTĪBAS GALVENĀS PROBLĒMAS

10.1. Visaptveroša mēbeļu mārketinga attīstība:

- 10.1.1. Nemitīga pieprasījuma un piedāvājuma pētīšana pasaules mēbeļu noieta tirgos;
- 10.1.2. Padziļināta ražoto mēbeļu sortimentu pētīšana un analīze
- 10.1.3. Jaunu tirgu meklēšana un pētīšana;
- 10.1.4. Iegūto tirgu paplašināšana un nostiprināšanās tajos;
- 10.1.5. Cenu politikas un speciālo atlaižu sistēmas izveidošana un pilnveidošana.

Problēmas sekmīga risināšana dos iespējas Latvijā tālāk attīstīt un paplašināt mēbeļu ražošanu.

10.2. Mēbeļu un interjeru dizaina attīstība:

- 10.2.1. Dizaina centra izveidošana;
- 10.2.2. Dizaina skolas izveidošana;
- 10.2.3. Regulāru konkursu rīkošana;
- 10.2.4. Interneta izmantošana mēbeļu dizaina attīstīšanai un mēbeļu komplektēšanai;
- 10.2.5. Kopīgu salonu un izstāžu veidošana un apmeklēšana.

Problēmas atrisināšana dos iespējas Latvijā ražotajām mēbelēm paaugstināt savas konkurētspējas un iegūt plašāku tirgu gan valstī, gan pasaulē.

10.3. Mēbeļu ražošanas attīstība:

10.3.1. Izejmateriālu bāzes paplašināšana:

- 10.3.1.1. Bērza, melnalkšņa un jaunu papeļu sugu audžu veidošana lauksaimniecībā neizmantojamās zemēs;
- 10.3.1.2. MDF plātņu ražošanas izveidošana;
- 10.3.1.3. Kokskaidu plātņu ražošanas līnijas nomaiņa;
- 10.3.1.4. Vietējās mēbeļu furnitūras ražotņu izveidošana.

Izejmateriālu bāzes paplašināšana dos iespēju būt pilnīgi neatkarīgiem no citiem ekonomiskajiem rajoniem un samazinās izejmateriālu transporta izmaksas, kā arī varēs paplašināt savu asortimentu un ražošanu.

10.3.2. Cilvēku resursu attīstība:

- 10.3.2.1. Profesionālās izglītības sistēmas pilnveidošana, it sevišķi operatoru apmācībā;
- 10.3.2.2. Vidējās un augstākās izglītības pilnveidošana, it sevišķi mēbeļu dizaina apmācības jomā;

10.3.2.3. Mācekļu apmācības sistēmas izveidošana un paplašināšana uzņēmumos uz vietas;

10.3.3. Ražošanas bāzes paplašināšana un uzlabošana:

10.3.3.1. Jaunu mēbeļu ražotņu veidošana;

10.3.3.2. Esošajās ražotnēs apdares līniju pilnveidošana;

10.3.3.3. Nestandarta iekārtu ražošanas paplašināšana;

10.3.3.4. Savstarpējās kooperācijas padziļināšana.

Ražošanas bāzes paplašināšana un uzlabošana dos iespēju palielināt mēbeļu ražošanas apjomus, uzlabot kvalitāti, paaugstināt darba ražīgumu un būt konkurētspējīgiem tirgū.

10.4. Organizatorisko pasākumu attīstība:

10.4.1. Mūsdienīgas kvalitātes sistēmas izveidošana;

10.4.2. Asociācijas “Latvijas mēbeles” biedru skaita paplašināšana;

10.4.3. Asociācijas “Latvijas mēbeles” darbības lauku paplašināšana;

10.4.4. Informācijas bāzes izveidošana;

10.4.5. Zemkopības ministrijā – kokapstrādes un pārstrādes departamenta izveidošana;

10.4.6. Latvijas Attīstības aģentūrā – koktirdzniecības nodaļas izveidošana, t.sk. arī mēbeļu.

Organizatorisko pasākumu attīstība dos iespēju paaugstināt mēbeļu kvalitāti, iesaistot vairāk cilvēku problēmu risināšanā, paplašināt eksportu un gūt lielāku kopīgo ienākumu Latvijai.

10.5. Valsts atbalsta nepieciešamība:

10.5.1. Jaunu mēbeļu tirgu apguvē;

10.5.2. Atvieglājumi uzņēmējiem, kas apmāca jaunus strādniekus un bezdarbniekus, it sevišķi deficīta profesijās, piemēram, tapsētājs, kompjuterizēto agregātu operatori u.c.

10.5.3. Tehnoloģisko parku izveidē pie skolām;

10.5.4. MDF plātņu ražošanas izveidē;

10.5.5. Mēbeļu dizaina izglītības sistēmas izveidē un firmu atbalstīšanā, kas nodarbojās ar dizainu;

10.5.6. Asociācijas informācijas sistēmas izveidē;

10.5.7. Savā ražotnē ieguldīto savu investīciju atbrīvošana no valsts nodokļiem;

10.5.8. Lapu koku mežu paplašinātai atjaunošanai.

Valsts atbalsts dos iespējas apgūt jaunus tirgus, izveidot stabilu mēbeļu ražošanai nepieciešamo izejmateriālu bāzi, celt cilvēku iemaņas un zināšanas, paplašināt ražošanu, nākotnē gūt lielāku peļņas daļu budžetā.

11. NOSLĒGUMS

Latvijā ir senas amatniecības un mēbeļu ražošanas tradīcijas. Tās izturējušas visus politiskos, saimnieciskos un ekonomiskos pārveidojumus. Tagad tās atdzimst un veidojas darbībā tirgus ekonomikas mežonīgajos apstākļos. Tāpēc darbā tiek lūgts lielākoties vienreizējs valsts atbalsts. Jāatzīmē, ka mežu komplekss, izņemot 90.gados valstī ierobežoto koku eksportu, nekādu vērā ņemamu valsts atbalstu nav saņēmis. Tai pašā laikā šī nozare ir balstījusi un turpina balstīt visu mūsu tautsaimniecību, dodot daudziem darba vietas, maksājot nodokļus, aizpildot robus budžetā un nodrošinot arī galveno eksporta apjomu. Valsts uzņēmumu privatizācijā iegūtie līdzekļi arī netika kaut daļēji novirzīti nozares tālākai attīstībai. Šodien valsts atbalsts iespējams caur nodokļu atbrīvošanu un peļņas, ko valsts iegūst no savu un privāto mežu kokmateriālu realizācijas, pārdali un novirzīšanu savas mēbeļu nozares attīstībai, kura dod izaudzētajam kokam vislielāko pievienoto vērtību. Šai darbā pirmoreiz valstī ir mēģināts tik plaši apkopot mēbeļu rūpniecības problēmas, ieteikt risināšanas ceļus un pierādīt, ka nostiprinot konkurētspējas, var vairākkārt palielināt mēbeļu ražošanu un eksportu.

Nākotnē būtu vēlams turpināt ražotāju izglītošanu mēbeļu mārketinga un dizaina pilnveidošanā.

Apskatot pasaules, ES, ES kandidātvalstu, NVS un citu reģionu, kā arī vadošo valstu mēbeļrūpniecības ražošanas un tirdzniecības attīstības virzienus kopumā, vērojamas šādas galvenās tendences, kuras būtu nepieciešams tālāk pētīt:

Mēbeļu kalpošanas laika ievērojama samazināšanās: ražojot nekvalitatīvas un neizturīgas, bet ļoti lētas un labā dizainā noformētas mēbeles, vai arī ražojot augstas kvalitātes, dārgas mēbeles, kuras masu sabiedriskās apziņas ietekmēšanas rezultātā reklāmu formētās “modes” ietekmē jau drīz pēc to izlaišanas tiek pasludinātas par novecojušām. Lētās mēbeles iegādājas simtiem miljonu lielie iedzīvotāju slāņi, bet dārgās mazskaitlīgā elitārā sabiedrība. Abi reizē samērā ātri spiesti mainīt mēbeles – pirmie, kad mēbeles vairs nepilda savu funkcionālo uzdevumu, otrie, lai saglabātu prestižu savu aprindu acīs;

Uz iepriekš minēto tendenci operatīvi reaģējuši Āzijas valstu, galvenokārt Ķīnas, kā arī Polijas, Itālijas, Vācijas, Dānijas, Rumānijas, Meksikas, Brazīlijas u. c. valstu mēbeļu ražotāji. Sevišķi izceļas Ķīnas un Polijas mēbeles, kas burtiski pārpludina pasaules tirgu. Savukārt minēto valstu elitāro slāņu vajadzības pastiprinājušas dārgo mēbeļu importu no Eiropas un ASV.

Latvijas mēbeļu ražotāju konkurētspējas priekšrocība ir liela dažādu koku sugu krāja, kas mūsu klimatiskajā zonā ātri atjaunojas, darbīgas rokas un gudras galvas, lai visu iepriekš teikto ātri realizētu dzīvē un piedāvātu tirgū.

LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Action Plan For Latgale Woodworking Sector. Teak OY, August, 2000 – 33 lpp.
2. Asociācijas “Latvijas Mēbeles” stratēģiskais plāns. SIA “Baltijas Konsultācijas”, 2003 – 33 lpp.
3. Baltieši nav konkurenti gatavo mēbeļu tirgū. “Lietaskoks” – 2003. – Nr. 10.
4. Bergmans B. Baltijas mēbeļnieki ienāk Eiropā. “Baltijas koks” – 2001 – Nr. 9 – 12–13 lpp.
5. Budreiko A. Mēbeļrūpniecības spožums un posts. “Baltijas koks” – 2003. - Nr. 1.
6. Competitiveness of the European Woodworking Industries - Annex II: Qualitative Analysis – Final. - Jaakko Pöyry Consulting, 1999 – 91 lpp.
7. Centrālās statistikas pārvaldes sniegtā informācija Nodarbināto skaits un vidējā darba samaksa mežsaimniecībā un kokapstrādes nozarēs, 1 lpp.
8. Darbaspēka izmaksas 2000.gadā/ R:LR CSP,2002.-82 lpp.- 65 lpp.
9. Domkins A. Kokrūpniecības ārējā tirdzniecība ES valstīs. “Baltijas koks” – 2002 – Nr. 5 – 18 – 21 lpp.
10. Dovladbekova I. Investīciju politikas pilnveidošana Latvijā ekonomiskās integrācijas kontekstā/ LZP Ekonomiskās un juridiskās zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2000.gadā Nr.6/ Atbild. par izdevumu A.Sproģis — Rīga: LZP Ekonomiskās un Juridiskās zinātnes ekspertu komisija, 2001. 72 - 74 lpp.
11. Eesti statistika aastaraamar, 2003. – 464 lpp.
12. Einaus A. Latvijas mēbeles – būs. “Baltijas koks” – 2001 – Nr. 9 – 4 – 7 lpp.
13. Elpers A. Kokrūpniecības attīstība pēdējos gados. ”Economists”. – 1938. - Nr. 8. – 367 - 372 lpp.
14. Emsiņš J., Stillers A. No darbnīcām līdz lieluzņēmumiem. “Baltijas koks” – 2002 – Nr. 11 – 36 – 38 lpp.
15. ES mēbeļrūpniecībā – trieciens pēc trieciena. “Lietaskoks” – 2003. – Nr. 9.
16. European Panel Fedration. Annual Report 2002 – 2003. - 250 lpp.
17. Investīcijas Latvijā 1997,1998,1999,2000,2001,2002,2003.g. ceturkšņa biļeteni.Rīga:LR CSP.
18. Kalniņš A. Par investīciju ieguldīšanu komercdarbībā. Latvijas Vēstnesis - 2001.-13. februāris - Nr.24.
19. Kokapstrādes rūpniecība Latvijā. Statistikas biļetens, Rīga: LR centrālā statistikas pārvalde,1998. – 27 lpp.
20. Krastiņš O. Latvijas saimniecības vēsturiskā pieredze 1918 - 1940. 1. s., Rīga: Latvijas statistikas institūts,1996. – 116 lpp.

21. Ķirsons M. Latvijas mēbeļnieki – ar mainīgām sekmēm. “Dienas bizness”. 29.09.03.
22. Naudžuns J.R. Transports Latvijā/ Sociālekonomiskā procesa trajektorija Latvijā laikā no 1985. līdz 2002.gadam. Kur tā ved Latviju? A.Jaunzema red.-Ventspils: Ventspils augstskola, 2002.- 235 – 243 lpp.
23. Latvija. Pārskats par tautas attīstību. UNDP, Rīga: 1997. – 95 lpp., 1998. – 107. lpp.
24. Latvijas ārējā tirdzniecība un tranzīts. Rīga: Latvijas valsts statistikas pārvalde, 1930. – 434 lpp.; 1936.- 337 lpp.; 1937. – 327 lpp.; 1938. – 333 lpp.;1939. – 401 lpp.
25. Latvijas makroekonomiskie rādītāji. Nr. 3, 1998, Rīga: 1999. - lpp.
26. Latvijas makroekonomikas rādītāji. Ceturkšņa biļetens #1/2003.-Rīga:LR CSP, 2003.- 176 lpp.
27. Latvijas meža un kokrūpniecības attīstības programma, Rīga, LR Zemkopības ministrija, Valsts meža dienests, 1995.
28. Latvijas mežu statistika un mežu departamenta darbība. Rīga: Mežu departamenta izdevums, IVs. –1931. – 127 lpp.; XI s. 1939. – 207 lpp.
29. Latvijas PSR ģeogrāfija. Rīga: Zinātne, 1975. – 671 lpp.
30. Latvijas Reģioni skaitļos 2001/R., LR CSP,2002.-59.-64.lpp.
31. Latvijas rūpniecības galvenie rādītāji. Ceturkšņa biļeteni/ Rīga: LR CSP, 1996.,1997.,1998.,1999.,2000.,2001.,2002.,2003.gads
32. Latvijas statistikas gada grāmatas 1920 - 1939. Rīga: 1921 – 319 lpp.; 1922 – 316 lpp.; 1923. – 352 lpp.; 1924. – 420 lpp.; 1925. – 494 lpp.; 1926. – 562 lpp.; 1927. - 504 lpp.; 1928. – 531 lpp.; 1930.- 500 lpp.; 1931. – 511 lpp.; 1932. – 488 lpp.; 1933. – 272 lpp.; 1934. – 275 lpp.; 1935. – 280 lpp.; 1937/38. – 354 lpp.; 1939. – 316 lpp.
33. Latvijas statistikas gadagrāmatas. Rīga, LR valsts statistikas komiteja: 1992. – 358 lpp.; 1993. – 320 lpp.; 1994. – 308 lpp.; 1995. – 325 lpp.; 1996. – 292 lpp.; 1997. – 315 lpp.; 1998. – 348 lpp.; 1999. – lpp.; 2000. – 229 lpp.; 2001- 250 lpp.; 2002. – 265 lpp.
34. Latvijas rūpniecība. Statistisko datu krājums. - Rīga: LR valsts statistikas komiteja,1998. – 103 lpp.
35. Lietuvas statistikos metraštis, 2002. – 686. lpp.
36. Markt in Kürze. Lettland. Möbel. Rīga: BfAI, 1998. – 26 lpp.
37. Plezers A. Augsts potenciāls attīstībai, tomēr pēdējie... “Lietaskoks” – 2002 – Nr. 5.
38. Plezers A. Mēbeļu ražošanas apjoms lielāks par oficiāli saskaitīto. “Dienas bizness” - 12.08.03.
39. Ražotāju cenu indeksi, 1998.,1999.,2000.,2001.,2002.gada. Ceturkšņa biļeteni/ R:LR CSP,1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003.
40. Saliņš Z. Meža izmantošana Latvijā. Jelgava, 1999, - 272. lpp.

41. Spīča I. Baltijas valstu brīvā tirdzniecība un muitas ūnijas iespējas/R:LU, 2000.-404 lpp.
42. Stillers A., Emsiņš J. Mēbeļu ražošana pirmās republikas gados. "Baltijas koks" – 2001 – Nr. 9 – 46 – 48 lpp.
43. Uzņēmējdarbības ekonomiskās analīzes rezultāti 1998,1999,2000,2001.gads/R:LR CSP,1999,2000, 2001,2002.
44. Wirtschaft und Politik. VDM, 2003, 66 lpp.
45. Wood working in Latvia, Rīga, Latvian Chamber Of Commerce and Industry, 2003, 71 lpp.
46. Zeltnis I. Mēbeļu ražošana. Rīga: Liesma, 1971 – 247 lpp.
47. Ziņojumi par Latvijas tautsaimniecības attīstību. LR ekonomikas ministrija. Rīga: 2002. gada jūnijs 141. lpp., decembris -144. lpp., 2003. jūnijs,-148 lpp.
48. Акулич И.Л. Становление и развитие деревообрабатывающей промышленности Латвийской ССР. – Рига: ЛатНИИНТИ, 1985. – 42 с.
49. "Мебель от производителя – Мебельное производство" 10 – 11. 2003.
50. Очеки экономической истории Латвии 1900 – 1917. Рига: Зинатне 1963. – 346 с.
51. Российский статистический ежегодник, 2000. - 644 с.
52. Статистический ежегодник республики Беларусь, 2002. - 612 с.
53. Статистичний щорічник України, 1999.